T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜZE İNCELEMELERİ ÜZERİNDEN "MÜZE EĞİTİMİ ETKİNLİK FORMATI" OLUŞTURULMASI VE ÖRNEK "MÜZE ETKİNLİK PLANLARI" HAZIRLANMASI

BETÜL KAYA

Danışman : Doç. Dr. Adem YILMAZ
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Bilge ÖZTÜRK
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Naim ÜNVER

KASTAMONU-2026

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Betül KAYA

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜZE İNCELEMELERİ ÜZERİNDEN "MÜZE EĞİTİMİ ETKİNLİK FORMATI" OLUŞTURULMASI VE ÖRNEK "MÜZE ETKİNLİK PLANLARI" HAZIRLANMASI

BETÜL KAYA

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI
DANIŞMAN: DOÇ. DR. ADEM YILMAZ

Bu araştırma, Ankara ilinde bulunan devlet, vakıf ve özel müzelerin okul öncesi dönem müze eğitimi açısından sahip oldukları eğitsel, fiziksel ve kurumsal nitelikleri belirlemek; elde edilen bulgular doğrultusunda "Müze Eğitimi Etkinlik Formatı" oluşturmak ve bu formata dayalı örnek müze etkinlik planları hazırlamak amacıyla yürütülmüştür. Araştırmada, incelenen müzelerin mevcut durumlarını çok yönlü biçimde ortaya koyabilmek amacıyla karma yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırma, nicel yönüyle müzelerin belirlenen ölçütler açısından mevcut durumlarını ortaya koyan betimsel tarama niteliği taşırken; nitel yönüyle yerinde gözlem, müze personeliyle gerçekleştirilen görüşmeler ve müze ortamlarına ilişkin görsel kayıtların değerlendirilmesine dayalı destekleyici veriler içermektedir. Araştırmanın çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen ve Ankara ili sınırları içerisinde faaliyet gösteren toplam 28 devlet, vakıf ve özel müze oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen 11 bölüm ve 25 sorudan oluşan "Müze Eğitimi Nitelikleri Değerlendirme Kontrol Listesi" aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama sürecinde müzeler yerinde ziyaret edilmiş; müzelerin türleri, bağlı bulundukları kurumlar, eğitim atölyesine sahip olma durumları, açık alan ve etkinlik alanı olanakları, rehberlik hizmetleri, müze eğitimcisi istihdamı, yapılandırılmış eğitim paketleri, eğitim materyalleri, dijital içerikleri, etkileşimli sergi alanları, erişilebilirlik durumları ve okul öncesi dönem çocuklarına yönelik eğitim uygulamaları incelenmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda ise müze ortamlarının fiziksel koşulları gözlemlenmiş, müze personeliyle görüşmeler yapılmış ve gerekli görülen alanlar fotoğraflanarak kayıt altına alınmıştır. Elde edilen nicel veriler frekans ve yüzde analizleriyle çözümlenmiş; gözlem, görüşme ve görsel kayıtlardan elde edilen nitel veriler ise müzelerin eğitsel olanaklarını ve sınırlılıklarını daha bütüncül biçimde yorumlamak amacıyla destekleyici veri olarak değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, incelenen müzelerin okul öncesi dönem müze eğitimi açısından önemli potansiyeller taşıdığını; ancak eğitim personeli, yapılandırılmış eğitim programı, eğitim materyali, atölye olanakları, dijital içerik, etkileşimli sergi alanı ve özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlemeler bakımından gelişime açık yönlerinin bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, özel ve vakıf müzelerinin söz konusu eğitsel ve kurumsal olanaklar bakımından devlet müzelerine kıyasla daha yapılandırılmış uygulamalara sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik müze eğitimi süreçlerinin daha sistematik ve gelişimsel özelliklere uygun biçimde planlanmasına katkı sağlayacak bir "Müze Eğitimi Etkinlik Formatı" geliştirilmiş ve bu formata dayalı örnek müze etkinlik planları

hazırlanmıştır. Bu yönüyle araştırma, Ankara ilindeki müzelerin okul öncesi müze eğitimi bağlamındaki mevcut durumunu ortaya koymakta; okul öncesi öğretmenleri, müze eğitimcileri ve araştırmacılar için uygulanabilir bir planlama çerçevesi sunmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Müze Eğitimi, Okul Öncesinde Müze Eğitimi, Müze Eğitimi Etkinlik Formatı.

Temmuz 2026, 145 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

DEVELOPMENT OF A "MUSEUM EDUCATION ACTIVITY FORMAT" AND PREPARATION OF SAMPLE "MUSEUM ACTIVITY PLANS" BASED ON MUSEUM ANALYSES

BETÜL KAYA

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
BASIC EDUCATION DEPARTMENT
EARLY CHILDHOOD EDUCATION
SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. ADEM YILMAZ

This study was conducted to determine the educational, physical, and institutional qualifications of state, foundation, and private museums in Ankara in terms of museum education for preschool children; to develop a "Museum Education Activity Format" based on the findings obtained; and to prepare sample museum activity plans in accordance with this format. In order to reveal the current conditions of the museums examined in a multidimensional manner, a mixed methods approach was adopted. The study has a descriptive survey character in its quantitative dimension, as it aims to determine the existing conditions of museums according to predetermined criteria. In its qualitative dimension, it includes supportive data based on on-site observations, interviews with museum staff, and the evaluation of visual records related to museum settings. The study group consisted of 28 state, foundation, and private museums operating within the boundaries of Ankara province, selected through purposive sampling. The quantitative data were collected through the "Museum Education Qualifications Evaluation Checklist", developed by the researcher and consisting of 11 sections and 25 questions. During the data collection process, the museums were visited on site, and their museum types, affiliated institutions, availability of educational workshops, open spaces and activity areas, guided tour services, employment of museum educators, structured educational packages, educational materials, digital contents, interactive exhibition areas, accessibility conditions, and educational practices for preschool children were examined. In the qualitative dimension of the study, the physical conditions of museum environments were observed, interviews were conducted with museum staff, and relevant areas were documented through photographs when necessary. The quantitative data were analysed using frequency and percentage analyses, while the qualitative data obtained from observations, interviews, and visual records were evaluated as supportive data in order to interpret the educational opportunities and limitations of the museums more holistically. The findings indicate that the museums examined have significant potential in terms of museum education for preschool children; however, they also have aspects open to further development in terms of educational staff, structured educational programmes, educational materials, workshop facilities, digital content, interactive exhibition areas, and arrangements for individuals with special needs. In addition, it was determined that private and foundation museums have relatively more structured practices compared to state museums in terms of these educational and institutional opportunities. As a result of the study, a "Museum Education Activity Format" was developed to contribute to the more systematic planning of

museum education processes for preschool children in accordance with their developmental characteristics, and sample museum activity plans were prepared based on this format. In this respect, the study reveals the current state of museums in Ankara within the context of preschool museum education and provides an applicable planning framework for preschool teachers, museum educators, and researchers.

KEYWORDS: Museum Education, Museum Education in Preschool Education, Museum Education Activity Format.

July 2026, 145 Page

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecim boyunca bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, karşılaştığım zorluklarda desteğini esirgemeyen, çalışmama değerli katkılar sunan, akademik gelişimimde büyük katkısı bulunan ve her aşamada güven vererek yanımda olduğunu hissettiren kıymetli danışmanım Doç. Dr. Adem YILMAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince karşılaştığım tüm güçlüklerde yanımda olan, araştırmama emek veren ve değerli katkılar sağlayan; ancak geçirdiği rahatsızlık nedeniyle süreci birlikte tamamlayamadığımız değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Naim ÜNVER'e emekleri için teşekkür eder, kendisine geçmiş olsun dileklerimi iletirim.

Araştırma sürecim boyunca ziyaret ettiğim müzelerde gerekli destek ve katkıları sağlayan müze personellerine, ayrıca ilgili kurum ve kuruluşlara teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen sevgili aileme; anneme, babama ve abilerime verdikleri emekler için minnettarım. Sizler olmasaydınız olmazdı.

Hayatımın her döneminde yanımda olan, destekleriyle bana güç veren değerli arkadaşlarıma ve dostlarıma teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Tezimi, uzun süren kanser hastalığı nedeniyle kaybettiğim kıymetli annem Özlem KAYA'ya ithaf ediyorum. Onun sevgisi, sabrı ve bana kattığı değerler bu sürecin en büyük dayanağı olmuştur. Varlığıyla her zaman yolumu aydınlatan Canım Anneme sonsuz saygı, sevgi, minnet ve özlemle…

Anneciğim, kızın başardı. Seni çok seviyorum.

Betül KAYA

Kastamonu, 2026

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI ..... **ii**
TAAHHÜTNAME ..... **iii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
TEŞEKKÜR ..... **viii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ ..... **xii**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **xiii**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xiv**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Araştırmanın Amacı 3
1.2 Araştırmanın Önemi 5
1.3 Araştırmanın Problem Durumu 6
1.4 Araştırmanın Sayıltıları 9
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları 10
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **11**
2.1 Müze Nedir? 11
2.2 Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi 11
2.2.1 Dünyada Müzeciliğin Tarihi 11
2.2.2 Türkiye'de Müzeciliğin Tarihi 13
2.2.3 Modern Anlamda Müze (Yeni Dönem Çağdaş Müzecilik Anlayışı) 14
2.3 Müzelerin Amaç ve İşlevleri 15
2.3.1 Toplama 15
2.3.2 Koruma, Bakım ve Onarım 16
2.3.3 Belgeleme 16
2.3.4 Sergileme 16
2.3.5 Eğitim 17
2.4 Müzelerin Sınıflandırılması ve Türleri 17
2.4.1 Bağlı Bulundukları İdari Birime Göre Müzeler 19
2.4.1.1 Devlet müzeleri 19
2.4.1.2 Özel müzeler 20
2.4.1.3 Yerel yönetim (Belediye) müzeleri 20
2.4.1.4 Şehir müzeleri 21
2.4.1.5 Eğitim kuruluşları ve üniversitelere bağlı müzeler 22
2.4.1.6 Askeri müzeler 22
2.4.2 Bölgesel Özelliklerine Göre Müzeler 23
2.4.2.1 Bölge müzeleri 23
2.4.2.2 Çevre müzeleri (Ekomüze) 23
2.4.3 Hizmet Ettikleri Topluma Yönelik Müzeler 24
2.4.3.1 Uzmanlık müzeleri 24
2.4.3.2 Çocuk sanat ve gençlik müzeleri 25
2.4.4 İşlevsel Yapısına Göre Müzeler 25
2.4.4.1 Atatürk ve Türk büyükleri müzeleri 25

2.4.4.2 Sanal müzeler ... 26
2.4.4.3 Devrim müzeleri ... 27
2.4.5 Koleksiyon Türüne Göre Müzeler ... 27
2.4.5.1 Genel müzeler ... 27
2.4.5.2 Arkeoloji müzeleri ... 27
2.4.5.3 Etnografya müzeleri ... 28
2.4.5.4 Sanat müzeleri ... 29
2.4.5.5 Endüstri (Sanayi) müzeleri ... 30
2.4.5.6 Doğa tarihi ve jeoloji müzeleri ... 31
2.4.5.7 Tarih müzeleri ... 33
2.4.5.8 Bilim müzeleri ... 33
2.4.5.9 Planetaryum ... 34
2.4.5.10 Panoramik müzeler ... 35
2.4.5.11 Ekonomüze ... 36
2.4.6 Sergileme Yöntemine Göre Müzeler ... 36
2.4.6.1 Açık hava müzeleri ... 36
2.4.6.2 Anıt müzeler ... 37
2.4.6.3 Müze evler ... 37
2.5 Okul Dışı Öğrenme Ortamları Bağlamında "Müzeler" ... 37
2.5.1 Müze Eğitimi ... 38
2.5.2 Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi ... 41
2.5.2.1 Dünyada müze eğitiminin gelişimi ... 41
2.5.2.2 Türkiye'de müze eğitiminin gelişimi ... 42
2.5.3 Müze Eğitiminin Amacı ve Önemi ... 43
2.5.4 Müze Eğitimcisi ... 45
2.5.5 Müze Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler ... 45
2.6 Okul Öncesinde Müze Eğitimi ... 46
2.6.1 Okul Öncesi Eğitim Programları ve Müze Eğitimi ... 47
2.6.1.1 2013 okul öncesi eğitim programı ... 47
2.6.1.2 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ... 48
2.6.1.3 2024 okul öncesi eğitim programı ... 49
2.6.2 Müze Eğitimi Sürecinde Etkili Müze Ziyareti ... 50
2.6.2.1 Müze eğitimi süreci ... 51
2.6.2.1.1 Müze öncesi ... 52
2.6.2.1.2 Müze sırasında ... 52
2.6.2.1.3 Müze sonrası ... 53
2.6.2.2 Müze eğitimi sürecinde dikkat edilmesi gerekenler ... 53
2.6.2.3 Müzelerde uygulanabilecek etkinlik türleri ... 55
2.6.2.3.1 Müzede drama ... 55
2.6.2.3.2 Müzede oyun ... 57
2.6.2.3.3 Müzede sanat ... 58
2.6.2.3.4 Müzede fen ... 59
2.6.2.3.5 Müzede matematik ... 61
2.6.2.3.6 Müzede Türkçe ... 62
2.6.2.3.7 Müzede müzik ... 63
2.6.2.4 Müze eğitimi sürecinde aile katılımı ... 63
2.6.2.5 Müze eğitimi sürecinde öğretmenin rolü ... 64
2.7 İlgili Araştırmalar ... 65
3. YÖNTEM ... 75

3.1 Araştırmanın Yöntemi 75
3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu 76
3.3 Veri Toplama Süreci 77
3.4 Veri Toplama Araçları 78
3.4.1 Müze Eğitimi Nitelikleri Değerlendirme Kontrol Listesi 79
3.4.2 Müze Eğitimi Etkinlik Formatı 80
3.5 Verilerin Analizi 83
3.6 Geçerlik ve Güvenirlik 84
4. BULGULAR 89
4.1 Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular 89
4.2 İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular 103
4.3 Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular 105
5. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER 106
5.1 Sonuç ve Tartışma 106
5.1.1 Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Sonuç ve Tartışma 106
5.1.2 İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Sonuç ve Tartışma 109
5.1.3 Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Sonuç ve Tartışma 110
5.2 Öneriler 111
KAYNAKLAR 114
EKLER 128
EK A Etik Kurul İzni 129
EK B Araştırmaya Dahil Edilen Müzeler 130
EK C Örnek Uygulama Resimleri 131
EK Ç Müze Eğitimi Nitelikleri Değerlendirme Kontrol Listesi 133
EK D Müze Eğitimi Etkinlik Formatı 134
EK E Örnek Müze Eğitimi Etkinlik Planları 135

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Müze türleri sınıflaması 19
Şekil 2.2 Devlet müzeleri 19
Şekil 2.3 Özel müzeler 20
Şekil 2.4 Yerel yönetim (belediye) müzeleri 21
Şekil 2.5 Şehir müzeleri 21
Şekil 2.6 Eğitim kuruluşları ve üniversitelere bağlı müzeler 22
Şekil 2.7 Uzmanlık müzeleri 24
Şekil 2.8 Atatürk ve Türk büyükleri müzeleri 26
Şekil 2.9 Arkeoloji müzeleri 28
Şekil 2.10 Etnografya müzeleri 29
Şekil 2.11 Sanat müzeleri 30
Şekil 2.12 Endüstri müzeleri 31
Şekil 2.13 Doğa tarihi ve jeoloji müzeleri 32
Şekil 2.14 Tarih müzeleri 33
Şekil 2.15 Bilim müzeleri 34
Şekil 2.16 Panoramik müzeler 35
Şekil 2.17 Açık hava müzesi 36
Şekil 2.18 Anıt müzesi 37
Şekil 2.19 Müze eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler 46
Şekil 2.20 Müzede yaratıcı drama yöntemi ile klasik yöntemin karşılaştırılması 56

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 4.1 Müzelerin ilçelere göre dağılımı 89
Tablo 4.2 Müzelerin müze türüne ilişkin dağılımı 90
Tablo 4.3 Müzelerin bağlı bulunduğu kurum/kuruluşa ilişkin dağılımı 91
Tablo 4.4 Müzelerin sanal ve çevrim içi tur imkânları 91
Tablo 4.5 Müzelerin dijital eğitim içeriklerine sahip olma durumları 92
Tablo 4.6 Müzelerin eğitim atölyesine sahip olma durumları 92
Tablo 4.7 Müzelerin uygun açık alana (bahçe, avlu) sahip olma durumları 93
Tablo 4.8 Müzelerin geçici/süreli atölye alanı oluşturma durumları 93
Tablo 4.9 Müzelerin müze eğitimcisi istihdam durumları 93
Tablo 4.10 Müzelerin müze rehberine sahip olma durumları 94
Tablo 4.11 Müzelerin rehberli ziyaret hizmeti sunma durumları 94
Tablo 4.12 Atölye destekli rehberli tur hizmetlerinin bulunma durumları 95
Tablo 4.13 Müzelerin yapılandırılmış eğitim paketine sahip olma durumları 95
Tablo 4.14 Müzelerin farklı yaş gruplarına ait programlara sahip olma durumları 96
Tablo 4.15 Müzelerin eğitim materyallerine sahip olma durumları 97
Tablo 4.16 Müzelerin disiplinler arası etkinliklere yer verme durumları 97
Tablo 4.17 Müzelerin etkileşimli sergi/bölümlere sahip olma durumları 98
Tablo 4.18 Müzelerin duyulara dayalı öğrenme etkinlikleri yer verme durumları 98
Tablo 4.19 Müzelerin dönemsel geçici sergi/koleksiyonlara yer verme durumları 98
Tablo 4.20 Süreli/geçici sergi ve koleksiyon temelli eğitim etkinlik durumları 99
Tablo 4.21 Müzelerin toplu okul ve öğrenci ziyaretlerini kabul etme durumları 99
Tablo 4.22 Müfredatla ilişkilendirilebilir etkinliklere yer verme durumları 100
Tablo 4.23 Özel gereksinimli bireylere ait düzenlemelere sahip olma durumları ... 100
Tablo 4.24 Farklı öğrenme düzeylerine uygun etkinliklere yer verme durumları ... 101
Tablo 4.25 Müzelerin müzelerin eğitim içerikli web sitesine sahip olma durumları 101
Tablo 4.26 Müzelerin sosyal medya hesaplarına sahip olma durumları 102
Tablo 4.27 Müze eğitimi etkinlik formatının bileşenleri 104

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler

%	: Yüzdelik Değeri
f	: Frekans Değeri
N	: Katılımcı Sayısı

Kısaltmalar

ICOM	: International Council of Museums
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
MEB	: Milli Eğitm Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNICEF	: United Nations Children's Fund
WEB	: World Wide Web

1. GİRİŞ

Müzeler, kültürel ve doğal mirası toplayan, koruyan, araştıran, yorumlayan ve toplumun hizmetine sunan; aynı zamanda eğitim ve öğrenme süreçlerine katkı sağlayan kurumlar olarak tanımlanmaktadır (Uluslararası Müzeler Komitesi [ICOM], 2022). Geçmişten bugüne uzanan insan hayatını, kültürünü ve ortaya konan eserleri bilimsel, teknik ve estetik yönleriyle ele alarak, bunları yalnızca günümüze değil geleceğe de aktaran kurumlar olarak karşımıza çıkan müzeler; toplumların kültürel ve sanatsal yaşamında etkili birer eğitim ortamı hâline getirilebilirler (Çetin, 2002).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında sanat ve düşünce dünyasında meydana gelen değişimler, müzelerin nesne merkezli yapısından sıyrılarak insan odaklı bir anlayışı benimsemesini sağlamıştır. Bu değişimle beraber ziyaretçileriyle etkileşim kurmayı hedefleyen müzeler, süreli sergiler ve eğitsel çalışmalar vasıtasıyla toplumsal ve kültürel gelişime katkı sunma rolünü üstlenmiştir (Erem, 2017).

González-Herrera vd. (2023) göre de müzeler, özellikle 20. yüzyılın son dönemlerinden itibaren toplumsal işlevlerini aşamalı olarak güçlendirmiş ve geleneksel yapılarından sıyrılarak ziyaretçi odaklı bir yaklaşım benimsemiştir. Bu süreçte kapsayıcı, yenilikçi ve küresel birer kültürel mekâna dönüşürken kültüre ve kültürel erişime yönelik yeni bir anlayışın doğmasını sağlamıştır.

Eğitimde bilginin sadece zihinde depolanması yerine bilginin nasıl kazanıldığı ve nasıl işlendiği süreçlerine odaklanılması giderek daha fazla önem kazanırken bu doğrultuda verilerin sürekli tekrarlanması yerine, araştırma odaklı çalışmalar, kavrama ve öğrenme becerileri ön plana çıkmaktadır. Bireysel öğrenme süreçlerinin yerini grup çalışmalarına ve doğrudan edinilen somut deneyimlerle yaşantı temelli öğrenmeye bırakması da bu alandaki önemli bir gelişmedir. Bu yaklaşım, müze ortamlarında öncesinde de uygulanırken müze eğitiminin de temel dayanağını oluşturmaktadır (Aykaç, 2021, s.13).

Müzelerde bulunan gerçek nesneler ve somut materyaller, soyut bilgilerin daha anlaşılır hale gelmesine yardımcı olmakta ve öğrencilerin zihinsel süreçlerini

desteklemektedir. Öğrencilerin orijinal eserlerle doğrudan temas kurmasını sağlarken gözlem, analiz ve karşılaştırma süreçleri aracılığıyla boya, kil ve doku gibi fiziksel unsurların yakından görülüp birebir tecrübe edilmesine olanak tanır (Ayaydın, 2017). Falk ve Dierking (2013), müze deneyiminin bireyin ön bilgi birikimi, sosyal etkileşimleri ve bulunduğu fiziksel çevreyle kurduğu ilişki doğrultusunda oluştuğunu ve bu nedenle öğrenmenin çok yönlü bir yapı sergilediğini belirtmektedir.

Okul dışı öğrenme ortamları dendiğinde müzeler ilk akla gelen yerler olmaktadır. Müzeler sahip oldukları koleksiyon, bilgi ve kültür ile bireylere okul ortamında sunulamayacak çeşitlilikte benzersiz eser, belge ve farklı türde yaşanmışlıklar sunmaktadır. Bu sayede, kitaplardan elde edilemeyen bilgiler elde edilip ve bu bilgilerin hissedilip algılayabilmesini sağlamaktadır (Mercin, 2017).

Müze eğitimi, bireylerin müzedeki nesne, belge ve sergilerle etkileşime girerek öğrenme sürecine aktif biçimde katılmasını sağlayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, öğrenmenin yalnızca okul ortamıyla sınırlı olmadığını ve farklı öğrenme alanlarının da sürece katkı sunduğunu gösterir. Hooper-Greenhill'e (2007) göre müzeler, ziyaretçilerin etkin katılımıyla anlam oluşturduğu ve öğrenmenin deneyim yoluyla gerçekleştiği özel alanlardır. Bu yönüyle müzeler, kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi destekleyen ortamlar olmakla birlikte; öğrencilerin bilgi edinmesini sağlarken aynı zamanda gözlem yapma, sorgulama ve anlamlandırma becerilerinin de gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Müze eğitimi yalnızca kapalı müze alanlarıyla sınırlı değildir. Kentin farklı ortamlarında park, bahçe gibi doğal alanlarda ya da dijital platformlar üzerinden de gerçekleştirilebilir. Müze çalışanlarının okul ziyaretleri ile yerel mimari yapılar, kültürel peyzajlar veya açık hava heykelleri gibi dış mekânlarda yürütülen tüm eğitsel faaliyetler de bu eğitimin bir parçası olarak kabul edilir (Levä, 2020).

Okul öncesi eğitim, çocukların tüm gelişim alanlarının desteklendiği, fiziksel, bilişsel, sosyal, duygusal ve dil alanlarında beklenen becerileri edinmelerini sağlayan; aynı zamanda onları ilköğretime hazırlarken ve ilgi ihtiyaç ve yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunan temel bir eğitim süreci olarak tanımlanabilir (Alkan ve Kurt, 2014).

Okul öncesi dönemde çocukların bilişsel gelişimleri, soyut düşünmeden çok somut deneyimlere dayanmaktadır. Jean Piaget'e göre bu dönemdeki çocuklar "işlem öncesi dönemde" yer almakta olup, düşünme süreçleri somut yaşantılarla sınırlıdır ve soyut kavramları anlamakta zorlanmaktadırlar (Piaget, 1962). Bu nedenle okul öncesi eğitimde soyut olan kavram ve bilgilerin çocuklar için anlamlandırılabilmesi için somutlaştırılmasının gerekli olduğunu söylemek mümkündür. Soyut kavramların somutlaştırılmasında gerçek nesnelerden yararlanmak, görsel materyaller kullanmak, drama ve oyun etkinliklerine yer vermek, model ve deneyleri eğitim sürecine dahil etmek etkili yöntemler olarak karşımıza çıkar. Bu doğrultuda okul öncesi çocuklarına verilmek istenen soyut temel kavram ve değerler, müzede gerçekleşen öğrenme süreçleriyle gerçekleştiğinde; çocukların yaratıcılıklarını geliştirirken, nesnelere dokunma ve yakından inceleme yoluyla öğrenmelerine imkân tanır. Çocukların öğretmeye yönelik olan motivasyonlarını artırır. Geçmiş ve gelecek arasında bağ kurmalarını sağlaken kültürel değer ve müze bilinci kazandırır. Farklı kültürlere yönelik farkındalık oluşturur ve sanat ile tarih bilincinin gelişimine katkı sunarak aktif öğrenmeyi destekler (Mercin ve Alakuş, 2005).

1.1 Araştırmanın Amacı

Tarih boyunca bütün medeniyetler geçmiş kültürlerin geride bıraktıklarına ilgi göstermiş ve bu doğrultuda kendilerine has koruma yöntemleri geliştirmişlerdir. Günümüze ulaşan birçok kültürel değer de bu sayede varlığını sürdürebilmiştir. Dünyada halka açık ilk müze yapılanması 17. yüzyılın sonlarında İngiltere'de ortaya çıkarken Türk tarihindeki ilk müzecilik adımlarının atılması ancak 19. yüzyılda başlangıçta sadece tarihi eserlerin depolanması şeklinde mümkün olabilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun o dönemde içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik buhranlar, toplumun ve idarecilerin eski eserlere ya da müze fikrine ilgi göstermesini zorlaştırmıştır. Bu tarihsel süreç içinde müze kavramının niteliği de büyük bir değişim geçirmiştir. Az gelişmiş veya gelişmekte olan toplumlarda müze hâlâ sadece eski objelerin saklandığı ya da sergilendiği durağan bir mekân olarak görülürken, modern müzecilik yaklaşımı, müzeleri aktif birer eğitim kurumu olarak konumlandırmaktadır. Bu çağdaş anlayışa göre müzelerin temel misyonu, ulusal kültür değerlerini koruyarak gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarmaktır (Özer, 2023). Bu doğrultuda

ülkemizin müzecilik tarihi ve müzelerin eğitim amacına yönelik faaliyetlere yer verme süreçleri, şartlar ve imkânlar açısından incelendiğinde oturmuş ve köklü bir sisteminin tam analamıyla oluşmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda ülkemizin müzecilik tarihi ve müzelerin eğitim amacına yönelik faaliyetlere yer verme süreçleri, şartlar ve imkânlar açısından değerlendirildiğinde oturmuş köklü bir sisteminin tam anlamıyla oluşmadığını söylemek mümkündür (Öner, 2023. s. 107). Ülkemizde müzecilik Batı'daki değerlendirme ve geniş topluluklara duyurma amacından farklı olarak tarihi eserlerin sınırlar içinde korunması anlayışından doğmuştur (Yılar, 2023, s. 25). İlerleyen yıllarda bu anlayışın gelişerek müzelerin farklı amaç ve işlevleri olduğu düşüncesinin varlığı müzelerin eğitim tarafını öne çıkarmıştır.

Müzelerin eğitsel rollerinin anlaşılması her ne kadar ilk müzelerin ortaya çıkışıyla paralel ilerlediği düşünülse de bu misyonun yüklenmesi ve yaygınlaşıp ilerlemesi İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde olmuştur. Söz konusu dönemden itibaren tarihi, sanatsal ve kültürel önemi bulunan eserlerin bir araya getirilmesi, muhafaza edilmesi ve toplumla paylaşılmasının toplumsal fayda açısından taşıdığı değer daha net görülmüş böylelikle müzelerdeki eğitim faaliyetleri, bilhassa da çocuklara yönelik eğitimler kararlı ve esaslı bir biçimde yürütülmeye başlanmıştır (Ozmen, 2018).

İnsanın kendi toplumuyla bağ kurmasını sağlama konusunda müzeler etkili mekânlardır. Tarihi değerleri öğrenmek sadece bireysel bir yükümlülük değil, küreselleşen dünyada toplumsal bir varlık olarak kendimizi keşfetmemizi sağlayan temel bir vatandaşlık görevidir (Kurak Açıcı ve Konakoğlu, 2019). Türkiye müzeleri tarihi değerlerin öğretilmesi, kültürel misarın aktarılması hususunda oldukça kıymetlidir. Müzelerimiz, eğitim işlevleri açısından değerlendirildiğinde gelişmekte ve dönüşmekte olan süreçlerinin yanı sıra var olan potansiyellerini en üst seviyelerde kullanma konusunda nispeten yeterli olmadığını söylemek mümkündür. İlgili literatür incelendiğinde ülkemizde yer alan müzelerin müze eğitimine yönelik taşıması gereken niteliklere sahip olma durumlarını inceleyen çalışmaların bulunmadığı, sayıca yetersiz olduğu, var olan çalışmaların tek bir müze ile sınırlı kaldığı ya da birkaç müzenin değerlendirilmesi sonucu gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu araştırma Türkiye'nin başkenti Ankara ilinde bulunan, amaçlı örnekleme yoluyla seçilen 28 adet müzenin, müze eğitimi için gerekli olan mekân, donanım, eğitimli personel, materyal gibi

değişkenler açısından yeterliliklerini incelemiş ve inceleme sonucunda elde edilen verilerle müzelerin müze eğitimi açısından yeterliliklerini ortaya koymayı hedeflemiştir. İncelenen literatür ve yapılan araştırmalar sonucu müze eğitimine yönelik olarak geliştirilmiş standart bir format bulunmaması görülmüştür. Tasarlanan standart bir müze eğitimi etkinlik formatı ile okul dışı öğrenme ortmaları bağlamında müzelere gerçekleştirilen ziyaterlerde öğretmenlerin orada gerçekleştirecekleri eğitim planlarını formata uygun olarak hazırlamaları ve doğru, nitelikli bir müze eğitimi planı oluşturulmarı açısından akademik literatüre ve eğitim camiyasına kazandırılan önemli bir nokta olmuştur. Araştırmanın diğer bir amacı, geliştirilen formata ve müze yeterliliklerine uygun müze eğitimi planlayan eğitimcilere tavsiye olacağı düşünülen örnek etkinlik planları içermesi nedeniyle okul öncesi öğretmenlerine ideal nitelikli bir müze eğitimi planı oluşturulması konusunda yol göstermesidir.

1.2 Araştırmanın Önemi

İlgili literatür ve okul öncesi eğitim programları incelendiğinde, okul öncesinde müze eğitimine yönelik standart ve sistematik bir uygulama çerçevesinin sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum, okul öncesi dönem müze eğitiminin yapılandırılmış bir model ihtiyacını ortaya koymaktadır. Özellikle öğrenmenin deneyim temelli gerçekleştiğini vurgulayan yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda müzelerin, çocukların aktif öğrenme süreçlerini destekleyen önemli öğrenme ortamları olduğu kabul edilmektedir (Dewey, 1938; Hein, 1998). Bu bağlamda okul öncesi dönemde müze temelli öğrenme etkinliklerinin planlı ve sistematik şekilde ele alınması önem taşımaktadır. Okul öncesi dönem, bireyin gelişim sürecinde temel alışkanlıkların ve becerilerin şekillendiği erken çocukluk evresidir. Bu dönemde kazanılan özellikler zamanla kişisel alışkanlıklara dönüşerek yetişkinlikte bilgi ve becerilerin gelişimine, dolayısıyla bilimsel temellerin oluşmasına katkı sağlar (Noyat, 2025).

Türkiye'de okul öncesi eğitim programları incelendiğinde de çocukların öğrenme sürecinde keşfetme, yaparak-yaşayarak öğrenme ve çevreyle etkileşim kurma gibi becerilerinin desteklenmesinin hedeflendiği görülmektedir (MEB, 2024). Ancak müze eğitiminin bu programla bütünleşik biçimde nasıl yapılandırılacağına ilişkin uygulama örnekleri ve standartlaştırılmış çerçeveler sınırlıdır. Ayrıca literatür de belirli bir

bölgedeki müzelerin birden fazla değişken açısından birlikte incelendiği çalışmaların oldukça sınırlı olduğu var olan çalışmaların bir ve birkaç müzenin incelenmesine yönelik olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu durum müzelerin eğitimsel işlevlerinin karşılaştırmalı ve bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesini güçleştirmektedir. Bu nedenle Ankara ilinin merkez ilçelerinde yer alan 28 müzelenin eğitim faaliyetleri, fiziksel koşulları ve personel yapıları gibi unsurlar açısından incelenmesi, alan yazına bütüncül bir bakış kazandırması açısından önem taşımaktadır. Müze eğitimi literatürü öğrenmenin yalnızca bilgi aktarımı değil aynı zamanda deneyim, bağlam ve sosyal etkileşim yoluyla gerçekleştiğini vurgulamaktadır (Falk ve Dierking, 2013). Bu nedenle müze eğitimi için geliştirilecek standart bir format hem öğretmenler hem de müze eğitimcileri için uygulama sürecini kolaylaştırıcı bir rehber niteliği taşıyacaktır.

Bu çalışma kapsamında oluşturulan müze eğitimi formatı ve etkinlik örneklerinin okul öncesi öğretmenlerinin müzeleri öğrenme ortamı olarak kullanmalarına katkı sağlaması ve uyarlanabilir örnekler sunması müzeye yapılacak ziyaretleri amaçlı ve planlı olmasını sağlayacaktır. Ayrıca müzelerin sahip olması gereken eğitimsel kriterlere ilişkin ortaya konulan bulguların, Türkiye'de müze eğitimi alanında yapılacak yeni çalışmalara kaynaklık edeceği ve müzelerin müze eğitimine yönelik algılarına farklı ve bütüncül bir bakış açışı getireceği düşünülmektedir.

1.3 Araştırmanın Problem Durumu

Müzelerin sahip oldukları temel işlevler vardır. Bunlar; kültürel mirası toplama ve koruma, bu mirası araştırma ve belgeleme, toplumla iletişim kurma ve sergileme, eğitim ve öğretim faaliyetlerine katkı sağlama şeklinde sıralanmaktadır (Nalcıoğlu, 2023; Özbek vd., 2017). Buna ek olarak müzeler; geçmiş ile bugün arasında bağ kurarak toplumsal bilinç oluşturma, farklı topluluklara ulaşma ve kültürel aktarımı sağlama gibi işlevler de üstlenmektedir (Nalcıoğlu, 2023).

Müzeler eğitim işlevi sayesinde günümüzde hem örgün eğitim süreçlerinde hem de yetişkinlerin öğreniminde profesyonel biçimde değerlendirilmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2010). Son yıllarda müzelerin eğitim alanındaki öneminin büyük bir gelişim

ve değişim göstermesi, bireylerin kendilerini geliştirmek amacıyla müzeleri ziyaret etmeleri ve müzedeki bilgilerden faydalanmaları, eğitim sürecinde müzelerin önemli bir yerde kalmasını sağladığı belirtilmiştir (Atilla ve Bulut, 2017). Bu durum müzeler için müze eğitimine yönelik birim, personel, atölye ortamı, mateyal, eğitim programı gibi ihtiyaçlar doğururken; Karadeniz (2018), müzelerdeki sergi düzenleyicileri ile eğitimcilerin iş birliği yapmaya yönlendirildiğini, böylece müzelerin yalnızca eserlerin saklandığı yerler olmaktan çıkıp ziyaretçilerle iletişim kuran etkileşimli alanlara dönüştüğünü ifade etmiştir.

Nitelikli bir müze eğitimi için doğru planlamanın oldukça önemli olduğunu söylemek mümkündür. Müze eğitimi hazırlanırken öğretmenler, öğrencilerin sürece aktif olarak katılmasını sağlayacak biçimde ön hazırlık, müze gezisi ve son değerlendirme aşamalarını içeren planlı etkinlikler geliştirmeleri gerekmektedir. Bu süreç birden fazla aşamayı titizlikle yürütmeyi gerektirmektedir. Öğretmenler bu süreçte; etkinliği hedeflenen beceriye uygun şekilde hazırlamalı, gezi planını oluşturmalı, veli izinlerini almalı ve gerekli kurumlardan onayları tamamlamalıdır. Ulaşım, tarih ve saat ile gezide ve sonrasında yapılacak etkinlikler önceden belirlenmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır. Öğretmenler, gezi öncesinde öğrencileri müze kuralları hakkında bilgilendirmeli; sessizlik, dikkatli dinleme, çevreyi temiz tutma, yiyecek-içecek getirmeme ve fotoğraf kurallarına uyma gibi hususları açıklamalıdır. Ayrıca müze tanıtılmalı ve kuralların gereklilik olduğu vurgulanarak eserleri koruma bilinci kazandırılması önemli bir hususken; gezi sırasında öğrencilerin eserleri incelemelerine ve aktif katılım göstermelerine imkân sağlanyarak gözlem ve düşüncelerini paylaşmaları da desteklenmelidir. Gezi sonrasında ise öğretmenler, uygun değerlendirme etkinlikleriyle öğrenme düzeyini ölçmeli ve yapılan çalışmaların sergilenmesini sağlayarak öğrenmenin pekişmesini desteklemelidir (Atilla ve Bulut, 2017).

Literatür ve alan yazın incelendiğinde, nitelikli bir okul öncesi müze eğitimi planmak için geliştirilmiş standart bir format olmadığı görülmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Okul Öncesi Öğretim Programı incelendiğinde içinde "Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Plan Örneği" yer alırken; var olan plan örneğinin okul dışı öğrenme ortamlarının tamamına yönelik örnek olarak verildiği ve planlana eğitime uygun

olarak öğretmen tarafından hazırlanması gerektiği görülmektedir. Bu nedenle bu araştıma kapsamında satandart bir "Müze Eğitimi Etkinik Formatı" geliştirilmesi ve geliştirilen formata uygun müzelerde uygulanabilecek beş adet örnek müze eğitimi etkinliği hazırlanması amaçlanmaktadır. Müze eğitimi için geliştirilen formatın örnek etkinliklerle birlikte öğretmenlere nitelikli müze eğitimi planlamasına yönelik rehber olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte yine literatürde müzelerin müze eğitimi için uygun fiziksel koşullara, atölye olanakları, materyal, müze eğitimcisi istihdam etme, eğitim paketlerine sahip olma gibi eğitim niteliklerinin ortaya çıkarılmasına yönelik olarak sınırlı sayıda araştırma bulunmakta olduğu görülmektedir. Özellikle okul öncesi dönem özelinde ele alınan çalışma sayısının eksik olması var olan çalışmaların tek bir müzenin ya da birkaç sınırlı sayıda müzenin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar olduğu görülür. Bu nedenle bu çalışma, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Başkenti Ankara ilinde yer alan 28 adet müzeyi müze eğitimi nitelikleri açısından değerlendirmeyi sayıca fazla müzeyi araştırmaya dahil ederek müzelerin müze eğitimi adına yürüttükleri çalışmaları geniş bir pencereden ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bu kapsamda araştırmanın problem durumu "Ankara ili sınırları içerisinde yer alan devlet, vakıf ve özel müzelerin müze eğitimine ilişkin mevcut uygulamaları, fiziksel olanakları, eğitim personeli, atölye imkânları ve yapılandırılmış eğitim programları dikkate alınarak okul öncesi dönem çocuklarına yönelik nasıl bir müze eğitimi etkinlik formatı geliştirilebilir ve bu format doğrultusunda nasıl örnek müze etkinlik planları hazırlanabilir?" şeklindedir. Araştırma kapsamındaki alt problemler ise şunlardır:

1. Müzelerin tür (sanat, doğa/tabiat, tarih, arkeoloji, sanal vb.), bağlı bulunduğu kurum (devlet, özel, vakıf), uygun çalışma ortamları (atölye, bahçe, etkinlik yapmaya uygun boş alan) ve rehber, müze eğitimcisine sahip olma gibi belirlenmiş değişkenlere göre farklılaşma durumları nasıldır?

2. Müzelerin çeşitli değişkenler açısından farklılaşması dikkate alınarak nasıl müze eğitimi etkinlik formatı oluşturulur?

3. Müzelerin çeşitli değişkenler açısından farklılaşması dikkate alınarak okul öncesi dönem eğitimcilerine örnek teşkil edebilecek müze etkinlik planları nasıl oluşturulur?

1.4 Araştırmanın Sayıltıları

Bu araştırmada aşağıdaki sayıltılardan hareket edilmiştir:

1. Araştırma kapsamında görüşme yapılan müze personelinin, müzelerin eğitim faaliyetleri, fiziksel olanakları, eğitim personeli, atölye imkânları ve yapılandırılmış eğitim programlarına ilişkin doğru, güncel ve samimi bilgiler verdiği varsayılmıştır.

2. Araştırmacı tarafından geliştirilen kontrol listesinin, müzelerin okul öncesi dönem çocuklarına yönelik müze eğitimi uygulamalarını ve mevcut olanaklarını belirlemede amaca uygun bir veri toplama aracı olduğu varsayılmıştır.

3. Araştırmaya dâhil edilen devlet, vakıf ve özel müzelerin, Ankara ili sınırları içerisinde müze eğitimi bağlamında incelenebilecek nitelikte örnekler sunduğu varsayılmıştır.

4. Müze ortamlarında yapılan yerinde incelemelerin, müzelerin fiziksel koşulları, atölye alanları, etkinlik yapılabilecek mekânları ve eğitim uygulamalarına ilişkin mevcut durumu yansıttığı varsayılmıştır.

5. Elde edilen verilerin frekans ve yüzde analizleriyle çözümlenmesinin, araştırmanın betimsel tarama desenine ve mevcut durumu ortaya koyma amacına uygun olduğu varsayılmıştır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma aşağıdaki sınırlılıklar çerçevesinde yürütülmüştür:

1. Araştırma, Ankara ili sınırları içerisinde yer alan ve amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen 28 devlet, vakıf ve özel müze ile sınırlıdır. Bu nedenle elde edilen bulgular, Türkiye'deki tüm müzelere genellenebilir nitelikte değildir.

2. Araştırma, müzelerin okul öncesi dönem çocuklarına yönelik müze eğitimi uygulamaları, eğitim programları, yapılandırılmış eğitim paketleri, eğitim personeli, atölye imkânları ve fiziksel koşulları ile sınırlıdır.

3. Araştırmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen 11 bölüm ve 25 sorudan oluşan kontrol listesi, müze personeliyle yapılan görüşmeler, yerinde gözlem ve fotoğraflama süreciyle sınırlıdır.

4. Araştırma, veri toplama sürecinde müzelerin mevcut durumda sahip oldukları olanaklar ve yürüttükleri faaliyetler üzerinden değerlendirme yapmaktadır. Bu nedenle müzelerin geçmiş dönemlerde yürüttükleri ya da gelecekte planladıkları eğitim faaliyetleri araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

5. Araştırma sonucunda geliştirilen müze eğitimi etkinlik formatı ve örnek müze etkinlik planları, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu nedenle söz konusu format ve etkinlik planları, farklı eğitim kademeleri ve yaş grupları için doğrudan genellenebilir nitelikte değildir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Müze Nedir?

Müzeler, toplumların gözle görülen, elle tutulan, somut olarak var olan ve bunun yanında temsiller, anlatımlar, bilgi beceriler gibi somut olmayan mirasları araştırıp derleyen, koruma altına alıp toplumla çıkar gözetmeksizin paylaşan; eğitim, bilgi paylaşımı, eğlence ve pek çok yaşam deneyimi sunan kurumlardır (ICOM, 2022). Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kültür Turizm Bakanlığı [KTB], 2024), müzeleri, geçmişten günümüze kalan tarihi kalıntıları ortaya çıkaran, inceleyen, koruma ve sergileme görevini yerine getiren, toplumu eserler ile ilgili bilinçlendirerek kültürel gelişime katkı sunmayı amaçlayan sanat, bilim ve eğitim kurumları olarak tanımlanmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığının yapmış olduğu tanımda da görüldüğü gibi müzelerin, var olan mirası paylaşılıp sergilemesinin yanında eğitim, eğlence, bilgi verme gibi amaçları taşıdığı görülmektedir.

2.2 Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi

2.2.1 Dünyada Müzeciliğin Tarihi

Müzeciliğin tarihi eski zamanlara uzanmaktadır. Eski zamanlarda yaşayan insanların din, savaş, güç gösterisi gibi daha temel amaçlarla sergiledikleri eserler şimdilerde halkı geliştiren, kültürel mirasın aktarılmasını sağlayan, eğiten, öğreten, estetik zevk uyandıran kamuya açık kâr amacı taşımayan sürekli kurumlar haline dönüşmüştür (Güneş, 2017; Ulu Kalın, 2023).

İlk çağlarda, müzecilik açısından ilklerle karşılaşılmaktadır. Topla, sakla ve sergile sistemi yerleşik yaşamla birlikte üretimin başlaması ve buradaki eşyaların saklanıp sergilenmesine dönüşmüştür (ICOM, 2007; Ulu Kalın, 2023). Bu anlamda insanlık tarihi incelendiğinde ilk olarak insanların önemli ve değerli olduğunu düşündükleri materyalleri toplayıp biriktirdiği ve onlar için önemli olan tanrı ve tanrıçalara hediye olarak sundukları görülmektedir. Bununla birlikte, düzenlenen seferler sonucu elde edilen kıymetli eşyaların tanrılara sunularak tapınaklarda sergilenmesi, müzeciliğin ilk

örneklerinden sayılabilir (Karadeniz, 2010, s. 14). Müzeciliğin bugün bilinen hali ilk kez M.Ö. 2 bin yılının başlarında Mezopotamya bölgesinde Babil'in eski başkentlerinden biri olan Larsa'da görülmektedir. Taşların üzerine oyularak oluşturulan eski yazıtlar eğitim amacıyla kullanılmak üzere yorumlanarak çoğaltılmış ve Babil'in Ur şehrinde yapılan araştırmalarda Kral Nabonidus dönemine ait olduğu düşünülen tapınak okul yapısı içerisinde açıklayıcı tabletlerle birlikte bulunan antik eserler, müzenin erken bir biçiminin varlığına işaret ederken ilk eğitim müzesi olduğu düşülmektedir (Lewis, 2008). Müzeciliği asıl başlatan M.Ö. 4. yüzyılda kurulan ve uzun süre etkinliğini sürdüren İskenderiye Müzesi'dir. Helen kültürünün bozulmadan aktarılmasını isteyen Büyük İskender, merkez haline dönüşmesini istediği müzelere adanmış kütüphanelerin olduğu bir kent kurmayı amaçlamıştır. "Musaeum" adıyla bilinen müze ve kütüphane Büyük İskender'in ölümünden sonra hayata geçirilmiştir (Artun, 2006, s. 13). Eski Yunan ve Roma imparatorluklarında, ilk çağlarda görüldüğü gibi tapınaklar ve hazine odaları gibi alanlar, sanatsal önem taşıdıkları düşünülen eserlerin, korundukları alanlar olarak görülmüş ve halkta estetik oluşturma düşüncesi ile ücret karşılında ziyaret imkânı sunulmuştur. İçinde bulunan heykel ve resimler sayesinde bu alanlar bir tapınak ve müze olmasının da ötesinde günümüz galerilerine benzeyen bir konuma sahip olduğu görülmektedir (Carson, 1992).

Orta çağ bakıldığında, Avrupa'da eserlerin toplanması, biriktirilmesinin soylulara ve kliseye ait bir ayrıcalık olduğu görülür. Gelişen denizcilik faaliyetleri sonucu alışverişi yapılır hale gelen koleksiyonların varlığı Haçlı Seferleri sonucu elde edilen ganimetlerin taşınmasıyla giderek büyümüştür. Ancak müzeciliği asıl başlatan ciddi gelişmelerin Rönesans ile birlikte gerçekleştiği görülmektedir. Bu dönemde yeni keşifler ve doğaya ilişkin araştırmalar sonucu doğada var olan her şeyin koleksiyonlara dâhil edildiği görülmektedir. Kişisel koleksiyonlar, kraliyet ve soylulara ait koleksiyonların arttığı 16 ve 17 yüzyıllarda koleksiyonların benzer zevk ve statüde bulunan asillere ve din adamlarına açılmasıyla bir kurum olarak müze şekillenmeye başlamıştır. Bu anlamda ilk modern müze 1683 yılında İngiltere'nin Oxford kentinde kurulmuş Ashmolean Müzesi olup kütüphanesi, konferans salonu ve sahip olduğu kimya laboratuvarıyla birlikte halka açık ilk üniversite müzesi olarak modern müzeciliğin gelişiminde bir dönüm noktası olmuştur (Lewis, 2008). 18. yüzyılda bilgiye ulaşmada önemli bir kaynak haline dönüşen müzeler, araştırmaları destekleyen

kurumların oluşturulmasında yerini almıştır. Bilginin düzenlenmesi ve tasnif edilmesi sonucu sözlük, ansiklopedi ve atlas gibi kaynakların varlığıyla birlikte dönemin bilim kültür merkezleri olan Londra, Paris gibi kentlerde günümüzde hala etkinliklerini devam ettiren ve dünyanın dört bir yanından ziyeretçi alan British Müzesi ve Louvre Müzesi bu dönemde kurulmuştur (Burke, 2001). 19. yüzyılda milliyetçilik akımının etkisiyle halkta milli duygular uyandırma amacıyla halka açık, devlete ait ve siyasi amaçlı birçok müzenin açıldığı görülmektedir. Yine bu dönem yerel müzelerin yanında, artan arkeoloji çalışmaları etkisiyle açılan müzelerin varlığı müze sayılarında artışa neden olmuştur. Farklı alanlardaki gelişmelerin halka gösterilmesi, bilinç oluşturma, eğlendirme gibi amaçlarla ilgi çekici sergiler oluşturulmuştur. Kurs, okul programları, eğitici sergiler oluşturulmaya başlanması eğitimi verilen değerin arttığı bu yüzyılda müzelerin eğitim amacının görülüp kullanılmaya başlandığı bu dönemin müzecilik tarihi açısından önemli olduğu görülmektedir. 20. yüzyılın siyasi olayları, yaşanan savaşlar sıkıntılı süreçleri beraberinde getirerek bu süreç müzelere farklı anlamlar yüklemiştir. Var olan arkeoloji, tarih, etnograf, gibi müze türlerini anı ve bilim müzeleri gibi farklı türler bu süreçte dâhil olmuştur. Yine bu dönemde tarihteki önemli alanların müze evlerine dönüştürüldüğü, İngiltere başta olmak üzere Avrupa genelinde özel müzelerin sayılarının arttığı, Amerika Birleşik Devletleri'nde özerk müzelerin kurulduğu görülmektedir. Müzeler kendilerine düşen işlevleri yerine getirirken bu amaçlara ulaşmaları adına destek olacak uluslararası kurumlarda bu süreçte oluşturulmuştur. 1926 yılında Uluslararası Müzeler Dairesi, 1947 yılında ise Milletlerarası Müzeler Komitesi (ICOM) kurulmuştur. Günümüze gelindiğindeyse müzelerin, eğitim işlevinin öncelikli hale gelmiş olduğu, insanların eğlence ve öğrenme ihtiyaçlarına hizmet eden, etkileşimli sergilere sahip ve her yaştan kitleye hitap eden sosyal ortamlar haline dönüştüğü görülmektedir. Bu amaçla da müze bünyesinde müze eğitimcisi, pedagog gibi farklı alan uzmanlıklarına sahip personeller hizmet vermeye başlamıştır (Karadeniz, 2010, s. 17-18).

2.2.2 Türkiye'de Müzeciliğin Tarihi

Türkiye'de müze ve müzecilik anlayışı geçmişte çok eskiye dayanmamakla birlikte, müzeler ilk olarak zengin tarihsel ve kültürel mirası koruma amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu kurumlar, özellikle 19. yüzyılda etkisini gösteren Batılılaşma sürecinin bir sonucu

olarak şekillenmiş ve dönemin modernleşme anlayışını yansıtan çağdaş yapılar olarak gelişmiştir (Özkasım ve Ögel, 2005). Tarihteki kökenine bakıldığında değerli atfedilen materyallerin saraylarda korunmak amacı ile saklandığı dönemlere kadar görüldüğü bilinirken tam anlamıyla müzeye karşılık gelmese bile Hun devletlerine kadar gittiği, Gazne Devleti, Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devletlerinde de görüldüğü bilinmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2010, s. 69). Sümer Atasoy, ülkemizde müzecilik tarihini 4 dönemde ele almıştır.

Birinci dönem; 1845 yılında Sultan Abdülmecid'in tarihî nitelikteki bazı eserlerin İstanbul'a getirilmesini istemesiyle başlamış, koruma altına alınan bu eserlerin düzenlenerek sergilenmesi Ali Paşa'nın sadrazamlığı döneminde gerçekleştirilmiştir. Aya İrini'de oluşturulan bu müze, farklı dönemlerde yabancı yöneticiler tarafından idare edilmiş ve bu süreç 1881 yılında sona ermiştir. İkinci dönem; Osman Hamdi Bey'in müze müdürlüğüne atanmasıyla başlamıştır. Osman Hamdi Bey, müzeciliğin kurumsallaşmasına yönelik olarak Çinili Köşkü'nün onarımı, Güzel Sanatlar Okulu'nun inşası ve günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzeleri olarak bilinen yapının oluşturulması gibi çalışmalar yürütmüş ve ülkemizde müzeciliğin modernleşmesi yönünde önemli çabalar göstermiştir. Üçüncü dönem; Cumhuriyet'in ilk yıllarını kapsamaktadır. Bu dönemde Topkapı Sarayı müze olarak düzenlenmiş, Ayasofya müzeye dönüştürülmüş ve Ankara Etnoğrafya Müzesi açılmıştır. Ayrıca 1950 yılında Uluslararası Müzeler Konseyi'nin (ICOM) Türkiye Millî Komitesi kurulmuştur. Dördüncü ve son dönem de ise 1960'lı yıllardan itibaren müze yapılarının sayısında artış yaşanmış; sergileme, koruma ve teknik uygulamalarda yenilikler görülmüştür. Günümüzde müzeler farklı türler altında sınıflandırılmakta olup, Türkiye'deki müze sayısının Avrupa ülkelerine kıyasla sınırlı olduğu ifade edilmektedir (Keleş, 2010).

2.2.3 Modern Anlamda Müze (Yeni Dönem Çağdaş Müzecilik Anlayışı)

Müze kurumları, tarihsel süreç içinde sergileme anlayışı, uygulama yöntemleri ve koleksiyonların sunum biçimi bakımından dönüşüm yaşamıştır. Yirminci yüzyılın başlarından itibaren, sergi odaklı yaklaşımlara ek olarak bilimsel inceleme ve eğitsel faaliyetler müzelerin temel işlevleri arasında yer almaya başlamıştır. Çağdaş müze yaklaşımında, müzeler durağan yapılar olmaktan çıkmış; yenilenen içerikler

aracılığıyla ziyaretçiyle etkileşim kurmayı hedefleyen mekânlara dönüşmüştür. Bu kapsamda iletişim teknolojilerinden yararlanılarak çeşitli etkinlikler, uygulamalı çalışmalar, gösterimler ve rehberlik hizmetleriyle ziyaret deneyimi desteklenmektedir. Bu anlayışın erken örneklerinden biri, 20. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan Modern Sanat Müzesi'dir. Türkiye'de ise İstanbul Modern, CerModern, Troya Müzesi ve Odunpazarı Modern Müze bu yaklaşımı yansıtan yapılar arasında yer almaktadır (Kuyrukçu ve Elitok, 2025). Günümüz müzecilik anlayışı; sanal müze, dokunulabilir müze, mobil müze ve vakıf müzeciliği olmak üzere dört temel yaklaşım çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu yaklaşımlar içinde sanal müzecilik, çağdaş müzeciliğin en belirgin uygulama alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır. British Museum ve Metropolitan Museum gibi önde gelen müzeler, dijital teknolojilerden yararlanarak koleksiyonlarını farklı ülkelerdeki ziyaretçilere ulaştırmakta ve geniş kitlelerle etkileşim kurmaktadır. Modern müzelerde yürütülen faaliyetler, toplumun farklı kesimlerini kapsayacak şekilde planlanmaktadır (Özer ve Yıldırım, 2019). Sürekli sergilerin yanı sıra geçici sergiler, rehberli geziler, gösterimler ve eğitim odaklı etkinlikler aracılığıyla müze içi öğrenme desteklenmekte, gezici uygulamalarla müze dışındaki izleyici gruplarına da erişim sağlanmaktadır (Keleş, 2010).

2.3 Müzelerin Amaç ve İşlevleri

Müzelerin amaçları, toplama, koruma, bakım ve onarım, belgeleme, sergileme ve eğitim olmak üzere beş temel başlık altında toplanabilir (Atagök, 1984).

2.3.1 Toplama

Müzelerin temel varlık gerekçesi olan toplama faaliyeti; tarafsızlık ilkesine dayanan, toplumun duygusal, düşünsel ve kültürel birikimini yansıtacak şekilde bilinçli ve düzenli bir anlayışla yürütülmelidir. Bu süreçte müzeler, koleksiyonlarını niteliksel olarak geliştirmek için çaba göstermeli, topluma güncel değerler kazandırmayı ve bilimsellik ile teknik gelişmeleri izlemeyi mümkün kılmalıdır. Ülkemizde, arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkarılan kalıntılar, zor alım (müsadere) yöntemi ve satın almayla eser edinimi sağlanmaktadır (Yılmaz, 1996).

2.3.2 Koruma, Bakım ve Onarım

Koruma, müze bünyesindeki nesnelerin sergileme ve saklama süreçlerinde varlık sürelerinin uzatılmasını amaçlayan uygulamaların tamamını kapsamaktadır. Tüm materyaller zaman içinde değişim ve dönüşüme uğrayıp yok olma eğilimi gösterebileceğinden, bu uygulamalar zamana karşı sürdürülen planlı bir mücadele niteliğindedir. Bir toplumun tarihsel mirasına yaklaşımı, sanatsal ve kültürel birikimini muhafaza edebilme kapasitesiyle anlaşılabilir. Geçmişten devralınan değerleri yaşatamayan topluluklar, ortak bağlarını zayıflatarak sürekliliklerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalırlar. Bu bağlamda müzeler, tarihsel birikimi güvence altına alarak değerlerin ele alındığı ve yeni değer anlayışlarının ortaya çıktığı koruyucu bir zemin sunar (Atagök, 1984).

2.3.3 Belgeleme

Eserlerle ilgili tüm verilerin çeşitli yöntemlerle kayıt altına alınmasına belgeleme denir (Atagök, 1984). Geçmişi, günümüz geleceğe bağlayan müzelerin bünyesinde bulunan eselerin kayıtlarını yapma zorunlulukları, gelecek nesillere eksiksiz ve doğru bilginin ulaşması amacıyla oldukça önem arz etmektedir. Müzeler, toplumsal kullanım için oluşturulmuş bilgi ve belge birikimlerini bünyesinde bulunduran ve bu birikimler üzerinden bilimsel incelemelerin yürütülebildiği yapılardır. Kayıt ve belgeleme sürecinin eksiksiz tamamlandığı müzelerde herhangi bir aksaklık yaşanmazken; koleksiyonların sahip oldukları nitelikler özelinde düzenlenmesi belgeleme aşamasından sonra rahatlıkla sağlanır (Yılmaz, 1996).

2.3.4 Sergileme

Türk Dil Kurumu (TDK, 2026). Sergilemenin tanımını “Sergilemek işi, teşhir” olarak yapmıştır. Atagök’e (1984) göre sergileme: sınırları belli hedefler doğrultusunda tertiplenmiş olan eser koleksiyonlarının tanıtılmasıdır. Bununla birlikte çeşitli temalara göre düzenlenip sergileme yapılabilmektedir. Sergileme yaklaşımlarında görülen farklılıklar, müze etkinliklerini etkileyerek tarih, etnografya, arkeoloji ve sanat gibi müze türlerinde değişkenlik gösterirken bilim, ekolojik ve doğa müzeleri gibi müzelerde de çeşitlenmektedir (Poyraz, 2013). Müze koleksiyonlarının

sergilenmesinde nesnelerin yerleştirilme biçimi dahil farklı yöntemlerin kullanımı, sunumun başarısını belirlemektedir. Sergi kurgusunda, eserlerin tek başlarına sahip oldukları önemlerinin yanı sıra koleksiyon içindeki bağlamsal konumları ile birbirleri ve sergi mekânıyla olan etkileşimleri de dikkate alınmalıdır. Müze ziyaretlerinde büyük alanlardaki koleksiyonların tümünün görülebilmesinden kaynaklanan güçlükler nedeniyle müzeleri sürekli, geçici/özel ve gezici/özel sergileme gibi sergileme türlerini kullanmaktadırlar (Aksoy, 2006).

2.3.5 Eğitim

"M. Harrison'a göre müzeler, eserlerin sunulduğu mekânlar olmalarının yanında yazılı kaynaklar ve derslerle yeterince aktarılamayan olgu ve süreçler arasındaki bağları deneyimsel bir çerçevede görünür kılan kurumlardır" (Yılmaz, 1996). Müzelerin geçmişten günümüze faaliyetleri çoğunlukla eserlerin bir araya getirilerek korunması ve sunulması gibi amaçlarla sınırlıyken, günümüzdeki sanat müzeleri bunlara ek olarak koleksiyonlarındaki çalışmaların içeriklerini ve önemlerini toplumdaki tüm bireylere aktarmayı amaçlayan uygulamaları da kapsamaktadır (Atagök, 1984). Toplumun bilgi biritimini arttırmaları nedeniyle bir eğitim kurumu özelliği taşımalarının yanında müzeler, çeşitli sanat çalışmalarıyla ilgi çekme, halkı bilgilendirme, çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapma ve bu çalışmaları farklı iletişim kanallarını kullanarak duyurmayı da amaç haline getirmiştir (Demir, 1998).

2.4 Müzelerin Sınıflandırılması ve Türleri

Müzelerin tarihsel süreç içindeki gelişimi ve bu süreci gösteren araştırmalar incelendiğinde zaman içerisinde farklı tür müzelerin ortaya çıktığı ve müzelerin farklı sınıflandırmaları yapıldığı görülmektedir. Sınıflandırma yapılırken çoğunlukla müzelerin sahip oldukları koleksiyonlar, hitap edilen topluluklar ve bağlı bulundukları birimler dikkate alınır. ICOM müzeleri; Genel Müzeler, Sanat Tarihi Müzeleri, Sanat Müzeleri, Doğa Tarihi Müzeleri ve Doğa Bilimleri Müzeleri, Arkeoloji ve Tarih Müzeleri, Etnografya ve Folklor Müzeleri, Bölge Müzeleri, Bilim ve Fen Müzeleri, İhtisas Müzeleri ve Üniversite Müzeleri şeklinde sınıflandırdığı ve sınıflandırmasında bu özellikleri dikkate alarak müze türleri belirttiği görülmektedir (Karadeniz, 2010 s.

19). UNESCO'nun 1958 yılında Breziya'nın en büyük kentlerinden bir olan Rio de Janeiro'da düzenlediği Unesco Bölgesel Semineri, Latin Amerika müzelerinin eğitsel rolünü güçlendirmek ve deneyim paylaşımını sağlamak amacıyla yapılmış ve bu seminerde müzeler aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır. Sanat Müzeleri, Modern Sanat Müzeleri, Arkeoloji, Tarih ve Kültürel Miras Müzeleri, Etnografya ve Folklor Müzeleri, Doğa Tarihi Müzeleri, Bilim ve Teknoloji Müzeleri, Bölge Müzeleri, Uzmanlık Müzeleri, Üniversite Müzeleri. Bunun yanı sıra ilk olarak 5 Eylül 1989 yılında, 16. Genel Kurul'da kabul edilen ICOM'un tüzüğü, 1995 yılında Norveç'te, 18. Genel Kurul'da ve son olarak 2001 yılında Barselona'da, 20. Genel Kurul'da revize edilmiş ve müze tanımı yapılmıştır.

Tüzüğün 2 maddesinde, müze tanımının aşağıda maddeler halinde belirtilen özelliklere bağlı olarak değişmediği vurgulanırken, bu özelliklerin müze türlerinin sınıflandığı görülmektedir. Müzeler tüzükte belirtilen;

1. Bağlı olduğu idari birime göre,

2. Bölgesel özelliğine göre,

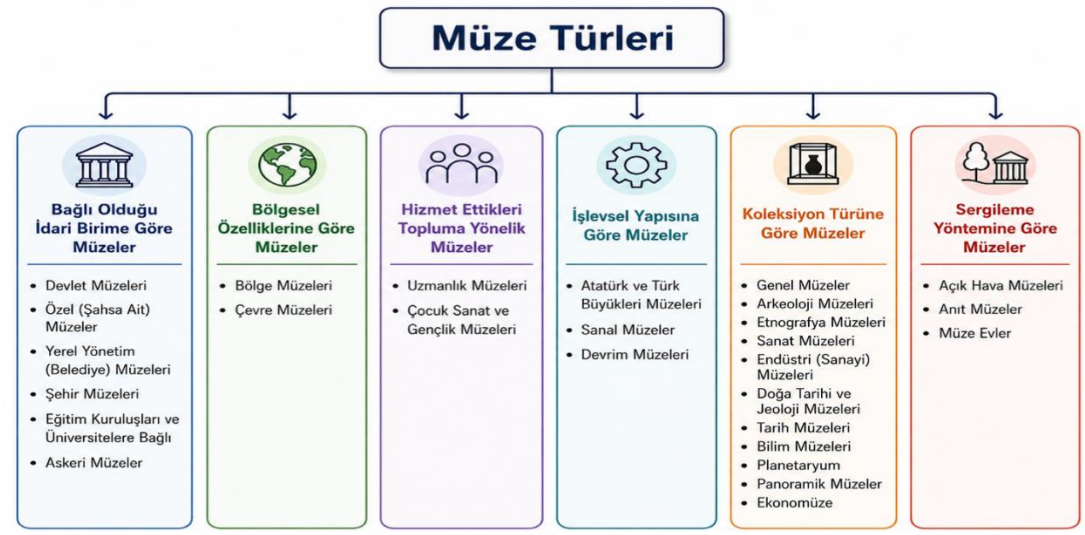
3. İşlevsel yapısına göre,

4. Koleksiyon türüne göre,

5. Sergileme yöntemine göre,

olacak şekilde 5 başlık altında toplanmıştır. Buna ek olarak hizmet ettikleri topluma yönelik müzülerde bulunmaktadır.

Şekil 2.1'de Müze türleri sınıflaması ayrıltılı bir şekilde verilmiştir (Şimşek vd., 2019, s. 29-49).

Şekil 2.1 Müze türleri sınıflaması

2.4.1 Bağlı Bulundukları İdari Birime Göre Müzeler

2.4.1.1 Devlet müzeleri

Türkiye Cumhuriyeti Devleti Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Valıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, bünyesinde devlete ait 218 müze ve 146 örenyeri olduğu belirtilmiştir. Müzeler bulundukları il, bağlı bulundukları birim gibi özelliklerine listelenmiştir (KTB, 2026a, 2026b). Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi, Cumhuriyet Müzesi, Resim ve Heykel Müzesi, Roma Hamamı Örenyeri/Müzesi Ankara'da bulunan devlete ait müzelere örnek verilebilir.

Resim. Heykel Müzesi 'Osman Hamdi Bey–Silah Taciri'

Cumhuriyet Müzesi

Şekil 2.2 Devlet müzeleri

2.4.1.2 Özel müzeler

Kanunla belirtildiği şekliyle bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler ve vakıflar, Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan izin almak koşuluyla, taşınır kültür varlıklarını içeren müzeler kurabilirler. Özel müzelerin kuruluşları, yönetimleri ve denetim süreçleri yönetmeliğe bağlı olup Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Valıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü internet sitesinde 22 Nisan 2025 tarihi ile 439 özel müze bulunduğu belirtilmiştir (KTB, 2026a). Rahmi M. Koç Müzesi, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, Kelime Müzesi, Cin Ali Müzesi Ankara'da bulunan özel müzelere örnek verilebilir.

Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi Kelime Müzesi

Şekil 2.3 Özel müzeler

2.4.1.3 Yerel yönetim (Belediye) müzeleri

Büyükşehir ve ilçe belediyelere bağlı şehir sakinlerine hizmet sunma amaçlı oluşrurulan müzeler belediye müzeleri olarak adlandırılabilir (Şimşek vd., 2019, s. 39). Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlı; Feza Gürsey Bilim Merkezi, İlçe belediyelerden Altındağ Beldiyesine bağlı; Ulucanlar Cezaevi Müzesi, Altın Köy Açıkhava Müzesi, Hacı Bayram Veli Müzesi, Keçiören Belediyesine bağlı; Keçiören Belediyesi Etnografya Müzesi, Atatürk Ankara Millî Mücadele Müzesi, Kültür Elçileri Çocuk Sanat Müzesi, Sincan Belediyesine bağlı; Malıköy İstasyon Müzesi ve Alagöz Karagah Müzesi, Ankarada bulanan belediye müzelerine örnek verilebilir.

Ulucanlar Cezaevi Müzesi Hacı Bayram Veli Müzesi

Şekil 2.4 Yerel yönetim (belediye) müzeleri

2.4.1.4 Şehir müzeleri

Kent müzeleri müze türleri içerisinde "özel müzeler" kategorisinde yer alır. Bulunan yere özgü ve oraya ait özelliklere sahip çıkan, tarihini gösteren müzeler olarak ifade edilebilir. Kent müzelerinin sergileme yöntemleri ve sundukları içerikler açısından temel müze kategorileriyle benzerlik taşıdığı, bu doğrultuda aynı ana amaçları paylaşmalarına rağmen kendi aralarında çeşitlenerek spesifik temalara odaklanmaktadır (Şenel Fidangenç, 2016). Ankara Kent Tarihi Müzesi, Taşköptü Kent Tarihi Müzesi, Museum of London gibi müzeler Türkiye ve dünyadaki şehir müzelerine örnek olarak gösterilebilir.

Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Kastamonu Kent Tarihi Müzesi

Şekil 2.5 Şehir müzeleri

2.4.1.5 Eğitim kuruluşları ve üniversitelere bağlı müzeler

Üniversite bünyesinde bulunan müzeler, akademik eğitimi destekleyerek öğrencilerine uygulamalı öğrenme ortamı sağlarken, nesnelerin doğrudan gözlenip incelenmesine olanak tanır ve çevrimiçi arşivlerle bilgiye zamandan ve mekândan bağımsız erişimi sağlar (Adışen, 2021). Bu müzeler, üniversitelerin yürüttükleri bilimsel çalışmaları, eğitimler ve toplumsal faaliyetlerle geniş kitlelere ulaştırmaktadır. Ayrıca bu kurumların, bünyelerindeki akademisyenlerin bilgi birikimini ve uzmanlığını erişilebilir kılarak araştırma ve yayıncılık kültürü açısından diğer müze türlerine kıyasla çok daha güçlü bir konuma sahiptir (Karakuş, 2020). Hacettepe Üniversitesi Biyosfer Müzesi, Hacettepe Üniversitesi Sanat Müzesi, Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, Ankara Üniversitesi Tarihi Müzesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Arkeoloji Müzesi, Ankara'da bulunan devlet üniversitelerine bağlı müzelere örnek olarak gösterilebilir.

Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi — Hacettepe Üniversitesi Sanat Müzesi

Şekil 2.6 Eğitim kuruluşları ve üniversitelere bağlı müzeler

2.4.1.6 Askeri müzeler

Tarihte yer alan, askeri amaçla kullanılan tüm silah, araç ve materyallerin sergilendiği oluşumlarına ilişkin bilgilerin verildiği alanlar Askeri müzeler olarak tanımlanabilir (Şimşek vd., 2019, s. 42). Müze türleri arasında askeri müzeler, sergilenen parçalar ve toplumsal mesajlar bakımından kendilerine has bir yapıya sahiptir. Söz konusu

müzelerin temel görevleri askeri kültür miraslarını sunmanın ötesinde, askeri tarih üzerine bilimsel incelemeler gerçekleştiren birer araştırma kurumu işlevi görmeleridir (Sarıoğlu ve Özdemir, 2007). On dokuzuncu yüzyıl ortalarında, Aya İrini Kilisesi'nde savaş malzemeleri ve ganimetlerinin sergilenmeye başlanması, günümüz Askeri müzelerinin temellerini oluşturdu söylenenilir (Genç, 2019). Devlet Mezarlığı Müzesi, Hava Kuvvetleri Müzesi, Jandarma Müzesi, Kara Harp Okulu Müzesi, Ankara'da bulunan Askeri müzelere örnek olarak verilebilir.

2.4.2 Bölgesel Özelliklerine Göre Müzeler

2.4.2.1 Bölge müzeleri

"Bölge Müzeleri: Açık hava müzeleri kategorisindendir. Belirli bir bölgenin kültürünü yansıtırlar" (Doğan, 2020, s. 111). Açık hava müzeleri bölge müzelerine örnek verilebilir.

2.4.2.2 Çevre müzeleri (Ekomüze)

Ekomüzeler, geçmişi 1960 ve 1970'li yıllara uzanan işleyiş, mekân ve sergiledikleri materyaller bakımından klasik müze anlayışından sapan yapılardır. Geleneksel müzeciliğin aksine, ekomüzelerin sınırları yalnızca fiziksel nesnelerle çizilmemekte bu müzeler toplulukların dili, folkloru, sözlü gelenekleri ve festivalleri gibi somut olmayan kültürel değerlerini de içine alarak hem somut hem de somut olmayan mirası bir bütün olarak kapsamaktadır (Elmalı Şen vd., 2020). Çevrenin tüm bileşenlerini kapsayan ekomüzeler; bir yere, bir bölgeye ait tüm unsurları koruma bilincinde ve ilerideki kuşaklara aktarılmasında rol üstenmiş bir aracı görevindedirler. Tarihe bakıldığında sayısız uygarlığa ev sahipliği yapan ülkemizin, doğal güzellikleri, tarihî ve kültürel değerleri sayesinde ekomüzecilik açısından özgün bir alan oluşturduğu söylenebilir (Acar, 2016; Şimşek vd., 2019, s. 43). Dünya kaynakları her geçen gün tükenmeye ve tahrip olmaya devam ederken ekomüzeciliğin edindiği koruma misyonu ile oldukça önemli olduğunu söylemek mümkün. Ülkemizde Kars Boğatepe Köyü Ekomüzesi (Peynir Müzesi), Bolu Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi, ekomüzelere örnek gösterilebilir.

2.4.3 Hizmet Ettikleri Topluma Yönelik Müzeler

2.4.3.1 Uzmanlık müzeleri

Özel bir konunun, alanın ya da sektörün tarihsel süreç içerisindeki evrimini ve gelişimini ele alan müzeler uzmanlık müzeleri şeklinde tanımlanmaktadır (Buyurgan ve Buyurgan, 2022, s. 80). Söz konusu müzeler, tamamen odaklandıkları alana ait nesnelere ve o alanın geçmişine yoğunlaşarak gelen kişilere farklı ve derinlemesine bir deneyim yaşatmayı amaçlar (Buyurgan ve Yamak, 2025). Sınırları belli olan bir alan ya da nesne odaklı ve odaklandığı konuya ilişkin ilerlemeleri tümüyle sunmayı amaçlayan uzmanlık müzeleri; söz konusu olan konu, alan ya da objeye ilişkin süreç içindeki gelişimleri tesbit edip bilimsel bir bakışla sunmayı amaçlar (Acar, 2016; Şimşek vd., 2019). Türkiyede bulunan uzmanlık müzelerine bakıldığında söz konusu nesne ya konunun müzenin adında yer aldığı ve içeriğinin ana temasının bu olduğu görülmektedir. Ülkemizin çeşitli illerinde yer alan Oyuncak Müzeleri, Baklava Müzesi, Silah Müzesi, Dantel Müzesi, Şapka Müzesi, Arıcılık Müzesi, Meoroloji Müzesi uzmanlık müzelerimizdendir. Ankara Üniversitesi bünyesinde yer alan oyuncak müzesi içerisinde yer alan geleneksel, eski ve modern oyuncaklar, başka ülkelere ait yabancı oyuncaklar gibi pek çok farklı tür ve özellikte oyuncağın sergilendiği yalnızca oyuncak odaklı olan bir uzmanlık müzesidir. Yine Kastamonu şehirnde yer alan Dantel ve Şapka müzeleri sahip oldukları tema doğrultusunda farklı türden dantel ve şapka örneklerini ziyaretçilerin izlenimine sunan uzmanlık müzeleridir.

Dantel Müzesi

Şapka Müzesi

Şekil 2.7 Uzmanlık müzeleri

2.4.3.2 Çocuk sanat ve gençlik müzeleri

Çocuk müzeleri, çocukların kendi doğalarında kopmadan oldukları yerde kısıtlama olmaksızın hareket edebildiği ve yaşam boyu öğrenmeyi deneyimledikleri alanlardır. Çeşitli kültürel ve sosyal geçmişe sahip bireyleri bir araya getirerek, zamanı kaliteli geçirip farklı öğrenme deneyimleriyle öğrenme alanlarıdır (Karadeniz, 2010, s. 23).

Çocuk müzelerinin hedefleri; deneyime ve karşılıklı iletişime dayalı öğrenme ortamı oluşturma, eğlenirken öğrenme deneyimi sunma, çocukları işi olan oyunu merkeze alma, yaratıcı düşünmeyi destekleme, aile gibi çocukğa dair paydaşları bir araya getirme, merak uyandırma ve keşfetme olanağı sunma ve farklı kültürlere ilişkin bilgi vermektir (Mayfield, 2005). Bununla birlikte sanata dair farkındalık oluşturma, çocuk ve gençlere erken yaşlarda sanat sevgisi aşılama gibi amaçlar da çocuk sanat ve gençlik müzelerinin hedefleridir (Acar, 2016; Şimşek vd., 2019, s. 45).

2.4.4 İşlevsel Yapısına Göre Müzeler

2.4.4.1 Atatürk ve Türk büyükleri müzeleri

Bu müzeler, Atatürk'ün belli zamanlarda kaldığı, çalışmalarını yürüttüğü, tarih sürecinde önemli kararların doğduğu yapıların müze haline getirilmesiyle oluşturulmuştur. Millî Mücadele dönemine ait belgeler, Atatürk'e ait şahsi eşyalar ve diğer Türk büyüklerinin eşyaları bu müzelerde sergilenir. Yurt içi ve yurt dışında örnekleri bulunur. Selanik Atatürk Evi, Bursa Atatürk Evi, Sivas Kongre Binası ve TBMM Kurtuluş Savaşı Müzesi, Atatürk ve Türk Büyükleri Müzelerine örnektir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2021). Ankara'da yer alan TBMM Kurtuluş Savaşı Müzesi, Türkiye'nin ilk meclis binasının müzeye dönüştürülmesi sonucu hizmet vermeye başlamıştır. İçinde yer alan meclis salonu, kurtuluş savaşının izlerini taşıtan objeler, Atatürk ve silah arkadaşlarına ait eşyalar ile savaş yıllarına dair izler taşıyan önemli bir müze olduğu söylenebilir.

Kurtuluş Savaşı Müzesi

Şekil 2.8 Atatürk ve Türk büyükleri müzeleri

2.4.4.2 Sanal müzeler

Sanal müzelerin süreçteki gelişimi teknolojinin ilerlemesine bağlı olarak şekillenmiş olmasına karşın zihinsel süreçlerinin 1950'li yıllara dayandığı düşünülmektedir. Yaygınlaşıp çoğalmaya başlamasıyla; sanal müzenin var olan müzelere ait mekân, sergi ve eserlerini dijital alanda oluşturması ve kendilerine has varlıkları olmak üzere iki farklı tartışma ortaya çıkmıştır (Kahraman, 2021). Sanal müzeler aracılığıyla; müzeyi oluşturan parçalar görülebilirken bilgi edinmek için zamandan ve mekândan bağımsız her an etkileşimde kalma fırsatına sahip olunur (Çelik ve Ütkür Güllühan, 2022). Bu anlamda sanal müzelerin; bulunulan konumdan bağımsız kolay ulaşılabilir olma, düşük maliyet ve etkileşimli sanal ortam gibi özellikleri, eğitim amacıyla kullanıldığında öğrenmeyi daha erişilebilir ve motive edici hâle getirebileceği söylenebilir. Günümüzde birçok müze sanal ortamda da varlığını sürdürmekte ve internet aracılığıyla koleksiyonlarını müzeseverlere ulaştırmaktadır.

2.4.4.3 Devrim müzeleri

Sergileme gibi klasik müze anlayışından farklı olarak ziyaretçilerine belirli bir düşünce ve tarih bilinci kazandırma amacı taşıyan müzelerdir. Görseller, üç boyutlu canlandırmalar, afişler, çizelgeler ve ses ögeleriyle oluşturulan devrim müzelerinde; önderlik yapan önemli şahsiyetlere ait maketlere de yer verir. Anıtkabir bulunan Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi devrim müzesine örnek verilebilir (MEB, 2021).

2.4.5 Koleksiyon Türüne Göre Müzeler

2.4.5.1 Genel müzeler

Çok sayıda koleksiyona ev sahipliği yapan ve buna bağlı olarak zengin öğrenme ortamları sunan müzelerdir. İçinde arkeolojik kazılardan elde edilen eserleri, tarihi usurları, bilimsel çalışmalara yönelik sergileri toplu görme olanağı sunan genel müzeler; ülkemizdeki müzelerin genel olarak belirli konulara odaklanmaları ve özgün koleksiyonlar barındırmaları nedeniyle sınırlı sayıda kalmaktadır. Amasya ve Adıyaman müzeleri sahip oldukları birden fazla koleksiyon ile Genel müzelere örnek verilebilir (Kuytan, 2025; MEB, 2021).

2.4.5.2 Arkeoloji müzeleri

Arkeolojik kazılarda bulunan nesnelerin çeşitli yönlerden incelenerek sergilendiği alanlar arkeoloji müzelerdir (Şimşek vd., 2019, s. 30; Ulu Kalın, 2023). Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, İzmir, Konya, Hatay, Bursa, Diyarbakır gibi illerimizde bulunan arkeoloji müzeleri bu türün önemli örnekleridir. Ankara'nın Ulus semtinde yer alan Anadolu Medeniyetleri Müzesi; ülkemizin ilk arkeoloji müzesi olma özelliğinin yanında, içinde yer alan, tarih öncesi dönemlerden başlayarak, kronolojik olarak sergilenen değerli koleksiyonları ve taş eserler salonu ile arkeoloji müzelerinin önemli bir örneği olduğu söylenebilir. Arkeoloji müzelerinin dünyadaki örneklerine bakıldığında büyük ve geniş kapsamlı koleksiyonu ile Londra'da bulunan British Museum; dünyanın pek çok yerinden getirilip sergilenen eserleriyle evrensel bir müze olma özelliği taşımaktadır.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

British Museum

Şekil 2.9 Arkeoloji müzeleri

2.4.5.3 Etnografya müzeleri

Etnografya müzeleri, toplumlara ait kültürel unsurları somut objeler yoluyla sunan mekânlar olarak karşımıza çıkar. Geçmişte kalmış veya günümüzde varlığını devam ettiren etnografik kültürlere ilişkin eserlere ulaşan ve bu eserleri sergileyen kurumlardır (Koyuncu Okca ve Kalfa, 2021). Ülkemizdeki etnografya müzeleri incelendiğinde; bulunduğu yere ilişkin kültürel izler taşıyan ve bunları o bölgenin kültürüne has koleksiyonları ile tanıtmayı amaçlamış kurumlar olduğunu söylemek mümkündür. Ankara'da yer alan Etnografya Müzesi, taşıdığı kültürel özelliklerinin ve buna yönelik sergilerinin yanında, Anıtkabir inşaa edilene kadar geçen süreçte, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün naaşının korunduğu yer olması gibi önemli bir özelliğe de sahiptir.

Etnografya Müzesi

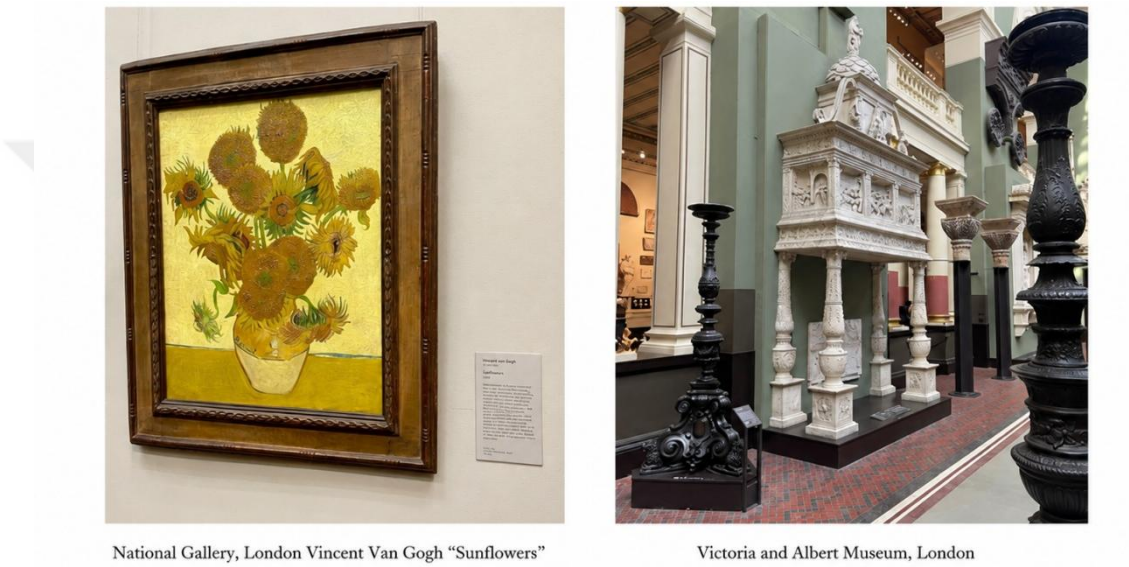

Etnografya Müzesi

Şekil 2.10 Etnografya müzeleri

2.4.5.4 Sanat müzeleri

TDK (2026) Sanatın tanımını "Duygu ve düşünceleri göze ve gönle hitap edecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifade etme konusundaki yaratıcılık" şeklinde yapmıştır. Bu tanımdan yola çıkarak sanat müzeleri; söz, yazı, resim heykel v.b eserlerin sergilendiği mekanlar olarak ifade edilebilirken; sanata dair bilgilerin sunulduğu, eleştirel düşünmeyi teşvik ettiği ve farklı düşünme biçimleri geliştirilmesi hususunda önemli öğrenme ortamlarından biri olduğu da söylenebilir (Buyurgan, 2017). Sanat müzeleri, bünyesinde bulundurduğu eserleri çeşitli kriterlere göre gruplayıp belli bir düzen içerisinde sunar. Eserin oluşturulduğu yüzyıl, sanat akımı ve sanatçılar eserlerini sunma kriterleridir. Ülkelerin sanat alanındaki yenileşme hareketleri, değişen sanat anlayışı gibi özellikler sanat müzeleri arcılığı ile takip edilebilmektedir (MEB, 2021). Müzecilik açısından önemli bir yere sahip İngiltere başta olmak üzere dünyadaki pek çok ülkeye ait sanat müzesi vardır. Ülkemizde üniversitelere ait sanat müzeleri; Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi örnek verilebilir. Bunun yanı sıra Mustafa Ayaz Vakfı Plastik Sanatlar Müzesi, İstanbul Modern Sanat Müzesi gibi özel kurum ve kuruluşlar sonucu kurulan sanat müzeleri de vardır. Devlete ait olanlar ise resim ve heykel müzeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Örnek olarak Ankara Resim Heykel Müzesi ve Erzurum, Şanlıurfa gibi diğer illerde bulunan resim heykel müzeleri verilebilir. Dünyada ise, Paris Louvre Müzesi, Van Gogh Müzesi, Picasso Müzesi başta olmak üzere pek çok önemli sanat müzesi ve galeri bulunmaktadır (Şimşek vd.,

2019, s. 33). Bu anlamda İngiltere'de bulunan Victoria and Albert Müzesi; resim, heykel gibi klasik sanatın yanı sıra tarihte kullanılan giysi, aksesuarlar, takı koleksiyonları, mermer heykeller, cam ve seramik objeler, fotoğraf sanatına ilişkin detayların olduğu sanatın farklı türlerini görebilme imkânı sunan sergileriyle önemli bir örnek olduğu söylenebilir. Yine Londra'da bulunan Ulusal Galeri; içinde yer alan birçok tablo ile sanat müzelerine önemli bir örnektir. Van Gogh'a ait "Sunflowers" tablosunun bir versiyonunu bu galeride görmek mümkündür.

National Gallery, London Vincent Van Gogh "Sunflowers" Victoria and Albert Museum, London

Şekil 2.11 Sanat müzeleri

2.4.5.5 Endüstri (Sanayi) müzeleri

Endüstriyel mirasın gelecek kuşaklara özgün bir biçimde ulaştırılması ona yönelik özel bir koruma yaklaşımını zorunlu kılar (Hussein, 2017). Bu doğrultuda endüstriyel mirasın korunmasında endüstri müzelerinin önemli olduğu söylenebilir. Eski zamanlardan şimdilere insana ait, insan eliyle yapılmış her tür araçları, teknolojik süreçleri sergileyen müzeler sanayi müzeleri olarak karşımıza çıkar (MEB, 2021; Şimşek vd., 2019, s. 34). Ankarada açılan ilk sanayi müzesi Ankara Rahmi M. Koç Müzesidir. Müze 2005 yılında açılmıştır. Müzenin internet sitesi koleksiyon sayfası incelendiğinde; karayolu ulaşımı, raylı ulaşım, denizcilik, havacılık, esnaf sokağı, makineler, iletişim ve en eski haberleşme araçları, bilimsel aletler, tarım, tıp&eczacılık, oyuncaklar, günlük yaşam ve matbaacılıkla ilgili koleksiyonlara sahip olduğu görülmektedir. Müzede buna yönelik objeleri görmek ve sanayinin gelişim

sürecine tanık olmanın mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Müzenin sahip olduğu çocuk bölümü ve düzenlediği çocuk atölyeleriyle müzeyi bir eğitim ortamına dönüştürmeyi başardığı da görülmektedir (Rahmi M. Koç Müzesi, 2024).

Rahmi Koç Müzesi

Rahmi Koç Müzesi

Şekil 2.12 Endüstri müzeleri

2.4.5.6 Doğa tarihi ve jeoloji müzeleri

Doğa tarihi müzesi; doğa alanında çalışmalar yürüten kurumlar olup, farklı coğrafyalardan toplanmış bitki ve hayvan örneklerini, jeolojik materyalleri bilimsel ölçütlere uygun şekilde korumaya alarak muhafaza eder. Toplanılan koleksiyonlar, profesyonel araştırmacıların ve doğa bilimlerine ilgili kişilerin incelemelerine fırsat verecek şekilde açık tutar. Bunun yanı sıra canlı türlerinin geliştirilmesi ve çeşitli amaçlarla kullanımına yönelik araştırmalar yürütürken, botanik bahçeleri aracılığıyla çeşitli bitki türlerini kamuya sunar. Sergiler ve düzenlediği çeşitli etkinlikler yoluyla doğaya ilişkin farkındalığının artırılması hedefler (Demirsoy, 1996). İnsanlık tarihine bakıldığında insan ile doğa arasında devamlı bir ilişki vardır ve insan yaşamını devam ettirmek için doğanın sunduğu kaynaklardan fayda sağlamıştır. Bunun bir sonucu olarak doğa kaynakları her geçen gün tükenmektedir. Doğayı ve insanlara sunduğu kaynakları insanları tanıtmak bu amaçla oldukça önemli olup bu amaç sahip olduğu eğitim işleviyle de doğa tarihi müzelerine aittir (Dilli, 2015).

Ülkemizde doğa tarihi ve jeoloji müzelerine örnek olarak; Maden Teknik Arama ve Genel Müdürlüğü bğnyesindeki Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Yer Bilimleri ve Doğa Tarihi Müzesi, İstanbul Üniversitesi

Jeoloji Müzesi, Kürahya Jeoloji Müzesi ve Burdur Doğa Tarihi Müzesi verilebilir. Ülkemize 1965 yılında kurulan ilk doğa tarihi müzesi MTA Şehir Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesidir. İçinde yer alan bitki ve hayvan kalıntıları, güneş sistemi, eski zamanlara ait materyaller, taşlar, madenciliğe ilişkin buluntular ve bilim tüneliyle çok yönlü bir yapıdadır. Eğitim alanı, görme engelliler gibi özel gereksinimli bireylere yönelik etkileşimli koleksiyonları ve geçici sergileri bulunmaktadır (Şimşek vd., 2019, s. 34). Dünyadaki örneklerine bakıldığında İngiltere'de bulunan Londra Doğa Tarihi Müzesi; oldukça büyük ve çok zengin bir kolekisiyona sahiptir. Hintze Hall adı verilen salonda tavana asımış olan "Hope" adındaki mavi balina iskeleti müzenin etkileyici simgelerinden biridir.

Müze her yaştan ziyaretçileri için dinleme, dokunma ve görsel ekranları ile etkileşimli solonlara sahiptir. Bu salonların özellikle çocukların iligisini çektiği söylenebilir. Etkileşimli salonlarının bulunması, atölye çalışmaları yapılması, bilimsel eğitimlere sahip olması, Londra Doğa Tarihi Müzesinin, müzelerin bir eğitim ortamı olduğu bilincinde olduğunu ve müze eğitimine önem verdiklerinin bir göstergesi şeklinde yorumlanabilir. İskoçya Ulusal Müzesi içinde farklı türden sergi alanlarına sahip ve içinde yer alan "Natural World" (Doğa Dünyası) sergi alanında dondurulmuş gerçek hayvanlardan oluşan koleksiyonları ile doğal yaşam ve canlılara ilişkin gerçek boyutlarını görme, renk, tüy ve dokusuna dair gözlem yapma imkânı sunması açısından önemli bir örnek olduğu söylenebilir.

National Museum Scotland

Natural History Museum, London

Şekil 2.13 Doğa tarihi ve jeoloji müzeleri

2.4.5.7 Tarih müzeleri

Salmon (2019), tarih müzesini şöyle tanımlar: "İnsan hayatının kökenini, sürekliliğini ve ona eşlik eden maddi ilgileri, basitten karmaşığa doğru gelişimini gösteren herhangi bir müzeye 'tarih müzesi' denebilir." Devamında, tarih müzelerinde eserlerin sergilenmesinin tarih yazıcılığında olduğu gibi kronolojik sıralamaya dikkat edilerek yapılması gerektiğini belirtmiştir. Arkoloji müzeleri ile kaynaşmış ve ondan bağımsız düşünülmeyen tarih müzelerine ülkemizde Kurtuluş Savaşı Müzesi ve Cumhutiyet Müzeleri örnek verilebilirken dünyada ise Chicagı Tarih Müzesi tarih müzelerine örnektir (Şimşek vd., 2019, s. 36). Kurtuluş Savaşı Müzesi ve Cumhutiyet Müzesi Türkiye'nin I. ve II. Meclisi olma özelliğine sahip olmaları ve içinde tarihsel süreçlere yolculuk yapma imkânı sunmaları ile tarih müzelerinin en iyi örnekleri olduğu söylenebilir.

Kurtuluş Savaşı Müzesi

Cumhuriyet Müzesi

Şekil 2.14 Tarih müzeleri

2.4.5.8 Bilim müzeleri

Bilim ve teknoloji müzeleri; bilime dair esasları ziyaretçilerine aktarma, ilgi ve olumlu tutum kazandırma, uygulamalı etkinliklerle gözlem yapma fırsatı sunma, keşfetme isteği ile öğrenmeyi keyifli hâle getirme ve yaşam boyu öğrenmeye katkıda bulunma gibi amaçlara sahiptir (Bozdoğan, 2007). Bunun yanı sıra halkı bilim ve teknoloji alanlarındaki gelişmelere ilişkin eğitme konusunda önemli rolü bulunurken, iklim değişikliği gibi tüm toplumu ilgilendiren sorunlarla ilgili halkın bilinçlendirilmesinin sağlanmasında daha fazla beklentiye sahip olunan kurumlarıdır (Lee vd., 2023; UNESCO, 2026). Ayrıca bilim müzeleri, öğrencilerin zihinsel gelişimlerine katkıda

bulunarak alternatif ve yenilikçi bir eğitim ortamı sunar. Okul dışı öğrenmeyi teknolojik imkanlarla destekleyen bu merkezler, özellikle büyüme çağındaki çocukların bilimsel bir vizyon edinmelerine, üretken düşünmelerine ve sorunlara yaratıcı çözümler geliştirmelerine yardımcı olur (Karakaş, 2020). Türkiyede kurulmuş ilk bilim merkez olan Feza Gürsey Bilim Merkezi, ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi, Ali Kuşçu Gökbilim Merkezi, MKE Sanayi ve Teknoloji Müzesi bilim müzelerine örnek olarak verilebilir. Dünyada ise; İtalya'da bulnan Galileo ve Leonardo Da Vinci Bilim ve Teknloji Müzesi, Alman Teknoloji Müzesi, Çin Bilim ve Teknoloji Müzesi, Londra Bilim Müzesi bu tür müzelere örnekleridir (Şimşek vd., 2019, s. 36). Londra Bilim Müzesi; teknoloji, mühendislik, tıp gibi alanlarda etkileyici koleksiyonlara sahip bir müzedir. Özellikle "Medicine: The Wellcome Galleries" olarak isimledirilen alanda; insan bedenin anatomisi, gerçek insan kalıntıları ve eski zamanlarda kullanılan tıbbi araç gereçler sergilenmektedir. Geçmişten günümüze tıbbın nasıl geliştiğini görmek adına önemli bir sergi alanı olduğu söylenebilir. İskoçya Ulusal Müzesi ise; içinde bulunan bilim ve teknoloji salonuyla direk bir bilim müzesi olmasa da eski makineler, bilimsel aletlerin ve teknolojik objelerin sergilendiği bir müze olarak bilim adına önemli koleksiyonlarda sahip olduğu söylenebilir.

Science Museum "Medicine: The Wellcome Galleries"

National Museum Scotland

Şekil 2.15 Bilim müzeleri

2.4.5.9 Planetaryum

Planeteryumlar dünyadaki önemli bilim ve teknoloji müzelerinde bulunan, dilimizde "Gökevi" anlamına gelen ve gökyüzünü ve uzayı simule ederek gerçekdışı bir ortamda gösterilmesini sağlayan alanlardır. Planetaryumlar bilim ve teknoloji müzelerine bağlı olarak düşünülebilirken, üniversite, okul, gözlemevi bünyesinde ya da tek başlarına

bağımsız olarakda kurulabilmektedir (Karadeniz, 2010; MEB, 2021). Ülkemizde Ankara, Gaziantep, Amasya, Samsun gibi şehirlerimizde bilim müzeleri içerisinde, üniversite, okul, gözlemevi bünyesinde ve bağımsız olarak kurulan örneklerini görmek mümkündür. Dünyadaki örnekleri Japonya'da bulana Nagoya Şehri Bilim Müzesi Planetaryumu, Kaliforniya'da bulunan Morrison Planetaryumu, Washington'da yer alan Smithsonian Ulusal Hava ve Uzay Müzesi bünyesinde bulunan Albert Einstein Planetaryumu, New York'da bulunan Amerikan Doğa Tarihi Müzesi bünyesinde yer alan Hayden Planetaryumu dünyadaki örneklerindendir (Şimşek vd., 2019, s. 37).

2.4.5.10 Panoramik müzeler

Tarihi olayları, kentlere ait görünümleri ya da doğa görüntülerini sunan panorama müzeleri; ziyaretçiye güçlü bir atmosfer oluşturan, duygularına hitap eden ve bulunduğu yere ait hissetirlmesine olanak tanıyan yapılar olarak tarihsel süreçte önemli bir konum edinmiştir. Sergilemesinde 360 derecelik panoramik resim sanatına bağlı bazı zorunluluktar taşıyan panoroma müzeleri klasik müze sergileme anlayışından farklıdır (Zülfikar ve Ediz, 2020). Panorama müzelerine örnek olarak, İstanbul'da bulunan Panorama 1453 Tarih Müzesi ve Gaziantep'te bulunan Panorama 25 Aralık Müzesi verilebilir. Bu müzeler görsel ve işitsel efekleri ile İstanbul'un Fethi ve Türk Kurtuluş Savaşı sırasında Gaziantep savunmasına ilişkin tarihsel olayların içinde olma hissi uyadırırken ziyaretçilerine daha deneyimsel bir süreç yaşattığı söylenebilir.

Gaziantep Panorama 25 Aralık Müzesi

Panorama 1453 Tarih Müzesi

Şekil 2.16 Panoramik müzeler

2.4.5.11 Ekonomüze

Bu müzeler, kendi gelirlerini oluşturarak herhangi bir yerden yardım almadan faaliyerlerini devam ettirebilmek adına geleneksel zanaatların, üretim yapan ustalarıyla yaşatılması düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. Ekonomüzeler, temasını oluşturan zanaatla ilgili ziyaretçilerine bu zanaatı tanıtmayı amaçlarken, zanaat hakkında bilgi ve beceri kazandırma anlamında ortam sunar. Uygulama atölyeleri, eğitim ortamları ve satış alanlarıyla gelir elde ederek kurumsal ya da ticari bir yapı bünyesinde süreçlerini yürütürler (Baki Nalcıoğlu, 2025).

2.4.6 Sergileme Yöntemine Göre Müzeler

2.4.6.1 Açık hava müzeleri

Açık hava müzeleri diğer bir adlandırmayla yaşayan müzeler; açık ve kapalı alanlarda oluşturulmuş sergilemelere sahiptir. İçinde; barınma mekanları, çeşitli makinalar, demir yolları bulunur. Halkın günlük hayatına ilişkin ögelere yer veren açık hava müzeleri, sanayileşme süreci öncesindeki köy hayatı ve geleneksel hayat düzeniyle ilişkili olarak görülmektedir (Yenigül ve Silav, 2019). Türkiye'nin tamamıyla bir açık hava müzesi olma özelliğinde olduğu söylenbilir. Ankara bulunan Altınköy Açık Hava Müzesi ve Roma Hamamı Açık Hava Müzesi, Antalya'da bulunan Perge Antik Kenti, Nevşehir'de bulunan Göreme Açık Hava Müzesi, İzmin'de bulunan Efes ve Bergama Antik Kentleri, Gaziantep'te bulunan Zeugma Antik Kenti, Aydın'da bulunan Milet ve Aphrodisias Antik Kentleri, Çanakkale'de yer alan Assos Antik Kenti vb. birçok alan açık hava müzesi özelliğindedir (Şimşek vd., 2019, s. 46).

Şekil 2.17 Açık hava müzesi

2.4.6.2 Anıt müzeler

İnsanlar için değerli olan cami, kilise gibi ibadet alanları, şehirlere ait kale, sur gibi tarihi öneme sahip mekanların müzeleştirilerek halkın ziyaretine açılmasıyla bu alanlar anıt müze olarak ifade edilir. Anıtkabir, Çanakkale Şehitler Abidesi, St. Paul Anıt Müzesi, Akdamar Anıt Müzesi, St. Pierre Anıt Müzesi, Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı anıt müzelere örnek verilebilir (MEB, 2021; Şimşek vd., 2019, s. 46).

Dolmabahçe Sarayı

Şekil 2.18 Anıt müzesi

2.4.6.3 Müze evler

Müze evler, belirli bir kişiye veya aileye ait konutların özgün bağlamı korunarak sergilendiği yalnızca nesnelerin değil aynı zamanda yaşam biçimi ve mekânsal düzenin de temsil edildiği mekânlarıdır (Pavoni, 2001). Sahip olduğu değerlerin korunması amacıyla zarar görmemesi adına sahip çıkılan konak, ev, köşk gibi mekanların müzeleştirilmesidir. Ankara'da bulunan Pembe Köşk İzmir'de bulanan Çakırağa Konağı gibi başka şehirlerimizde de bulunan önemli yapılar müze ev örneklerindendir (Şimşek vd., 2019, s. 47-48).

2.5 Okul Dışı Öğrenme Ortamları Bağlamında "Müzeler"

Eğitimin kalitesinin arttırılması, öğretim programlarında hedeflenen becerilere ulaşılması gibi amaçlarla hazırlanan mekanlar, "öğrenme ortamı" olarak ifede edillir. Süreçte öğrenme mekanlarının çeşitlendirilmesi çocukların faklı duyu organlarını

harekete geçirerek anlamlı öğrenmeler sağlanmasında oldukça etkilidir. Okul ve sınıflar temel öğrenme ortamlarıyken; eğitimi bu alanların dışında da planlı ve programlı olarak yürütmek mümkündür. Bu bağlamda müzeler, okul içindeki öğrenme deneyimlerini destekler ve eğitimi soyut olmaktan çıkararak, kişisel deneyimler yoluyla somutlaştırarak anlamlı öğrenmeler sağlar (Aykaç vd., 2021).

2.5.1 Müze Eğitimi

Eğitim alanında ve müzelere bakış açısında yaşanan değişiklikler müzelere farklı işlevler yüklemiştir. Müzelerin okuldaki öğrenmeleri destekleyen bir eğitim ortamı olduğu düşüncesinin yaygınlaşması eğitimi müzelerin temel işlevi haline getirmiştir (Adıgüzel, 2019). Yaşanan değişimler sonucunda müzeler; insanların sanata ve tarihe bakış açılarını değiştirme gibi var olan temel amaçlarının ötesinde bir amaca sahip olmuştur. İnsanlara mesafeli duran temel anlayıştan, yeni yöntem ve tekniklerin kullanılarak çağdaş bir anlayışa geçişle değişim göstermiştir. Bu doğrultuda müze eğitimi, birinci elden somut deneyim kazandırmaya yönelik imkânlar sağlaması nedeniyle müfredat programlarına eklenmiştir (Şar ve Sağkol, 2013). Özellikle 19. yüzyıl sonrasında müzeler, yaygın öğrenme ortamları olarak işlev kazanmış ve zaman içinde bu alanda önemli bir gelişim göstermiştir. Günümüzde müze eğitimi, çağdaş eğitim yaklaşımlarından biri olarak görülürken; yaşam sürecinde edinilen deneyimlerin, öğrenme süreçlerine katkı sağlaması bakımından örgün eğitimi destekleyici bir rol üstlenmektedir. Müzelerde örgün, açık ve yaygın eğitim türlerinde öğrenme deneyimleri yaşanmaktadır. Örgün eğitim, müfredat doğrultusunda etkinliklere yer veren, temele okul ve müzelerin aynı amaç doğrultusunda birlikte çalışmarı şeklinde tanımlanır. Müzelerin internet üzerinden sergileme çalışmaları yapmaları, açık eğitim türünde deneyimler sunarken; Yaygın eğitimde ise her bireyin kendi deneyimleri doğrultusunda müzelerden fayda sağlar (Özmen, 2018).

Öğretilmek istenen kapsamlı bir konunun, müzeler ve müzelerde sergilenen eserler sayesinde öğretilmesi kolaylaştırılıp, daha anlamlı öğrenmeler gerçekleştirilmesi sağlanır. Bu durum müzeleri; bilgiye ulaşmada önemli bir kaynak ve öğrenme için önemli bir ortam haline getirmiştir (Beştepe, 2017). Müzeler sahip oldukları eğitim işlevlerini, okulların ya da kendilerinin hazırladıkları eğitim programlarını

uygulayarak ve uygulanmasına yardım ederek direkt olarak gerçekleştirmektedir. Bu amaçla çocuk, genç ve yetişkin bireylere uygun farklı programları bulunmaktadır (Kuruoğlu Maccario, 2002). Bugün pek çok müzenin internet sitesi incelendiğinde özellikle özel müzelerin, çocuklara ve yetişkinlere yönelik etkinlik, atölye çalışmaları ve çeşitli aktivitelere yer verdikleri görülmektedir.

Müzede yaptırılacak etkinlikler belli bir plan program dâhilinde, olası durumlara göre değişip dönüştürülebilen, birden fazla duyu organına hitap eden, çocuklarda çeşitli düşünme becerilerini oluşturan ve eğlenirken öğreten çalışmalardır. Müzeler, eğitim ortamı olarak kullanırken; müzelerin tamamının görülmesi zorunlu değildir. Hedeflenen beceri doğrultusunda bir eser, dönem ya da verilmek istenen mesaja odaklanılır. Hedeflenen kazanımları/becerileri destekleyen yaratıcı drama ve atölye çalışmaları gibi yöntemleri içerir (MEB, 2019).

Yaratıcı drama müze eğitim programlarında uygulanan yöntemler içerisinde ülkemizde oldukça önem verilen bir yöntemdir (Pekgözlü Karakuş, 2012). Müzelerde yalnızca drama çalışmaları değil müzelerin türleri, koşullarına göre yapılabilecek çok sayıda etkinlik vardır. İçinde sergilenen objeler aracılığıyla, güdülenme başta olmak üzere duygu ve düşünce oluşturmak için uygun alanlar olan müzeler; merak, heyacan gibi duyguları aktif tutarak sıra dışı öğrenme deneyimleri sunar. Bu anlamda okul dışı öğrenme ortamları içerisinde de özel bir yere sahip olduğu söylenebilir (Akmehmet, 2005). Müze eğitiminde benimsenen yeni yaklaşımlar, eğitim bilimlerinde ortaya çıkan yenilikçi yaklaşımlarla paralellik göstermektedir. Müzelerde uygulanan güncel eğitim etkinliklerinin aktif öğrenme ve yapılandırmacı eğitim anlayışına dayandığı; ayrıca işbirlikli öğrenme ve buluş yoluyla öğrenme yaklaşımlarını temel alarak hazırlandığı ifade edilebilir (Okvuran, 2012).

John Dewey'nin eğitim felsefesi, öğrenmeyi bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda deneyim yoluyla anlam ürettiği aktif bir süreç olarak ele almaktadır. Hein (2004), Dewey'nin müzeleri yaşamı boyunca düzenli olarak ziyaret ettiğini ve bu kurumlara önemli bir eğitimsel değer atfettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda müzeler, bireyin nesneler, sergiler ve gerçek materyallerle doğrudan karşılaştığı, deneyim temelli öğrenmenin gerçekleştiği özgün eğitim ortamları olarak değerlendirilmektedir.

Dewey'nin "deneyim" kavramı yalnızca duyusal uyarıcıların pasif olarak alınması anlamına gelmemekte; bireyin geçmiş yaşantıları ile yeni deneyimleri arasında ilişki kurarak anlam inşa etmesini içeren bütüncül bir süreci ifade etmektedir. Hein'e (2004) göre Dewey, müzeleri bu deneyimsel öğrenme sürecinin merkezî bir bileşeni olarak görmekte ve öğrenmenin ancak bireyin aktif katılımı ile gerçekleşebileceğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, günümüz müze eğitiminde yapılandırmacı öğrenme kuramının temel dayanaklarından biri olarak kabul edilmektedir.

Bu bağlamda müze eğitimi yapılandırmacı yaklaşımın ön gördüğü biçimde bireyin aktif katılımını temele alıp var olan bilgiyi yaşamın içinde anlamlandırmasını sağlayan ve kalıcı öğrenmeleri destekleyen bir öğrenme ortamı sunmaktadır. Yapılandırmacı eğitim anlayışı, öğretmen eşliğinde bireyin var olan bilgiyi kendi zihinsel süreçlerinde anlamlı hale getimesini hedefler. Bu doğrultuda öğrenen, uyaranlara karşı verdiklen gözlem ve ölçüme açık tepkileri, bilişsel süzgeçlerinden geçirip nasıl şekillendiğini ortaya koymaya çalışır. Ülkemizde müzeler yapılandırmacı yaklaşıma yönelik eğitim etkinlikleri yapılabilecek okul dışı öğrenme ortamlarından biridir. Yapılnadırmacı yaklaşıma uygun bir eğitim ortamı düşünüldüğünde; okullarda yeterli kaynak ve imkân eksikliklerinin bulunması ulaşılmak istenen becerilere ulaşma konusunda zaman zaman sınır oluşturmaktadır.

Bu anlamda müzeler, eğitimle birleştiğinde deneyim odaklı, aktif katılım içeren çalışmalar ile alternatif bir eğitim ortamı olarak oluşan sınırlılıkları azalmak için önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir (Özrili, 2019). Kültürel ve eğitim alanları olan müzeler; temel arşivleme ve saklama odaklı yapılarında değişim göstererek, sosyalleşme ortamlarına ve etkileşime dayalı öğrenme ortamları olarak ifade edebileceğimiz mekanlara dönüşmüşlerdir. Müzelerin eğitim işlevlerinin daha görünür olmasıyla birlikte geleneksel eğitimin öğretim modelleri geçerliliğini yitirirken yerine öğreneni merkeze koyan çağdaş yaklaşımlar almıştır (Li ve Zhang, 2025). Yapılandırmacı yaklaşım temelinde müzeler; bireysel katılıma ve deneyime odaklanarak, bilginin yayılmasını desteklemek için ziyaretçi odaklı ve deneyimi temele alan bir anlayışı benimsemişlerdir (Li ve Zhang, 2025).

2.5.2 Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

2.5.2.1 Dünyada müze eğitiminin gelişimi

Tarihsel süreçte müze eğitiminin gelişimine bakıldığında, müzelerin ilk başlarda sadece koleksiyon sergileyen kurumlar olarak varlıklarını sürdürürken, zamanla eğitim odaklı yapılara dönüştüğü görülmektedir. Müze eğitiminin kökenine ilişkin çalışmalar, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren müzelerin "öğretim yapılan yerler" olmaktan "öğrenmenin gerçekleştiği sosyal ortamlar" haline evrildiğini göstermektedir (Prottas, 2019). Bu dönüşüm, ziyaretçi merkezli yaklaşımların gelişmesiyle birlikte müzelerin farklı yaş gruplarına, özellikle çocuklara yönelik programlar geliştirmesine zemin hazırladığı söylenebilir.

1990'lı yıllardan itibaren özellikle ABD ve Avrupa'da müze eğitimi alanında yapılan araştırmaların büyük ölçüde bilim müzeleri bağlamında yoğunlaştığı, çocukların öğrenme süreçlerinin daha çok etkileşimli sergiler üzerinden incelendiği gürülmektedir (Anderson vd., 2017). Bu dönemde müze eğitimi, yapılandırmacı öğrenme kuramı çerçevesinde ele alınmış ve çocukların öğrenmelerinde sosyal etkileşim, çevre ve teknolojiyle kurdukları ilişkilerin etkili olduğu vurgulanmıştır. Aynı çalışmada, müzelerin çocukların bilişsel gelişimlerinin yanı sıra iletişim, iş birliği ve eleştirel düşünme becerilerini de desteklediği ifade edilmektedir (Anderson vd., 2017).

Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan uygulmalara bakıldığında erken çocukluk dönemine yönelik müze programlarının giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Tarih müzelerinde yürütülen erken çocukluk programlarının, çocukları erken yaşta müze ile tanıştırmayı ve yeni nesil ziyaretçi kitlesi oluşturmayı hedeflediği belirtilmiştir (Leftwich ve Haywood, 2016). Bu programların çocukların sosyal ve bilişsel gelişimlerine katkı sağladığı ve müzelerin eğitimsel rolünü güçlendirdiği vurgulanmaktadır.

Avrupa'da gerçekleştirilen çalışmalar, müze-okul iş birliklerinin kurumsallaşmaya başladığını ve erken çocukluk eğitimine yönelik etkinliklerin belirli yaş gruplarına göre yapılandırıldığını göstermektedir. İspanya'da yapılan bir araştırmada, müzelerde

okul öncesi döneme yönelik etkinliklerin çoğunlukla rehberli geziler ve atölye çalışmaları şeklinde düzenlendiği ve özellikle 3–6 yaş grubuna odaklandığı belirlenmiştir (Fusté Forné, 2024).

Güncel çalışmalar ise Asya ülkelerinde müze eğitiminin gelişmekte olan bir alan olduğunu göstermektedir. Çin'de öğretmen görüşlerine dayalı bir araştırmada, müze eğitiminin çocukların öğrenme süreçlerinde önemli bir rol oynadığı, ancak uygulamaların öğretmen deneyimi, kurumsal destek ve çevresel koşullara bağlı olarak değişkenlik gösterdiği ortaya konmuştur (Wu, 2026). Bu bulgular, müze eğitiminin farklı ülkelerde benzer amaçlara hizmet etmekle birlikte uygulama açısından çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

İlgili çalışmalar, müze eğitiminin tarihsel süreçte koleksiyon merkezli yaklaşımdan ziyaretçi ve öğrenen merkezli yaklaşıma dönüştüğünü; ABD, Avrupa ve Asya gibi farklı coğrafyalarda erken çocukluk dönemine yönelik programların giderek daha da yaygınlaştığını göstermektedir. Bu süreçte müzelerin, formal eğitimi destekleyen alternatif öğrenme ortamları olduğunu söylemek de mümkündür.

2.5.2.2 Türkiye'de müze eğitiminin gelişimi

Ülkemizde müze eğitiminin gelişimi, eğitim ve müzecilik anlayışındaki dönüşümlerle paralel bir süreç izlemektedir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de erken dönem çalışmalarda müzelerin eğitimle ilişkisi, koleksiyonların sergilenmesi ve okul programlarıyla ilişkilendirilmesi şeklindeyken, zamanla genişlediği görülmektedir. Müzeler, sınıf ortamında ulaşılmakta güçlük çekilen becerilerin ortaya çıkarılmasına olanak tanıyan ve gerçek nesnelerle öğrenme fırsatı sunan ortamlardır (Şahan, 2005). Bu durum, müzelerin eğitim sistemine destekleyici bir öğrenme alanı olarak dahil edilmesinin erken dönemden itibaren tartışıldığını göstermektedir.

Türkiye'de müze eğitiminin tarihsel temelleri incelendiğinde, 1980'li yıllardan itibaren müze eğitimi anlayışının uygulamalı ve etkileşimli hale geldiği görülmektedir. Özellikle yaratıcı drama gibi yöntemlerin müzelerde kullanılmaya başlanması, müze eğitiminin disiplinler arası bir yapıya kavuşmasına katkı sağlamıştır (Adıgüzel, 2019). Bu dönemde müzeler, okul dışı öğrenme ortamları olarak değerlendirilmiş ve eğitim

süreçlerinde daha aktif kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Devlet politikaları ve kurumsal iş birlikleri de müze eğitiminin gelişiminde belirleyici olmuştur. Müze eğitiminin çağdaş müzecilik anlayışı içinde temel işlevlerden biri olarak kabul edildiği ve bu doğrultuda planlı eğitim programlarının geliştirildiği belirtilmektedir (Karadeniz vd., 2017). Bu programlarda müzelerde öğrencilere ve öğretmenlere yönelik eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü; öğretmenlerin müzeleri eğitim ortamı olarak kullanabilmelerine yönelik çeşitli uygulamaların ve eğitimlerin planlandığı görülmektedir. Müze-okul iş birliğinin Türkiye'de giderek önem kazandığı görülmektedir. Müze ziyaretlerinin müredatla ilişkilendirilmesi ve öğrenmenin sınıf dışına taşınması, eğitim sürecinin zenginleşmesine katkı sağlamaktadır (Şahan, 2005).

2.5.3 Müze Eğitiminin Amacı ve Önemi

Çağdaş Türk eğitim sisteminin temel felsefelerinden biri yapılandırmacı yaklaşımdır. Bu yaklaşımda öğretmen, bilgiyi veren kişi olma konumundan çıkıp öğrencinin bilgi edinim sürecinde aktif olmasını sağlar ve deneyimlerle, yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunar (Şar ve Sağkol, 2013). Öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu alması ve öğrenme sürecinde aktif olması açısından uygun koşulları sağlayan müzelerin, çağdaş eğitimdeki yerinin oldukça önemli olduğu söylenebilir. Müzede öğrenme, daha kalıcı, uzun süreli ve anlamlı öğrenmeler gerçekleştirilmesini sağlarken, öğrenciler, okul dışı bir ortamda gerçekleşecek çalışmalara karşı ilgili, meraklı ve heyecanlı olurlar (Buyurgan, 2017). Okul öncesi eğitim programları incelendiğinde var olan kazanımların, kavramların çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerine uygun olacak şekilde olduğu görülmektedir. Somut işlemler döneminde olan okul öncesi çocuklarının öğrenmelerinde müze vb. mekânlar, kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerilerin öğretiminin somutlaştırılması açısından önemlidir (Erem, 2017). Eğitim alanında yaşanan değişim ve müzelere yüklenen eğitim işlevi sonucu müze eğitimine yönelik ihtiyaçlar ortaya çıkarırken bu ihtiyaçlar Paykoç ve Baykal (1999'dan akt. Adıgüzel, 2019) tarafından aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. Kendi ve başka kültürleri tanıma, farklı olanı bulma ve hoşgörü ile yaklaşma.

2. Eğitim niteliğini yükseltme.

3. Çevre bilinci kazandırma ve kültüre özgü olanı koruyarak geliştirme.

4. İlgili alanlarda uzman bireylerin müzelerde hizmet vermesi için uygun alanlarda istihtam açma (Adıgüzel, 2019).

Bu doğrultuda müze eğitiminin amaçlarının şekillendiği söylenilir. Müze eğitiminin amaçları;

1. Bireylerin değişip gelişen dünyaya uyum sağlama kapasitelerinin artmasına destek olmak.

2. Yaşanılan ortama aidiyet sağlarken yabancı hissetmelerinin önüne geçmek.

3. Geçmiş ile bugünkü hayat arasında köprü görevi üstlenmek.

4. Güncel problemlere karşı anlayış kazandırmak.

5. Müze koleksionlarında yer alan nesnelerle ziyaretçiler arasında bağ kurmak ve nesnelerin bireylerin yaşantılarıyla bütünleşmesini sağlamak.

6. Nesnelerin maddi değerleri temelinde algılanmasının ötesine geçilerek, insan yaşamına ilişkin somut belgeler olarak değerlendirilmesinin sağlanması.

7. Bireylerin yaşamlarıyla sergilenen nesneler arasında bağ kurarak; siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ilişkileri anlamalarına yardımcı olmak ve araştırmacı kimlik geliştirmelerini desteklemek.

8. İnsanların zamanlarını yaratıcı şekilde değerlendirmek.

9. Müzeleri yaşam şekli olarak algılanmasını desteklerken; öğrenme adına tüm imkanları kullanmak.

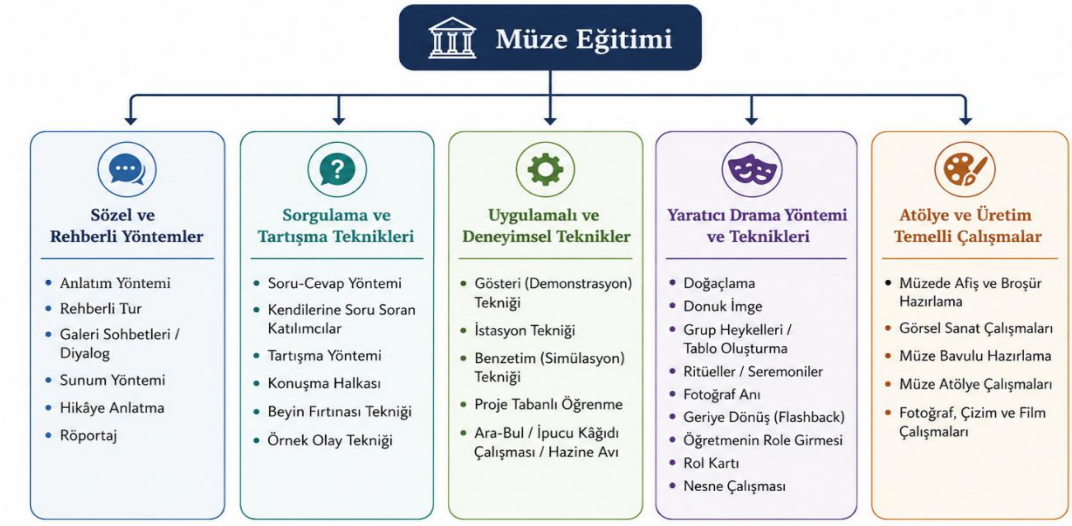
10. Müze ekonomisini geliştirmek (Adıgüzel, 2019).

2.5.4 Müze Eğitimcisi

Müze eğitimcisi tanımı yapılırken, müze eğitimcilerinin yaptıkları işlerin tamamını içine alan geniş ve standart bir tanım bulunamadığı görülür. Eğitim veren herkes için "müze eğitimcisi" tanımı kullanılmazken kolaylaştırıcı, yorumlayıcı, rehber vb. kelimelerin birbirinin yerine kullanıldığı görülür. Müze eğitimcisi, müzelerde deneyim odaklı eğitsel içerik geliştiren, öğrenmeyi kolaylaştıran ve müze temsilcisi misyonuyla müze dışında da öğrenmeyi destekleyen kişilerdir. Müze eğitmcileri, okul öncesi dönemden, diğer eğitim kademelerine, aile, öğretmen ve yetişkin bireylere kadar geniş kitlelere öğrenme fırsatları sunarak süreci kolaylaştırırlar. Uygulamaya dönük, tartışma ve nesne temalı, sergiler yoluyla etkileşim odaklı, çevrimiçi demeyimler gibi çeşitlilik gösteren programlar oluşturmakla görevlidirler (Nolan, 2011). Müze eğitimcilerinin çeşitli görevleri vardır. Bireylere, müze alanına ilişkin çeşitli yetkinlikler kazanmaları amacıyla eğitim vermek, büyük-küçük etkinlik programları hazırlamak, müze turları düzenlemek ve burada görevli personeli organize etmek, ziyaretçilerin müzeye ilişkin geri bildirimlerini değerlendirmek, personel ve ziyeretçiler için süreci kolaylaştırmak, olası problemlere müdahale etmek, sergi ve program tanıtım sürecini yönetmek, müze eğitimcisinin iş tanımının sınırlarını çizmektedir. Müze eğtimcilerinin; planlı programlı hareket edebilen, iletişim becerileri güçlü, araştırmacı, organizasyon becerisine sahip, yaratıcı ve işine karşı hevesli bireyler olmaları da istenen özelliklerdir (Bingmann vd., 2021). Müze eğitimcileri aynı zamanda, ziyeretçilerinin sahip olduğu yaş ve gelişim özelliklerini bilerek buna uygun eğitim planlayabilecek bilgi tecrübeye sahip olmalıdır. Güncellenen durumlara uygun planlama yaparken yeni olan eğitim yaklaşımlarını kendi eğitim sürecine dahil edebilmelidir. Teknolojiyi eğitimle bütüşleştirerek kullanabilmelidir. Müzeye ve sergilenen koleksiyonlara hâkim olmalı ve gelişmiş bir anlatım becerisne sahip olmalıdır (Buyurgan ve Mercin, 2010).

2.5.5 Müze Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

MEB (2019), "Müze Eğitimi" isimli kitabında müze eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikleri aşağıdaki gibi ele almıştır:

Şekil 2.19 Müze eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler

2.6 Okul Öncesinde Müze Eğitimi

Müzeler, bireylerin kültürel, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini destekleyen önemli bir öğrenme alanlaarıdır. Özellikle okul öncesi dönemde, çocuklara deneyim temelli öğrenme fırsatları sunan zengin ortamlar sağlamaktadır (Hooper-Greenhill, 2007). Bu dönem çocuklarının somut yaşantılarla, yaparak yaşayarak öğrenmeye daha yatkın olmaları, müzelerdeki nesne temelli öğrenme süreçlerini etkili hale getirmektedir (Piscitelli ve Anderson, 2001).

Okul öncesinde müze eğitimi, çocukların keşfetme, gözlem yapma ve anlamlandırma süreçlerini destekleyen çeşitli etkinlikleri kapsamaktadır. Müze ziyaretleri çocukların merak duygusunu artırırken öğrenmeye yönelik motivasyonlarını güçlendirmektedir (Falk ve Dierking, 2013). Müze ortamlarının etkileşimli yapısı, çocukların öğrenme sürecine aktif biçimde katılmasını kolaylaştırmakta ve öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olmasına katkı sağlamaktadır (Anderson, 2012). Müzede yürütülen eğitim faaliyetleri sonucu yaşanan deneyimlerin okul öncesi çocuklarının problem çözme, sınıflandırma ve ilişki kurma becerilerini geliştirdiği ve bilişsel gelişimlerini desteklediğini görülmektedir. Nesnelerle doğrudan etkileşim kuran çocukların, soyut kavramları daha kolay anlamlandırabildikleri ifade edilmektedir (Piscitelli ve Anderson, 2001). Ayrıca müzede gerçekleştirilen etkinlikler, çocukların dikkat sürelerini uzatmakta ve öğrenmeye odaklanmalarını desteklemektedir (Falk ve Dierking, 2013).

Dil gelişimi bağlamında, müze ortamları çocukların kelime dağarcığını genişletmekte ve kendilerini ifade etme becerilerini güçlendirmektedir. Müze gezileri sırasında gerçekleştirilen rehberli anlatımlar, soru-cevap etkinlikleri ve hikâye temelli uygulamalar, çocukların dili işlevsel biçimde kullanmalarına katkı sağlamaktadır (Önder vd., 2009). Müzeler, çocukların akranlarıyla etkileşim kurmalarına ve grup içinde öğrenme deneyimi yaşamalarına fırsat sağlayarak sosyal duygulas gelişimlerine katkı sağlaktadır. Bu süreçte çocukların iş birliği yapma, paylaşma ve empati kurma becerilerinin geliştiği görülmektedir (Falk ve Dierking, 2013). Aynı zamanda müzeler, çocukların farklı kültürleri tanımalarına ve kültürel farkındalık kazanmalarına katkı sağlamaktadır (Hooper-Greenhill, 2007).

Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalar da okul öncesi dönemde müze eğitiminin çocukların çok yönlü gelişimini desteklediğini ortaya koymaktadır. Müze temelli etkinlikler çocukların öğrenmeye olan ilgisini artırmakta ve öğrenme süreçlerini daha etkili hale getirmektedir (Önder vd., 2009). Ayrıca bu tür etkinliklerin çocukların yaratıcılıklarını geliştirdiği ve öğrenme ortamını daha ilgi çekici hale getirdiği görülmektedir (Karadeniz, 2020). Okul öncesinde müze eğitiminin, bilişsel, dilsel, sosyal ve duyuşsal gelişimi bütüncül biçimde destekleyen bir öğrenme yaklaşımı sunduğunu ve müze ortamlarının etkileşimli ve deneyim temelli öğrenme fırsatları, çocukların öğrenme sürecine aktif katılımını artırarak öğrenmenin niteliğini güçlendirdiğini söylemek mümkündür.

2.6.1 Okul Öncesi Eğitim Programları ve Müze Eğitimi

2.6.1.1 2013 okul öncesi eğitim programı

Özellikle MEB (2013) Okul öncesi eğitim programı incelendiğinde, müzelere alan gezileri başlığı altında yer verildiği görülmektedir. Bu geziler sadece bir "gezip görme" etkinliği değil; çocukların merak duygusunu uyandıran, araştırma ve sorgulama becerilerini geliştiren eğitimsel süreçler olarak tanımlanır. Bu başlık altında anlamlı öğrenmeler gerçekleştirmek için çocukların ilgilerini çekecek, yöresel, kültürel vb. özellikler açısından önem taşıyan mekânlara alan gezileri düzenlenebileceği ifade edilmiştir. Programın sarmal yapısı sayesinde müze

ziyaretleri; bilişsel, sosyal-duygusal ve dil gelişimini destekleyen somut yaşantılar olarak kurgulanmıştır. Kazanım göstergelere bakıldığında, “müze eğitimi” adıyla kazanım bulunmadığı görülüken var olan kazanımları gerçekleştirilmesinde müzelerin doğrudan olmasada etkili ortamlar olduğu ve kullanılması vurgulanır. Burada müzeler doğrudan bir öğrenme alanı olarak yapılandırılmamış, ancak okul dışı öğrenme ortamları kapsamında dolaylı ve destekleyici bir öğrenme aracı şeklinde ele alınmıştır. Bu kapsamda müzeler:

- Çocukların somut deneyimler yoluyla öğrenmelerini destekleyen,
- Gözlem ve keşfetmeye dayalı etkinliklerin gerçekleştirildiği,
- Öğretmen rehberliğinde planlanan gezilerle öğrenme sürecine dahil edilen ortamlar olarak tanımlanmaktadır.

Özellikle yakın çevredeki imkanların kullanılması ve bu doğrultuda sadece büyük müzeleri değil; yerel müzeler, açık hava müzeleri, oyuncak müzeleri veya okul içinde oluşturulacak "sınıf müzeleri" de programın hedeflerine hizmet ettiği söylenebilir (MEB, 2013).

2.6.1.2 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bireyin çok yönlü gelişimini esas alan bütüncül bir eğitim anlayışına dayanmaktadır. Öğrenme yalnızca sınıf içi etkinliklerle sınırlı olmadan; yaşantı temelli, çevreyle etkileşim içeren ve kültürel bağlam içinde gerçekleşen bir süreç olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2024a). Model öğrenme ortamlarını iki başlık altında ele alışmıştır. Okul dışı öğrenme ortamları başlığı altında: müzeler, doğa-orman alanları, palenetaryum-uzay gözlem evleri, hayvanat bahçeleri/akvaryumlar, sanat galerileri, tarihî ve kültürel alanlar, fabrikalar/endüstriyel tesisler, bilim/teknoloji alanları, tarım/çiftlik alanları, kurum ve kuruluşlara yer verildiği görülmektedir.

Modelde okul dışı öğrenmelerin, yalnızca okul dışında bulunan bir mekâna ziyaretten farklı olarak bir öğrenme ortamı olarak kullanılması, hedeflenen becerilere yönelik

etkinlikleri barındırması gerektiği de vurgulanmıştır. Modelin okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklara kazandırdığı becerilere ve okul dışı öğrenme ortamlarında öğretmenin rolüne ilişkin bilgilere, okul dışı öğrenme etkinliği planlanırken dikkat edilmesi gereken durumlara ve örnek bir okul dışı öğrenme etkinliği plan örneğine de yer verdiği görülmektedir. Müze eğitimi, modelde doğrudan ayrı bir başlık olarak verilmemiş; kültürel miras, değerler eğitimi, yaşantı temelli öğrenme, disiplinler arası yaklaşım gini temel kavramlar ile anlam kazanıp örtük ve güçlü bir öğrenme ortamı olarak konumlanmaktadır.

2.6.1.3 2024 okul öncesi eğitim programı

Maarif Modeli'nin ilkeleri doğrultusunda hazırlanmış uygulama programıdır. Program incelendiğinde, okul dışı öğrenme ortamları başlığı altında ele alınan müzeler, eski programda "gezi alanı" olarak ifade edilirken; burada sosyal alan, tarih bilinci ve estetik duyarlılığın geliştirildiği aktif bir "öğrenme laboratuvarı" olarak konumlandırılır ve diğer okul dışı öğrenme ortamları gibi kazandırılması güç olan hedeflere ulaşmada etkili yöntemlerden biri olarak ifade edilir. Bu amaçla dijital ortamların kullanılabileceği de belirtilir.

Okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat sunduğu, bilişsel ve duyuşsal deneyimler yoluyla bilimsel süreç becerilerini kullanmaları açısından önemi vurgulanır. Müze ziyaretlerinin tek seferlik bir etkinlik değil, bir ünitenin veya temanın derinleştirilmesi için kullanılan bir yöntem olduğu, öğrencinin kendi şehrindeki, mahallesindeki kültürel mirası tanıması önceliklendirdiği görülmektedir. Program okul dışı öğrenme formatı ve buna uygun örnek bir etkinlik de içermektedir. Format incelendiğinde, yapılacak etkinliğe ilişkin yer, tarih, saat, katılımcı sayısı vb. durumların yer aldığı bir bölüm, gerçekleştirilmesi amaçlanan etkinliğe ilişkin kazanım ve göstergeler, etkinlik öncesinde aile ile yapılacaklara yönelik bir bölüm, etkinlik sürecini içeren; etkinlik öncesi/sırası/sonrası kısımları ve değerlendirme bölümünün mevcut olduğu görülmektedir. Programda müzelerin, okul dışı öğrenme ortamı olmanın ötesine geçerek kültürel ve değer temelli öğrenmenin bir parçası olduğu görülür. Vatanseverlik, estetik kavramları, kültürel mirasa sahip çıkma, sanatsal eserlere saygı duyma ve "estetik" bakış açısı kazanma alanları olduğu tarihsel

empati yapmaya fırsat sunarak, gocukların geçmişteki yaşamla günümüz arasında bağ kurması, milli ve manevi değerleri somut nesneler üzerinden anlaması hedeflenir. Aynı zamanda disiplinler arası etkinliklerin gerçekleştirildiği bir alan olarak daha işlevsel ve görünür hale geldiği söylenebilir. Drama ve oyun temelli yaklaşımla rol oynama, hikayeleştirme ve atölye çalışmaları ile sürecin anlamlı hale gerilmeli gerektiği vurgulanır. Ayrıca müzeleri arkeoloji veya etnoğrafya ile sınırlamadan bilim merkezleri ve doğa tabiat tarihi müzeleri, sanat galerileri, çocuk ve oyuncak müzelerini de değerlendirilmesi gereken alanlar olarak vurguladı görülür (MEB, 2024b).

2.6.2 Müze Eğitimi Sürecinde Etkili Müze Ziyareti

Müzeler, öğrenmenin sınıf ortamıyla sınırlı kalmadığı, bireylerin gerçek nesnelerle etkileşim kurarak anlam oluşturmasını sağlayan önemli öğrenme alanlarıdır. Müzeye yapılan ziyaretler, basit bir gezi etkinliği değil; bilişsel, duyuşsal ve sosyal boyutları kapsayan planlı bir eğitim süreci olarak değerlendirilmelidir. Nitelikli bir müze ziyareti öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektedir (Greene vd., 2014). Bununla birlikte müzelerin estetik duyarlılık ve kültürel farkındalık üzerinde de etkili olduğu belirtilmektedir (DeWitt ve Storksdieck, 2008).

Ziyaretin verimli olabilmesi için belirli öğrenme hedeflerine dayandırılması gerekmektedir. Öğretim programı ile ilişkilendirilmeyen müze ziyaretlerinin yüzeysel öğrenme deneyimleri ile sınırlı kalabildiği ifade edilmektedir (Morentin ve Guisasola, 2015). Bu nedenle müze ziyaretlerinin disiplinler arası bir yaklaşımla planlanması ve önceden yapılandırılması gerektiği vurgulanmaktadır (Öztürk Kömleksiz ve Gökmenoğlu, 2020).

Ziyaret öncesinde yapılan hazırlıklar, müze deneyiminin daha anlamlı hale gelmesine destek olmaktadır. Öğrencilerin ön bilgiye sahip olmalarının, müze ortamında karşılaştıkları objeleri daha bilinçli yorumlamalarını sağladığı belirtilmektedir (Morentin ve Guisasola, 2015). Bireylerin aktif katılımı müze ortamında öğrenmenin niteliğini belirleyen temel unsurlardan biridir. Öğrenme yalnızca gözlem yoluyla değil, etkileşim ve deneyim yoluyla gerçekleşen bir süreçtir (DeWitt ve Storksdieck, 2008). Bu nedenele müze öncesi gerçekleştirlen çalışmaların önemli olduğunu ve bireylerin

öğrenmeye yönelik motivasyonlarını artırdığını söylemek de mümkündür. Yine müze öncesi çalışmlarda; öğrencilerin soru sorması, gözlem yapması ve nesneler arasında ilişki kurması öğrenmenin derinleşmesini sağlamaktadır (Buyurgan, 2017). Müze ziyaretleri yalnızca bilişsel değil, aynı zamanda duyuşsal öğrenme süreçlerini de desteklemektedir. Araştırmalar, müze deneyimlerinin öğrencilerin ilgi ve merak düzeylerini artırdığını ortaya koymaktadır (Greene vd., 2014). Bu süreçte öğrencilerin estetik duyarlılıklarının geliştiği de belirtilmektedir (DeWitt ve Storksdieck, 2008). Müze ziyaretlerinde öğretmenin, varsa müze eğitimcisini ve rehberin rolü büyük önem taşımaktadır. Öğretmenin süreci yapılandırmasının, öğrencilerin müze deneyiminden elde ettikleri kazanımları doğrudan etkilediği belirtilmektedir (DeWitt ve Osborne, 2007). Ayrıca öğretmen ile müze eğitimcisi arasındaki iş birliğinin, öğrenmenin niteliğini artırdığı ifade edilmektedir (Öztürk Kömleksiz ve Gökmenoğlu, 2020).

Ziyaret sonrası gerçekleştirilen değerlendirme çalışmaları, öğrenmenin kalıcılığı açısından önemli bir aşamadır. Müze deneyiminin kalıcı öğrenmeye dönüşebilmesi için öğrencilerin deneyimlerini ifade etmeleri gerektiği vurgulanmaktadır (Morentin ve Guisasola, 2015). Ayrıca müze sonrası etkinliklerin öğrenmenin pekiştirilmesine katkı sağladığını söylemek mümkündür.

2.6.2.1 Müze eğitimi süreci

Müze eğitimi, öğrenmenin planlı ve sistematik bir biçimde gerçekleşmesini sağlayan çok aşamalı bir süreç olarak ele alınmaktadır. Bu süreç, bireyin müze deneyiminden en yüksek düzeyde yararlanabilmesi için ziyaret öncesi hazırlık, ziyaret sırasında aktif katılım ve ziyaret sonrası değerlendirme aşamalarını kapsayan bütüncül bir yapı sunmaktadır. Müze eğitiminin bu üç aşaması, öğrenmenin sürekliliğini sağlamakta ve deneyimlerin anlamlandırılarak kalıcı hale gelmesine katkı sunmaktadır. Bu bağlamda müze eğitimi, yalnızca müze ziyaretiyle sınırlı olmayan; öncesi ve sonrasıyla birlikte planlanması gereken pedagojik bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Öztürk Kömleksiz ve Gökmenoğlu, 2020; Özer ve Yıldırım, 2021).

2.6.2.1.1 Müze öncesi

Etkili bir müze eğitimi süreci, ziyaret öncesinde gerçekleştirilen hazırlık çalışmalarına bağlıdır. Bu süreçte öğrencilerin bilişsel olarak hazırlanması, ön bilgilerin harekete geçirilmesi ve öğrenmeye yönelik motivasyonlarının artırılması hedeflenmektedir. Müze öncesi etkinlikler, öğrencilerin müze ortamına ilişkin farkındalık geliştirmelerini sağlamakta ve öğrenme sürecine aktif katılım göstermelerine zemin hazırlamaktadır (Özer ve Yıldırım, 2021). Ayrıca müze ziyaretinin önceden planlanmasının, öğrenmenin amaçlı ve sistematik bir şekilde gerçekleşmesini sağladığı vurgulanmaktadır (Öztürk Kömleksiz ve Gökmenoğlu, 2020). Bu doğrultuda müze öncesi süreç; öğrencilerin konuya ilişkin ön bilgilerinin geliştirilmesi, müze hakkında bilgilendirme yapılması ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesi gibi süreçleri içeren yapılandırılmış bir hazırlık aşaması olarak düşünülebilir. Okul öncesi dönemde bu aşamada, müze temasına uygun temel kavramların "arkeoloji, eser, sanat" gibi resim, hikâye ve oyun yoluyla somut hale getirilmesini içeren kavram çalışmaları yapılabilir. Bu yöndeki ön çalışmaların çocukların müzedeki nesneleri daha anlamlı yorumlamasına destek sağladığını söylemek mümkündür. Tahmin ve merak uyandıran çalışmalara yer verilmesi bu amaçla sorular sorulması müzede yer alan nesnelere ilişkin görsellerin gösterilerek yorumlarının dinlenmesi çalışmarı müze öncesi süreçte yapılabilcek çalışmalar olup bu tür çalışmaların çocukların keşfetme isteğini arttırdığı bilinmektedir (Öztürk Kömleksiz ve Gökmenoğlu, 2020). Rol oynama, drama çalışmaları müze ziyaretçisinin nasıl davranması gerektiğine yönelik olarak çocukları hazaırlarken müze kurallarının öğrenilmesine katkı sağlacaktır. Yine çocuklarla gezi öncesinde planlamalar yapılması sürece çocukların aktif katılımını destekleyecektir.

2.6.2.1.2 Müze sırasında

Müze sırası süreç, öğrenmenin doğrudan deneyim yoluyla gerçekleştiği aşamadır. Bu süreçte öğrenciler, müzedeki nesnelerle etkileşim kurarak gözlem yapma, sorgulama ve keşfetme süreçlerine aktif olarak katılmaktadır. Müze eğitimi, bu yönüyle öğrencinin pasif bir izleyici olmaktan çıkarak aktif bir öğrenen haline gelmesini amaçlamaktadır (Özer ve Yıldırım, 2021). Ayrıca müze ortamında gerçekleştirilen etkileşimli etkinliklerin, öğrencilerin öğrenmeye yönelik ilgilerini artırdığı ve

disiplinler arası düşünme becerilerini geliştirdiği de vurgulanmaktadır (Burgul Adıgüzel, 2023).

Okul öncesi dönemde bu müze sırasında; öğretmen ya da müze eğitimcileri tarafından gerçekleştirilen rehberli gözlemler ile objelerin neye benzedikleri, hangi amaçlarla kullanılıyor olduğunu ilişkin sorular orularak düşünmeye teşvik edilmesi, eser bulma, renkleri bulma gibi oyun temelli etkileşimli etkinlikler, müzede yer alan objelerin hikayelerini ya da kendilerin canlandırma gibi etkinlikler, atölye çalışmaları ile desteklenen müze türüne uygun içeriklerin yer aldığı öğrenğin arkeolojik bir kazı çalışması, uçak maketi tasarlamaya yönlelik uygulamalar yapılabilir.

2.6.2.1.3 Müze sonrası

Müze sonrası süreç, öğrenilen bilgilerin pekiştirildiği ve yeniden yapılandırılıp değerlendirildiği önemli bir aşamadır. Bu süreçte öğrencilerin müze deneyimlerini değerlendirmeleri, öğrendiklerini ifade etmeleri ve yeni anlamlar oluşturmaları hedeflenir. Müze eğitiminin yalnızca ziyaretle sınırlı kalmaması, ziyaret sonrası etkinliklerle desteklenmesi gerekmektedir (Özer ve Yıldırım, 2021).

Müze deneyiminin sınıf ortamına taşınması, öğrenmenin sürekliliğini sağlayarak bilgi transferini güçlendirmektedir (Öztürk Kömleksiz ve Gökmenoğlu, 2020). Ayrıca müze sonrasında yapılan etkinliklerin öğrenmenin kalıcılığını artırdığını söylemek mümkürdür. Okul öncesi dönemde müze sonrası süreçte; çocukların müzede gördükleri objeleri resim yoluyla ifade etmeleri ya da yeniden tasarlamaya yönelik yaratıcılığı merkeze alan değerlendirme çalışmaları, müzede ele alınına obje/döneme ilişkin hikâye oluşturma etkinlikleri, müze yaşantılarının canlandırılmasına yönelik pekiştirme etkinlikler yapılabilir.

2.6.2.2 Müze eğitimi sürecinde dikkat edilmesi gerekenler

Müze ziyaretlerinin eğitimsel bir nitelik kazanmasının ziyaret öncesinde yapılan plan ve programa bağlı olduğu söylenebilir. Öğretmenin müze ziyaretinden önce müzeyi bireysel olarak incelemesi, sürecin sağlıklı yürütülmesi açısından önemli görülmektedir. Bu ön inceleme sırasında sergi düzeni, eserlerin yeri ve müzenin

fiziksel olanaklarının değerlendirilmesi, eğitim sürecinin daha kontrollü bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır (Akmehmet, 2020).

Ziyaretin öğretim programı ile ilişkilendirilmesi, müze eğitiminin en temel unsurlarından biri olarak kabul edilirken; müzedeki eserlerin hangi becerilerle örtüştüğünün belirlenmesi, öğrenmenin amaçlı ve sistematik bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır (Karadeniz, 2011). Öğrencilerin müze ortamına hazırlanması oldukça önemlidir. Müze kurallarının önceden açıklanması ve öğrencilerde merak duygusu uyandıracak ön bilgilerin verilmesi, öğrenmeye yönelik motivasyonu artırmaktadır (Hooper-Greenhill, 2007).

Müze ziyaretinin uygulama aşamasında öğretmenin rolü, bilgi aktarıcı olmaktan ziyade öğrenme sürecini yönlendiren bir rehber olarak tanımlanmaktadır (Hooper-Greenhill, 2007). Bu yaklaşım, öğrencilerin aktif katılımını destekleyerek öğrenmenin derinleşmesini sağlamaktadır. Müze ortamında planan gezi ve eğitim sürecinin tüm eserleri kapsamak yerine sınırlı sayıda esere odaklanılması önerilirken; öğrencilerin yüzeysel bilgi edinmeleri yerine derinlemesine öğrenme gerçekleştirmelerine katkı sağladığı belirtilmektedir (Beier ve Messham-Muir, 2016).

Etkileşimli öğretim yöntemlerinin kullanılması, müze eğitiminin etkililiğini artıran önemli bir unsurdur. Yaratıcı drama, gözlem etkinlikleri ve karşılaştırmalı analiz gibi yöntemlerin, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını desteklediği ifade edilmektedir (Akmehmet, 2020). Sorgulamaya dayalı öğrenme yaklaşımı da müze eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin nesneleri betimlemeleri, yorumlamaları ve kendi yaşamlarıyla ilişkilendirmeleri, öğrenmenin anlamlı hale gelmesini sağlamaktadır (Beier ve Messham-Muir, 2016). Bununla birlikte müze ortamı göz önünde bulundurulduğunda öğretmenin esnek planlama anlayışına sahip olması çeşitli aksaklıklara karşı alternatif planların oluşturması; sürecin kesintiye uğramasının önüne geçeceği söylenebilir.

2.6.2.3 Müzelerde uygulanabilecek etkinlik türleri

2.6.2.3.1 Müzede drama

Drama, bireyin zihinsel süreçlerinden geçen düşünceleri gerçekleştirme yoludur. Zihinde belirlen düşüncenin ardından düşüncenin gerektirdiği gibi davranmak bunun gerektiriği rolü oynamak drama olarak ifade edilebilir. Çağdaş eğitimle birlikte drama bir öğretim yöntemi olarak olarak sık tercih edilen bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen süreçlerine dayanan bir temelinin dışında dramanın, bireyde yaratıcı düşünme becerisi ve estetik duygusunun gelişiminde önümli olduğunu söylemek mümkün (Gönen ve Uyar Dalkılıç, 2017). Önemli koleksiyonlara sahip ve kültürel izler taşıyan müzelerde dramanın yeri çok önemlidir (San, 2021).

Müzede gerçekleştirilen drama uygulamaları katılımcıların empati kurma becerisini geliştirirken; öğrenmeyi destekler, estetik değer katar ve eğlendirir. Önceden ne yapacağının belli olduğu rol oynamalar yapması, anlık canlandırmalar ile doğaçlama yapmaları, önemli isimlerin rolüne girerek canlandırmaları ile sıcak sandelya tekniğinin kullanılması ve rol içinde sorgulama yaparak duygu düşüncelerini ifade etmesine destek olan teknikler kullanılır ve bu sayede bireylerde empati becerisi desteklenir.

Müzelerde drama aracılığıyla öğrenmenin gerçekleşebilmesi için yeni deneyimlerin önceki bilgilerle ilişkilendirilmesi, oyun temelli etkileşimli bir öğrenme ortamının oluşturulması ve öğrenmeyi destekleyen düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu durum, eğitimcilerin de sürece yönelik iyi bir hazırlık yapmasını zorunlu kılmaktadır (Okvuran, 2012). Müzelerde müze içeriğine uygun hedeflenen alan becerileri doğrultusunda iyi hazırlanmış yaratıcı drama çalışmalarının müzelere yapılan klasik gezileri çok daha anlamlı hale getirdiği söylenebilir. Başbuğ ve Adıgüzel (2019), klasik bir müze gezisi ile yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı bir müze gezisinin karşılaştırmasını aşağıdaki gibi tablolaştırmıştır. Şekil 2.20'de müzelerin müzede yaratıcı drama yöntemi ve klasik yöntem kaşılaştırılması detaylı olarak gösterilmiştir.

Müzede Yaratıcı Drama Yöntemi	
1.	Çalışmalar etkinlik temelli yürütülür.
2.	Ziyaretçi ya da öğrenci sürece aktif katılır.
3.	Öğrenme süreci keyifli ilerler.
4.	Bilgi etkinlikler aracılığıyla kazanılır.
5.	Öğrenci etkinlikleri düzenleyebilir.
6.	Duygusal etkileşim önemlidir.
7.	Öğrenci deneyimi kendi bakış açısıyla yorumlar.
8.	Canlandırmalarla nesnelerle bağ kurulur.
9.	Rol yapma ile öğrenme gerçekleşir.
10.	Yaparak ve yaşayarak deneyim kazanılır.
11.	İlgi yaşantılara yönlendirilir.
12.	Yeni yollar keşfetmeye teşvik edilir.
13.	İlgi nesneye yönelir.
14.	Öğrenme aktif ve hareketlidir.
15.	Ortam canlı ve dinamiktir.
16.	Etkinlikler aşamalı şekilde ilerler.
17.	Öğrenci kendi öyküsünü oluşturabilir.
18.	Tüm duyular aktif kullanılır.
19.	Öğrenen merkeze alınır.

Müzede Klasik Yöntem	
1.	Daha çok anlatım ağırlıklı bir yaklaşım kullanılır.
2.	Öğrenci çoğunlukla izleyici konumundadır.
3.	Öğrenme daha çok öğretici bir yapıdadır.
4.	Öğrenme çoğunlukla dinleme temellidir.
5.	Öğrenci genelde mevcut etkinliklere katılır.
6.	Yargı ve sonuçlara ulaşma ön plandadır.
7.	Öğrenciye doğrudan bakış açısı aktarılır.
8.	Nesneler dışarıdan gözlemlenir.
9.	Okuma, dinleme ve soruyla öğrenme sağlanır.
10.	Başkalarının deneyimleri aktarılır.
11.	İlgi yazılı bilgilere yönelir.
12.	Bilinen yollar öğrenilir.
13.	İlgi anlatıcıya yönelir.
14.	Öğrenme daha durağandır.
15.	Ortam düzenle sınırlıdır.
16.	Aşamalı ilerleme zorunlu değildir.
17.	Anlatıcı hazır öyküyü aktarır.
18.	Daha çok görme ve işitme kullanılır.
19.	Öğretmen ya da anlatıcı merkezlidir.

Şekil 2.20 Müzede yaratıcı drama yöntemi ile klasik yöntemin karşılaştırılması

Şekil 2.20'de görüldüğü üzere bir teknik olarak müzelerde uygulanan drama yöntemi çocuğu merkeze alan tutumuyla çocuğun ilgi ihtiyaçları doğrultusunda rehber olarak kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almasına fırsat vererek çağdaş eğitimin bakış açısını etkili bir şekilde yansıttığı söylenebilir. Müzelerde kullanılan çeşitli drama yöntemleri bulunmaktadır. Geleneksel drama yöntemlerinin dışında müzelerde disiplinlerarası eğitim amacıyla kullanılan "Üç Aşamalı Drama" adlı verilen yeni bir drama-müze öğretim yöntemi önerilmektedir. Geleneksel drama yöntemleri; sorgulayıcı drama ve rol oynama, öyküleme ve anlatı yöntemi, süreç draması, forum tiyatrosu gibi yaklaşımları içine alır (Wang ve Qian, 2025). Karagianni ve Papadopoulos (2019), 5 aşamadan oluşan katılımcıları sorgulamaya yönlendiren bir drama yöntemi önermiştir:

1. Tanışma: Öğrenciler müze koleksiyonlarını keşfeder.

2. Keşif: Öğrenciler tarihçi, bilim insanı gibi uzman rolleri üstlenir.

3. Drama oluşturma (Canlandırma): Öğrenciler sahneleri canlandırır.

4. Değerlendirme: Öğrenciler deneyimlerini değerlendirir.

5. Sunum: Öğrenciler yorumlarını ifade eder.

Disiplenarası öğrenme bağlamında müzede dramanın bir başka yöntemi ise anlatıya dayalı drama, storyline yöntemidir. Müzede storyline; öğrencilerin sergi koleksiyonlarından yola çıkarak bir hikâye oluşturmalarını ve sınır olmadan anlatı geliştirmeleri şeklindedir (Bell ve Harkness, 2006). Müze eğitiminde üç aşamalı drama; müzeler öğrenim yapamak için yaratıcı alanlardır. Sadece konuya dair bilgileri değil yaşam boyu öğrenme kapasitelerinin gelişmesinr katkı sağlar. Ayrıca geniş bir başık açısıyla bakıldığında müze öncesi, müze sonrası süreçlerin müze eğitiminini önemli bir parçası olduğu unutulmamalıdır. Çünkü öğrenmenin daha iyi tamamlanması ve döngü haline gelmesini sağlar. Müze eğitiminde, müze ziyareti öncesi gerçekleştirilen oturumlarında ve sonrasında öğrencilerin katılım, fiziksel etkileşim ve duygusal bağ kurmalarını sağlamak amacıyla drama yöntemleri kullanılmaktadır. Müze öncesinde, öğrencilerin ziyaret edilecek müze ile iligli genel bir fikir edinmeleri ve müze koleksiyonlarındaki hikâyeleri deneyimlemeleri amacıyla çeşitli drama yöntemleri kullanılır. Bu çalışmalar öğrencilerin müze içindeki öğrenmeye yönelik merakını ve duygusal katılımını artırır. Müze sonrasında isa öğrenciler öğrendiklerini değerlendirebilir ve öğrenme içeriklerini daha derin bir şekilde kavrayabilirler. Kısaca "Üç Aşamalı Drama" yöntemi, deneyimsel öğrenme sürecini tamamlayabilir ve öğrencilerin müze öncesinde duygusal katılımını artırabilir (Wang, 2023).

2.6.2.3.2 Müzede oyun

Suits (1967'den akt. Gray, 2019)'in oyun tanımı; belirli kurallarla sınırlanmış araç ve yöntemleri kullanarak belirli bir durumun ortaya çıkmasını amaçlayan bir etkinliktir. Oyun, katılımcıların kendi tercihleriyle seçip yönlendirdiği, içsel motivasyona sahip, zihinsel kurallar çerçevesinde yapılandırılmış, yaratıcı ve aktif bir etkinlik biçimi olarak tanımlanabilir. Bu tür etkinliklerde elde edilen sonuçtan ziyade sürecin kendisi ön plana çıkar ve oyuncular etkinliğe yoğun biçimde dahil olurlar (Gray, 2019). Fröbel'e göre oyun, çocukluk döneminde insan gelişiminin en yüksek ifadesidir ve

çocuğun öğrenme sürecinin temelini oluşturur (Fröbel, 1887). Oyunun öğrenme süreçlerinde teknik olarak kullanılması, çocukların aktif katılımını sağlayarak öğrenmenin daha etkili ve kalıcı olmasına katkı sağlar.

Müze gibi ortamlarda ziyaretçilerin ilgisini çekmek ve motivasyonlarını yükseltmek açısından önemli bir işleve sahiptir (Demirel, 2011). Oyunlaştırma ve oyun temelli etkinliklerin, özellikle çocuk ve genç ziyaretçilerin dikkatini çektiği, öğrenme motivasyonunu artırdığı ve sergi içerikleriyle daha uzun süreli etkileşim kurulmasına katkı sağladığı belirtilmektedir (Eshach, 2007; Whitton, 2018). Müzelerde gerçekleştirilen oyunlaştırılmış ve etkileşim içeren uygulamalar, ziyaretçilerin koleksiyonlardaki objelerle daha anlamlı bir ilişki kurmasına yardımcı olur; böylece öğrenme süreci yalnızca gözlemlemeye dayalı olmaktan çıkar ve katılımın ön planda olduğu deneyimsel bir yapıya dönüşür (Buyurgan ve Buyurgan, 2012). Bununla birlikte müzede oyun kullanımının yalnızca bilişsel öğrenmeyi değil, aynı zamanda duyuşsal ve sosyal öğrenme boyutlarını da desteklediği; iş birliğine dayalı oyun etkinlikleri aracılığıyla ziyaretçiler arasında iletişim ve ortak anlam üretiminin geliştiği ifade edilmektedir (Kiili, 2005).

Hazine avı, rol yapma, dramatizasyon ve dijital oyun uygulamaları gibi farklı oyun etkinliklerinin, ziyaretçilerin öğrenme deneyimlerini kişiselleştirmelerine olanak tanıdığı ve müze deneyimini daha katılımcı ve anlamlı hale getirdiği ortaya konulmaktadır (Eshach, 2007; Whitton, 2018). Bu doğrultuda oyun temelli müze eğitimi uygulamalarının, ziyaretçilerin bilgiyi aktif olarak yapılandırmalarını desteklediği ve çağdaş müzecilik anlayışında öğrenme deneyiminin niteliğini artıran önemli bir yaklaşım olduğu değerlendirilken oyunun çocuğun gelişimindeki yeri ve önemine bakıldığında müze eğitiminin de önemli bir birleşeni olduğu söylemek mümkündür.

2.6.2.3.3 Müzede sanat

Sanat, farklı disiplinlerde çeşitli biçimlerde tanımlanmakla birlikte genel olarak bireyin duygu, düşünce ve deneyimlerini estetik bir biçimde ifade etme süreci olarak ele alınmaktadır (Eisner, 2002). Sanatın yalnızca estetik bir ürün ortaya koyma

etkinliği değil bununla birlikte bireyin dünyayı algılama, anlamlandırma ve yorumlama biçimlerinden biridir (Abacı, 2015). Bu çerçevede sanat eğitiminin, bireylerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği, problem çözme yaklaşımlarını desteklediği ve estetik duyarlılık kazandırmaktadır (Kırışoğlu, 2005). Müze ortamı ise sanat eğitiminin deneyimsel boyutunu destekleyen önemli öğrenme alanlarından biri olarak değerlendirilir (Hooper-Greenhill, 2007). Müzelerde yer alan özgün sanat eserleriyle doğrudan karşılaşma imkânı, çocukların öğrenme sürecini somutlaştırmakta ve bireylerin gözlem, yorumlama ve anlamlandırma becerilerini geliştirmektedir (Onur, 2012). Sanat müzeleri çocukların yaşamında önemli bir yere sahip olduğu, onların ihtiyaç duyduğu olgusal ve kavramsal bilgiyi görme ve hissetme temelli bir dil aracılığıyla sunabildiği; müze ziyaretlerinin ise çocukların düşünme ve hayal gücünü harekete geçirerek merak duygusunu artırdığı ve onları müzedeki içeriklerin anlamını daha derinlemesine keşfetmeye yönlendirdiği söylenebilirken bu deneyimlerin çocuklara kendi hızlarında gözlem yapma imkânı sunarken dünyadaki estetik ögelere karşı bir hayranlık duygusu geliştirmelerine katkı sağladığını söylemek de mümkündür.

Müzede gerçekleştirilen sanat etkinlikleri, katılımcıların sanatsal üretim süreçlerine aktif olarak dahil olmalarını sağlayarak öğrenme sürecini daha etkili hale getirmektedir (Abacı, 2015). Atölye çalışmaları, yaratıcı drama uygulamaları ve rehberli etkinliklerin, bireylerin sanat eserleriyle daha derin bir ilişki kurmalarına katkı sağlar (Onur, 2012). Bu tür uygulamaların aynı zamanda bireysel ifade becerilerini geliştirdiği ve estetik farkındalığı artırdığı görülmektedir (Eisner, 2002). Müze temelli sanat eğitiminin, formal eğitim süreçlerini destekleyici nitelikte olup bireylerin kültürel ve sanatsal gelişimlerine katkı sunar (Kırışoğlu, 2005). Bu doğrultuda müzede sanat eğitimi uygulamalarının, öğrenme sürecini daha etkileşimli ve anlamlı hale getirmekte olduğu söylenebilir (Hooper-Greenhill, 2007).

2.6.2.3.4 Müzede fen

Fen, doğayı ve doğal olayları gözlem, deney ve bilimsel akıl yürütme süreçleriyle inceleyen bir alan olarak tanımlanmakta; bu bağlamda fen eğitiminin bireylerin bilimsel süreç becerilerini geliştirmeyi ve çevrelerini anlamlandırmalarını sağlamayı

amaçladığı ifade edilmektedir (Eshach ve Fried, 2005). Fen eğitiminin özellikle erken çocukluk döneminde çocukların merak duygusunu desteklediği ve keşfetmeye dayalı öğrenme süreçlerini teşvik ettiği söylenebilir (Saçkes vd., 2011). Türkiye'de yapılan çalışmalarda benzer şekilde okul öncesi dönemde fen eğitiminin çocukların gözlem yapma, soru sorma ve araştırma becerilerini geliştirdiğini ortaya koymaktadır (Ayvacı vd., 2014).

Müzede fen eğitimi, öğrenmenin deneyimsel boyutunu ön plana çıkaran ve bireylerin bilimsel kavramlarla doğrudan etkileşim kurmasını sağlayan bir öğrenme ortamı sunmaktadır (DeWitt ve Storksdieck, 2008). Müze ortamlarında yer alan etkileşimli sergilerin ve uygulamaya dayalı etkinliklerin, fen kavramlarının somutlaştırılmasına katkı sağladığı ve öğrenmeyi daha anlamlı hale getirmektedir (Allen, 2004). Ayrıca müzede gerçekleştirilen fen etkinliklerinin, çocukların gözlem yapma ve çıkarımda bulunma gibi bilimsel süreç becerilerini geliştirilmesine katkı sağlar (Anderson vd., 2003). Müze temelli etkinliklerin öğrencilerin fen konularına yönelik ilgisini artırdığını ve öğrenme sürecine aktif katılım sağladığını görülmektedir (Türkmen, 2010).

Okul öncesi dönemde müzede fen etkinlikleri, çocukların aktif katılımını destekleyen ve keşfetmeye dayalı öğrenme fırsatları sunan uygulamalar olarak ele alınmaktadır (Saçkes vd., 2011). Deney temelli etkinlikler ve rehberli gözlem çalışmaları aracılığıyla çocukların fen öğrenme sürecine doğrudan katıldığı ve bu süreçte bilimsel düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı söylenebilir (Eshach ve Fried, 2005). Bununla birlikte müze ortamının sosyal etkileşimi desteklemesi sayesinde çocukların birlikte öğrenme deneyimi yaşadığı ve bu durumun kavram öğrenimini olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Anderson vd., 2003). Bu doğrultuda müzede fen eğitimi uygulamalarının, erken yaşlarda bilimsel okuryazarlığın gelişimine katkı sağladığı ve fen öğrenimine yönelik olumlu tutumlar kazandırdığını söylemek münkündür (Türkmen, 2010).

Fen eğitimi açısından müzeler, soyut bilimsel kavramların somutlaştırılmasına olanak sağlayan önemli öğrenme ortamlarıdır. Dewey'nin sorgulama temelli öğrenme yaklaşımı doğrultusunda, müzelerde gerçekleştirilen fen etkinlikleri bireyi pasif

gözlemci olmaktan çıkararak aktif araştırmacı konumuna getirmektedir. Hein (2004), müze eğitiminde öğrenmenin yalnızca sergi sonrası kazanımlarla değil, doğrudan sergi ile kurulan deneyimsel etkileşimle gerçekleştiğini vurgulamaktadır.

Müzede gerçekleştirilen fen etkinlikleri; gözlem yapma, deney tasarlama ve uygulama, tahmin yürütme, veri toplama ve sonuç çıkarma gibi bilimsel süreç becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Dewey'nin deneyimin sürekliliği ilkesi doğrultusunda, müzede kazanılan deneyimlerin bireyin önceki bilgi birikimiyle ilişkilendirilmesi ve sonraki öğrenmelere temel oluşturması beklenmektedir (Hein, 2004). Bu durum, müze eğitimini yalnızca bilişsel bir süreç olmaktan çıkararak deneyimsel, bütüncül ve yaşamla bağlantılı bir öğrenme alanına dönüştürmektedir. Dewey'nin eğitim anlayışında önemli bir yere sahip olan sorgulama temelli öğrenme, müze ortamında fen eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, ziyaretçilerin yalnızca bilgi alıcı değil, aynı zamanda soru soran, inceleyen ve kendi çıkarımlarını oluşturan aktif bireyler olmasını teşvik etmektedir. Bu doğrultuda müzeler, fen eğitiminde keşfetmeye dayalı öğrenme ortamları olarak işlev görmektedir.

2.6.2.3.5 Müzede matematik

Matematik, bireylerin sayılar, ilişkiler ve örüntüler arasındaki bağlantıları anlamlandırmasını sağlayan temel bir düşünme alanı olarak ele alınır. Erken çocukluk döneminde matematik deneyimlerinin, çocukların bilişsel gelişimlerini desteklediği ve ilerleyen akademik başarı için önemli bir temel oluşturduğu belirtilmektedir (Orçan-Kaçan vd., 2023). Matematik öğrenmenin somut materyaller ve oyun temelli etkinliklerle desteklenmesinin kavramsal gelişimi güçlendirdiği bilinmektedir (Çelikdemir vd., 2024). Müzeler, matematiksel kavramların soyut yapıdan çıkarılarak somut deneyimlere dönüştürüldüğü etkileşimli öğrenme ortamları olarak karşımıza çıkar. Müze temelli etkinliklerin öğrencilerin matematiğe yönelik ilgisini artırdığı ve öğrenme sürecini daha anlamlı hale getirir (Sevimli vd., 2025). Müze ortamında yapılan uygulamaların matematiksel kavramların daha iyi anlaşılmasına katkı sağladığı ifade edilmektedir (Kayhan Altay ve Yetkin Özdemir, 2022). Okul öncesi dönemde müzede gerçekleştirilen matematik etkinlikleri, çocukların sayma, sınıflandırma, karşılaştırma ve örüntü oluşturma gibi temel matematik becerilerini

geliştirmeye katkı sağlamaktadır. Bu tür etkinliklerin oyun temelli yapı ile desteklenmesinin çocukların öğrenme sürecine aktif katılımını artırdığı ve bilişsel gelişimi desteklediği görülmektedir (Çelikdemir vd., 2024).

Uluslararası literatürde müzelerin ve informal öğrenme ortamlarının matematik öğrenimi üzerinde önemli etkileri olduğu belirtilirken; müze ortamlarının öğrencilere gerçek nesnelerle etkileşim kurma fırsatı sunduğu ve bu durumun kavramsal anlamayı güçlendirdiği ifade edilmektedir (Falk ve Dierking, 2013). Müze temelli matematik etkinlikleri öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirdiği ve matematiksel kavramları günlük yaşamla ilişkilendirmelerine yardımcı olur (Kisiel, 2005). Erken çocukluk döneminde oyun temelli matematik etkinliklerinin çocukların sayısal düşünme becerilerini ve bilişsel gelişimlerini desteklediği görülmektedir (Gelman ve Brenneman, 2004). Bu bağlamda müzede yapılan matematik etkinliklerinin, işlem öncesi dönemde olan erken çocukluk gönemi çocuklarında bilişsel gelişimi destekleyen, matematiksel kavramların somutlaştırılmasını sağlayan ve öğrenmeyi daha kalıcı hale getiren önemli bir eğitim yaklaşımı olduğunu söylemek münkündür.

2.6.2.3.6 Müzede Türkçe

Müze ortamında, okul müftedatında bulunan derslerin büyük bir bölümü müzede yer alan objelerin doğru ve etkili kullanımı ile anlamlı hale getirilebili. (Pekgözlü Karakuş, 2012). Okul öncesinden başlayarak tüm eğitim kademelerinde anadile verilen önem düşünüldüğünde okul dışı öğrenme ortamı bağlamında müzede tükçe etkinliklerine yer verilmesinin önemli olduğunu söylemek mümkündür. Müzelerde yapılan Türkçe etkinlikleri; öğrenme sürecini somut nesneler ve deneyimlerle desteklenmesine olanak sağlarken, çocuklarda gözlem yapma, betimleme ve ifade etme becerilerini geliştirdiği söylenebilir. Ayrıca müze ortamında gerçekleştirilen kitap okuma ve hikâye anlatma gibi etkinlikler çocukların dinleme becerilerini desteklediği ve dil kullanımını daha işlevsel hale getirip çocukların akranlarıyla iletişim kurma becerilerini arttırarak dilsel ifadelerinin zenginleştirdiğini söylemek de mümkündür.

2.6.2.3.7 Müzede müzik

Müzik, çocukların duyuşsal, bilişsel ve sosyal olmak üzere birden fazla gelişim alanını destekleyen önemli bir öğrenme alanıdır. Erken çocukluk döneminde müzik etkinliklerinin çocukların ritim duygusu, işitsel algı ve dikkat becerileri üzerinde olumlu etkiler oluşturmaktadır (Gürgen, 2016). Müzik etkinlikleri aracılığıyla çocukların kendilerini müzik yoluyla ifade etme becerilerinin geliştiği ve dil gelişiminin desteklendiğini söylemek mümkündür. Okul öncesi dönemde müzede gerçekleştirilen müzik etkinlikleri; ritim çalışmaları, ses keşfi, müzik eşliğinde hareket ve drama gibi uygulamaları içermektedir. Müze gibi informal öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen müzik etkinlikleri, çocukların öğrenmeye yönelik motivasyonlarını artırdığı ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği, motor becerilerinin gelişimine katkı sağlarken, ritim duygularının güçlendiği görülmektedir (Gürgen, 2016; Ilari, 2016).

2.6.2.4 Müze eğitimi sürecinde aile katılımı

Aile katılımı, çocuğun eğitim sürecine ailenin aktif ve bilinçli bir şekilde dahil olması olarak tanımlanmaktadır. Bu katılım, yalnızca ebeveynlerin okul etkinliklerine fiziksel olarak katılmasıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda evde öğrenmeyi destekleyici etkinliklerin yürütülmesi, öğretmenle iletişim kurulması ve eğitim sürecine yönelik ortak sorumluluk alınmasını da içermektedir. Bu yönüyle aile katılımı, okul ve aile arasında kurulan iş birliğine dayalı çok boyutlu bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Demircan, 2018). Erken çocukluk döneminde öğrenmenin sürekliliği, okul ve aile arasındaki etkileşimin niteliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda aile katılımının, çocuğun gelişimsel kazanımlarını destekleyen temel unsurlardan biri olduğu ifade edilmektedir. Müze eğitimi sürecine ailenin dahil edilmesi, çocuğun deneyimlerini pekiştirmesine ve öğrenmelerini günlük yaşamla ilişkilendirmesine olanak sağlayacağı ifade edilebilir. Müze eğitimi bağlamında aile katılımı, çocuğun öğrenme sürecinin farklı aşamalarında etkili olmaktadır. Özellikle okul öncesi dönemde gerçekleştirilen etkinliklerde aile desteğinin sağlanmasının, çocukların bilişsel, sosyal ve dil gelişimlerini olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Kurtulmuş, 2016). Müze ziyaretleri sırasında ailelerin çocuklarla birlikte gözlem yapması, soru sorması ve

etkileşim kurması, öğrenmenin derinleşmesine katkı sağlamaktadır. Okul aile öğretmen iş birliğinin önemli müze eğitim sürecinin her basamağında görülmektedir.

Müze eğitimi sürecinde aile katılımının sağlanması, planlı ve sistematik bir yaklaşım gerektirmektedir. Öğretmenlerin aileleri sürece dahil edecek etkinlikler planlaması, ailelerin sürece aktif katılımını desteklemektedir. Bu bağlamda ailelere rehberlik edilmesi ve bilgilendirme yapılması, katılımın sürekliliğini sağlayan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Ayrıca ailelerin eğitim sürecine katılımını etkileyen faktörler arasında sosyo-ekonomik durum, zaman kısıtlılığı ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerin önemli olduğu belirtilmektedir.

2.6.2.5 Müze eğitimi sürecinde öğretmenin rolü

Okul öncesi dönemde müze eğitimi sürecinde öğretmen, öğrenmenin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında atkif rol alır. Müze ortamında gerçekleştirilen öğrenmenin niteliğinin, büyük ölçüde öğretmenin bilgi, deneyim ve pedagojik yaklaşımına bağlıyken; öğretmenin müze eğitimine ilişkin algısı, yeterlikleri gibi durumların uygulama süreçlerini doğrudan etkilemektedir (Akman vd., 2015). Öğretmen tüm eğitim süreçlerinde olduğu gibi müze eğitimindeki temel rollerinden biri de öğrenme sürecini planlamaktır. Müze ziyaretini öğretim programı ile ilişkilendirerek, çocukların ilgi ihiyaç ve gelişim düzeylerine uygun etkinlikler tasarlaması gerekmektedir. Müze eğitimi, geleneksel "gezi" anlayışından uzaklaşarak deneyimsel öğrenmeye dayalı bir yapıya dönüşmüş, öğretmen de bu dönüşümde rehberlik edici bir rol üstlenmiştir (Erem, 2017).

Öğretmen süreçte bilgi aktarıcı olmaktan çok öğrenme sürecini kolaylaştıran bir rehber olarak tanımlanır. Çocukların dikkatini yönlendirmesi, merak duygusunu desteklemesi ve keşfetme süreçlerini teşvik etmesi, öğrenmenin niteliğini artırmaktadır. Bu süreçte öğretmenin çocukların aktif katılımını sağlaması, müze deneyiminin anlamlı hale gelmesinde önemli bir faktördür (Akman vd., 2015). Öğretmenin bir diğer önemli rolü ise, çocukların müze ortamındaki deneyimlerini yapılandırmaktır. Çocukların müzedeki nesneleri yalnızca gözlemlemeleri değil, aynı zamanda yorumlamaları ve kendi deneyimleriyle ilişkilendirmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmenin

yönlendirici sorular sorması ve çocukları düşünmeye teşvik etmesi, öğrenmenin derinleşmesine katkı sağlamaktadır. Müze eğitiminde öğrenmenin "yaşantı yoluyla öğrenme" anlayışıyla gerçekleştiği ve öğretmenin bu süreci destekleyen bir kolaylaştırıcı olduğu vurgulanır (Erem, 2017). Ayrıca öğretmen, müze eğitimi sürecinde karşılaşılabilecek sorunların çözümünde de aktif olarak rol alır. Öğretmenin müze ziyareti sonrasında gerçekleştirilen değerlendirme etkinlikleri, çocukların deneyimlerini ifade etmelerine ve öğrendiklerini pekiştirmelerine olanak sağlamaktadır. Müze eğitim sürecinde büyük role sahip olan öğretmenlerin müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımına yönelik olumlu tutumlara sahip olduğu görülürken, müzelerden yeterince yararlanamadıkları görülmektedir (Akman vd., 2015). Bu durum, öğretmenlerin müze eğitimi konusunda desteklenmesi ve mesleki gelişimlerinin güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

2.7 İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, araştırmanın konusu dikkate alınarak okul dışı öğrenme ortamları bağlamında müze eğitimi ve okul öncesi dönem müze eğitimine ilişkin ulusal ve uluslararası alan yazından araştırmalara yer verilmiştir.

Taşdemir vd. (2012), tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı değerler eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımının önemini incelemek ve bilim merkezleri ile müzelerin öğretmen adaylarının değerleri anlamlandırma süreçlerine katkısını ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu, Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören ikinci ve üçüncü sınıf düzeyindeki 55 öğretmen adayı oluşturmuştur. Uygulama sürecinde okul dışı öğrenme ortamları olarak Feza Gürsey Bilim Merkezi, Rahmi M. Koç Müzesi ve Anıtkabir seçilmiştir. Veri toplama aracı, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve bilimsellik, sorumluluk, vatanseverlik, kültürel mirasa duyarlılık, dayanışma ve estetik değerlerini içeren açık uçlu sorular ile çizim çalışmalarından oluşmuştur. Elde edilen veriler kategorik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Uygulama öncesinde öğretmen adayları değerleri daha çok tanım düzeyinde açıklarken uygulama sonrasında değerleri sonuçlar ve somut örneklerle açıklamaya başladığı görülmüştür. Araştırma sonucunda bilim merkezleri ve müzeler

gibi okul dışı öğrenme ortamlarının öğretmen adaylarının değerleri daha somut biçimde anlamlandırmalarına katkı sağladığı ortaya konulmuştur. Bu ortamların soyut bilgilerin somutlaştırılmasına yardımcı olduğu ve değerler eğitiminin daha etkili bir şekilde gerçekleştirilmesini desteklediği ifade edilmiştir.

Akman vd. (2015) araştırmalarında, okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesini amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmış ve çalışma grubu farklı şehirlerde çalışan okul öncesi öğretmenlerinden oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, öğretmenlerin müze eğitiminin öneminin farkında olduklarını ve müzeleri alternatif öğrenme ortamı olarak değerlendirdiklerini göstermiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin müze eğitimi uygulamalarında çeşitli güçlüklerle karşılaştıkları belirlenmiştir. Özellikle zaman yetersizliği, bürokratik süreçler ve müze eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olunmaması gibi faktörlerin uygulamaları sınırlandırdığı ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin müze eğitimi konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Dağal ve Bayındır (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırma, okul öncesi dönem çocuklarla yapılan müze gezilerinin çocukların müzelere yönelik duygu ve bilgi düzeyleri üzerindeki etkisini incelenmeyi amaçlanmıştır. Araştırma deneysel modelde tasarlanmıştır. Çalışma grubu dört farklı okul öncesi eğitim kurumunda öğrenim gören toplam 58 çocuktan oluşmaktadır. Araştırma sürecinde çocuklara müze gezisi öncesinde ve sonrasında görüşmeler uygulanmış, ayrıca öğretmen adayları tarafından gözlem formları doldurulmuştur. Veri toplama sürecinde elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma bulguları, müze gezilerine katılan çocukların müzelere yönelik olumlu duygular geliştirdiklerini ve müze deneyiminden keyif aldıklarını göstermektedir. Çocukların müzeye ilişkin bilgi düzeylerinde anlamlı bir artış olduğu da belirlenmiştir. Çocukların müzede karşılaştıkları nesneleri tanımlayabildikleri, bu nesneler hakkında yorum yapabildikleri ve öğrenme sürecine aktif katılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda müze gezilerinin çocukların öğrenme süreçlerine katkı sağlayan etkili bir eğitim aracı olduğu ortaya konulmuştur.

Akamca vd. (2017) tarafından gerçekleştirilen "An Alternative Educational Method in Early Childhood: Museum Education" isimli araştırmada, okul öncesi dönemde müze eğitimi temelli alternatif bir öğretim yönteminin çocukların tarih ve kültürel miras konularına yönelik farkındalıkları üzerindeki etkisini incelemeyi ve bu eğitim yaklaşımının etkililiğini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırma, nitel araştırma yöntemine dayalı olarak yürütülmüş, çalışma grubunu okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuklar oluşmaktadır. Araştırma, İzmir'de yer alan Tarih ve Sanat Müzesi'nde gerçekleştirilmiş olup, çocukların müze eğitimi sürecine aktif katılımı sağlanmıştır. Veri toplama aracı olarak, çocukların müzelere ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve veriler, çocuklarla yüz yüze yapılan görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz sürecinde çocukların müze, kültürel miras ve tarih kavramlarına ilişkin algıları incelenmiştir. Araştırma bulguları, uygulanan müze eğitimi programının çocukların müzelere yönelik olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağladığı, tarih ve kültürel miras konularına ilişkin farkındalıklarını artırdığını ve öğrenme sürecini desteklediğini ortaya koymuştur. Ayrıca müze ortamında gerçekleştirilen eğitimin çocukların öğrenme deneyimlerini zenginleştirdiği ve kalıcı öğrenmeye katkı sunduğu belirtilmiştir.

Andre vd. (2017), tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı müzelerde çocukların öğrenmesini destekleyen etkinlik ve stratejilere ilişkin son on yıllık araştırmaları incelemek, çocukların müze ortamlarında nasıl öğrendiğine dair mevcut bilgi birikimini ortaya koymak ve öğrenmeyi kolaylaştıran uygulamaları belirlemektir. Araştırmada literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda 1999–2012 yılları arasında yayımlanan ve çocukların müze öğrenmesini konu alan 44 çalışma incelenmiştir. Çalışmaların içerikleri, kullanılan teorik yaklaşımlar, araştırma yöntemleri ve elde edilen bulgular sistematik olarak analiz edilmiştir. Araştırmada çocukların müzelerdeki öğrenme süreçlerini açıklamak amacıyla üç temel etkileşim türünden oluşan bir çerçeve geliştirilmiştir. Bu etkileşim türleri: çocuk–yetişkinler/akranlar, çocuk–teknoloji ve çocuk–çevre etkileşimi olarak tanımlanmıştır. İncelenen araştırmalarda çocukların öğrenmesini destekleyen uygulamaların çoğunlukla bu etkileşim türlerinin bir araya geldiği durumlarda daha etkili olduğu

belirlenmiştir. Ayrıca araştırmaların büyük bölümünün bilim müzelerinde yürütüldüğü, öğrenme süreçlerinin ise çoğunlukla sosyokültürel kuram ve yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı çerçevesinde ele alındığı tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına göre müzelerde gerçekleştirilen uygulamalar çocukların bilgi edinme, kavram geliştirme, eleştirel düşünme, iletişim kurma, iş birliği yapma ve problem çözme becerilerini desteklemektedir. Bunun yanında uygulamalı etkinlikler, hikâye anlatımı, serbest keşif, teknoloji destekli uygulamalar ve yetişkin rehberliği gibi etkinliklerin öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Araştırma sonucunda müzelerin çocuklar için önemli bir öğrenme ortamı olduğu, öğrenmenin etkileşim temelli süreçlerle desteklendiği ve etkili müze eğitimi programlarının teorik temellere dayalı olarak tasarlanması gerektiği ortaya konulmuştur. Ayrıca gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı müze türleri ve öğrenme süreçlerinin daha kapsamlı biçimde incelenmesi önerilmiştir.

Akgün vd. (2017) tarafından gerçekleştirilen bu araştırmada, müze ortamında anne-çocuk etkileşiminin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmış ve farklı sosyo-ekonomik düzeylerden aileler çalışma grubunu oluşturmuştur. Veri toplama sürecinde veri toplama aracı olarak gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Verilerin analiznde içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma bulguları, müze ortamında aile katılımının çocukların öğrenme deneyimini zenginleştirdiğini göstermektedir. Ailelerin çocuklarla birlikte etkileşim kurmalarının, çocukların müze deneyimini daha anlamlı hale getirdiği belirlenmiştir. Bununla birlikte ailelerin müze ziyaret sıklığının sosyo-ekonomik faktörlere bağlı olarak değiştiği tespit edilmiştir.

Buyurgan (2017) yaptığı çalışmada, müze ziyaretlerini eğitimsel açıdan daha verimli hale getirilmesi için gerekli olan planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerini incelenmeyi amaçlanmıştır. Araştırma literatür taraması yöntemi ile yürütülmüştür. Veri toplama sürecinde müze eğitimi alanında yapılmış ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenmiş, elde edilen veriler doküman analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında müze ziyaretlerinin yalnızca gezi amaçlı değil, eğitimsel hedefler doğrultusunda yapılandırılması gerektiği vurgulanmıştır. Araştırma bulgularında; müze ziyaretlerinin verimli olabilmesi için ziyaret öncesinde

öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi, ziyaret sırasında aktif katılımı destekleyen etkinliklerin kullanılması ve ziyaret sonrasında öğrenmenin pekiştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması gerektiği görülmüştür. Öğretmenin rehberlik rolünün de sürecin başarısında belirleyici olduğu ve planlı müze ziyaretlerinin öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sağladığı ifade edilmiştir.

Özbek vd. (2017) tarafından yürütülen "Ankara'daki Müzelerin Eğitim İşlevleri Açısından İncelenmesi" isimli araştırma, Ankara'da yer alan müzelerin eğitim işlevlerini değerlendirmeyi ve bu müzelerde sunulan eğitim faaliyetlerinin niteliğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın yöntemi betimsel nitel araştırma yaklaşımıdır. Çalışma grubunu, Ankara'da faaliyet gösteren ve ziyaretçilere açık olan 5 müze oluşturmuştur. Veri toplanmasında gözlem ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılmış; müzelerde gerçekleştirilen rehberli geziler, atölye çalışmaları ve eğitim etkinlikleri yerinde gözlemlenmiştir. Ayrıca müzelerin eğitim programları, tanıtım materyalleri ve etkinlik içerikleri incelenmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonununda Ankara'daki müzelerin eğitim işlevlerini yerine getirme konusunda farklılık gösterdiğini görülmüştür. Bazı müzelerde eğitim atölyeleri, çocuklara yönelik uygulamalar ve etkileşimli etkinliklerin bulunduğu belirlenirken, bazı müzelerde eğitim faaliyetlerinin daha çok rehberli anlatım ile sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca müzelerin önemli bir eğitim potansiyeline sahip olduğu ancak bu potansiyelin tüm kurumlarda eşit düzeyde kullanılmadığı ve eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sağır vd. (2017) tarafından gerçekleştirilen "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Etkinlikleri ve Müze Eğitim Atölyesi" isimli araştırma, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yürütülen eğitim etkinliklerini ve müze eğitim atölyesi uygulamalarını incelemek, yapılan etkinliklerin müzenin eğitimsel işlevi açısından önemini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmada betimsel nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde müze eğitim bölümünün yürüttüğü atölye çalışmaları, rehberli turlar, çocuk şenlikleri ve farklı yaş gruplarına yönelik eğitim etkinliklerine ilişkin dokümanlar ve uygulama örnekleri incelenmiş ve müze uzmanları tarafından yürütülen etkinliklerin yapısı ve içerikleri veri kaynağı olarak

kullanılmıştır. Toplanan veriler, doküman analizi ve içerik analizi yöntemleriyle analiz edilmiştir. Eğitim etkinlikleri; atölye çalışmaları, rehberli geziler ve etkileşimli öğrenme uygulamaları gibi temalar altında sınıflandırılmıştır. Çalışma sonusu, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin eğitim bölümü tarafından gerçekleştirilen etkinliklerin çocuk ve öğrenci gruplarının öğrenme süreçlerine aktif katılım sağladığını gösterirken, müzenin yalnızca koleksiyonlar için sergi alanı değil, aynı zamanda planlı eğitim etkinlikleriyle desteklenen bir öğrenme ortamı olduğu ve bu etkinliklerin kültürel miras bilincinin geliştirilmesine katkı sunduğu ortaya koyulmuştur.

Adıgüzel (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı ve müzelerde yaratıcı drama uygulamalarının öğretim sürecine katkısı ele alınmıştır. Araştırma, müze eğitimi ile yaratıcı drama ilişkisini kuramsal bir çerçevede inceleyerek müzelerde öğrenme ortamlarının nasıl yapılandırılabileceğine odaklanmıştır. Çalışmada müze ve eğitim bilimleri arasındaki ilişki; müzede öğrenme ortamlarının oluşturulması, müzede öğrenme süreçleri ve yaratıcı drama uygulamaları başlıkları altında ele alınmıştır. Elde edilen bulgular, müzelerde gerçekleştirilen öğrenme etkinliklerinin okul ortamındaki öğrenmeleri desteklediğini ve özellikle soyut bilgilerin somutlaştırılmasında önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Ayrıca müze ortamının, öğrencilerin aktif katılımını sağlayan deneyimsel öğrenme süreçlerini desteklediği ifade edilmektedir. Çalışmada, müzelerin eğitim ortamı olarak etkili biçimde kullanılabilmesi için müze personelinin müze eğitimi konusunda donanımlı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi ve öğretmen yetiştirme programlarında müze eğitimi derslerine yer verilmesinin gerekliliği belirtilmektedir. Araştırma, müze temelli öğrenmenin etkili olabilmesi için hem kurumsal hem de pedagojik düzeyde sistemli bir yapılandırmaya ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Escribano-Miralles vd. (2021), tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı arkeoloji müzelerinde kullanılan etkinlik ve kaynakların, tarih öğretimi kapsamında örgün eğitimde nasıl kullanıldığını incelemek ve öğretmenler ile müze eğitimcilerinin bu süreçteki uygulamalarını karşılaştırmaktır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiş betimsel ve karşılaştırmalı tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubu,

arkeoloji müzelerine sınıf gezisi düzenleyen 442 öğretmenden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak musela anketi kullanılmış ve müze ziyaretlerinde kullanılan etkinlikler ile kaynakların kullanım düzeyleri analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin %60'ı müze gezisi öncesinde veya sırasında çeşitli etkinlikler planlamakta, %70'i ise bu süreçte farklı eğitim kaynaklarından yararlanmaktadır. Buna karşılık müze eğitimcilerinin %94,4'ü ziyaretler sırasında etkinlik temelli öğretim uygulamaları gerçekleştirmektedir. En yaygın kullanılan etkinliklerin deneysel çalışmalar, atölye çalışmaları, görsel-işitsel materyal kullanımı ve tartışma etkinlikleri olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, müze ve sınıf ortamında kullanılan etkinliklerin çoğunlukla gözlem ve deneyime dayalı olduğu ancak bu etkinliklerin her zaman araştırma, analiz ve derinlemesine düşünme becerilerini yeterince desteklemediği ortaya konulmuştur. Bu nedenle çalışmada tarih öğretiminde daha etkili öğrenme için müze etkinliklerinin daha analitik ve sorgulamaya dayalı yapılarla geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Luke vd. (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı; okul öncesi çocukların sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin çocuk müzeleri ve oyun alanları gibi informal öğrenme ortamlarındaki gelişimini incelemek ve bu iki farklı bağlamın çocukların sosyal etkileşimleri üzerindeki etkisini karşılaştırmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve karşılaştırmalı durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, çocuk müzeleri ve toplum temelli oyun alanlarını ziyaret eden okul öncesi çocuklar ve bu süreçte etkileşimde bulunan yetişkinler oluşmaktadır. Yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış gözlemler, saha notları ve video kayıtları ile veriler toplanmış; toplanan veriler, nitel içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sürecinde çocukların iş birliği yapma, paylaşma, sıra bekleme, problem çözme ve duygusal ifade davranışları sınıflandırılmıştır. Araştırma sonucunda hem çocuk müzelerinin hem de topluluk oyun alanlarının çocukların sosyal-duygusal öğrenme becerilerini desteklediğini ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte çocuk müzelerinde yapılandırılmış etkileşimlerin daha yoğun olduğu, oyun alanlarında ise serbest ve akran temelli sosyal etkileşimlerin ön plana çıktığı belirlenmiştir. Ayrıca her iki ortamın da çocukların sosyal becerilerinin gelişimine farklı katkılar sunduğu ifade edilmiştir.

Brajčić ve Kuščević (2022), araştırmalarında müzelerin informal öğrenme ortamı olarak işlevini incelemeyi ve müze ortamındaki ziyaretçi katılımı göstergelerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma, formal, non-formal ve informal öğrenme kavramları kuramsal olarak ele alınmış olup müzelerin öğrenme süreçlerindeki rolü öğrenci katılımı üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, University of Split Faculty of Humanities and Social Sciences bünyesinde öğrenim gören 143 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma, Split'te bulunan Emanuel Vidović Gallery'de gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin müze deneyimleri gözlemlenmiş ve müze ortamındaki katılım düzeyleri incelenmiştir. Katılım göstergeleri öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenmeleri, öğrenme sürecine aktif olarak katılmaları, öğrendiklerini başkalarıyla paylaşmaları, fikirler arasında bağlantılar kurmaları ve kendi öğrenme yeterliliklerine güven duymaları gibi davranışlar üzerinden değerlendirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin müzeye yönelik görüşleri ve müze ziyaret deneyimleri analiz edilmiştir. Öğrencilerin büyük bir bölümü müzede öğrenmeyi önemli ve değerli bulmasına rağmen, gözlemler onların müze ortamında çoğunlukla orta düzeyde katılım gösterdiklerini ortaya koymuştur. Bununla birlikte müzelerin öğrencilerin merak, gözlem, keşfetme ve deneyim yoluyla öğrenmelerini destekleyen önemli informal öğrenme ortamları olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin önemli bir kısmının daha önce müze deneyimine sahip olmaması dikkat çekici bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda müzelerin, bireylerin bilişsel ve deneyimsel öğrenmelerini destekleyen etkili informal öğrenme ortamları olduğu ancak öğrencilerin müze ortamlarındaki katılım düzeylerini artırmaya yönelik daha fazla uygulama ve araştırmaya ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.

Sahani ve Prakasha (2022) araştırmalarında müze ziyaretlerinin akademik katılım etkinliği olarak eğitim sürecindeki yerini öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemeyi ve müze temelli öğrenme etkinliklerinin öğretim sürecine katkılarınının neler olduğunu görmeyi amaçlamışlardır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Farklı eğitim kademelerinde görev yapan ve müze ziyaretlerini öğrenme etkinliği olarak deneyimlemiş öğretmenlerden araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanan verilerde öğretmenlerin müze ziyaretlerini planlama, uygulama ve öğrenme çıktıları açısından değerlendirmelerine yönelik veriler elde edilmiştir. Toplana verilerin analizinde içerik

analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen sonuçlarda; müze ziyaretlerinin öğrencilerin öğrenmeye yönelik ilgisini artırdığı, kavramsal öğrenmeyi desteklediği ve ders içeriklerini somutlaştırdığı görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin müze temelli öğrenme etkinlikleriyle bütünleşen dersleri daha etkili buldukları ve bu tür etkinliklerin öğrencilerin aktif katılımını artırdığı belirtilmiştir.

Fusté Forné (2024) yaptığı çalışmada Katalonya'daki (İspanya) müze programlarında erken çocukluk eğitiminin rolünü analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla müzelerin eğitim programı sunup sunmadıklarını ve hangi müzelerin erken çocukluk eğitimine yönelik bir programa sahip olup olmadığını incelenmiştir. Araştırmada Katalonya'daki (İspanya) listelenen toplam 118 müze analiz edilmiş. Her müze için erken çocukluk eğitimine yönelik etkinlik sayısı, yaş aralığı, çalışma süreleri ve müzelerde okulları ve öğrencileri çekmeyi amaçlayan farklı etkinliklere sahip olma durumlarına bakılmıştır. Atölye çalışması, güzergâh veya gezi, rehberli ziyaret, rehberli ziyaret ve atölye çalışması, oyun, deney olmak üzere altı tipoloji analiz edilerek örneklenmiştir. Sonuç olarak incelenen 118 müzenin 104'ü okullara yönelik eğitim faaliyeti sunduğu ve 84 tanesinin erken çocukluk eğitimini kapsadığı görülmüştür. Etkinliklerin yaş aralıkları ve müzeleri etkinlik sayılarına ve türlerine ilişkin detaylı veriler paylaşılmıştır.

Hulks vd. (2025) araştırmalarında, müze ortamında etkileşimli oyun temelli bir erken çocukluk programı geliştirilmesi yoluyla çocukların iletişim ve etkileşim becerilerinin nasıl desteklenebileceğini incelemeyi ve geliştirdikleri programın öğrenme süreçlerine katkısını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırma nitel araştırma desenine dayalı olarak tasarlanmış; çalışma grubu, erken çocukluk dönemindeki çocukların katılım sağladığı müze temelli eğitim programına dâhil olan katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırma, İngiltere'de Ashmolean müzesinde yürütülmüştür. Veri toplama sürecinde içerik analizi yöntemi kullanılmmıştır. Araştırma sonucunda; müze ortamında gerçekleştirilen etkileşimli oyun temelli çalışmaların çocukların iletişim başlatma, tepki verme ve sosyal etkileşim kurma becerilerini desteklediği görülürken, yetişkin yönlendirmelerinin çocukların dil ve etkileşim gelişimine katkı sağladığıda belirtilmiştir.

Müze eğitimi ve okul öncesi müze eğitimine yönelik olarak yapılan araştırmaların öğrenci, öğretmen ve müze olmak üzere üç ana tema altında toplandığı dikkat çekmektedir. Öğrencilere dökük araştırmalarda müze eğitim uygulamalarının çocuklarda kazandırdığı beceriler ve desteklediği gelişim alanlarına odaklanıldığı görülmektedir. Öğretmen bağlamında ele alınan çalışmalarda öğretmenlerin müze eğitimi uygulamalarına yönelik tutum ve yaklaşımlarını ortaya koymaya yönelik olduğu dikkat çekmektedir. Müzelerin tek başına müze eğitimi adına yürüttükleri faaliyetler ya da birden fazla müzenin, müze eğitimi faaliyetlerinin değerlendirilmesi şeklinde olan çalışmalar ise müzeler bağlamında yapılmış olan çalışmaların odaklandığı noktalar olarak görülmektedir.

3. YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, Ankara ilinde bulunan müzelerin okul öncesi dönem müze eğitimi açısından sahip oldukları eğitsel, fiziksel ve kurumsal nitelikleri belirlemek; elde edilen bulgular doğrultusunda "Müze Eğitimi Etkinlik Formatı" oluşturmak ve bu formata dayalı örnek müze etkinlik planları hazırlamak amacıyla yürütülmüştür. Araştırmada, incelenen müzelerin mevcut durumlarını çok yönlü biçimde ortaya koyabilmek amacıyla karma yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Karma yöntem araştırmaları, nicel ve nitel veri toplama ve analiz süreçlerinin aynı araştırma kapsamında birlikte kullanılmasına olanak sağlayan (Alkan vd., 2019); araştırma probleminin daha kapsamlı, derinlikli ve bütüncül biçimde incelenmesine imkân tanıyan bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell ve Plano Clark, 2018). Bu doğrultuda araştırmada, müzelerin belirlenen ölçütler açısından nicel olarak betimlenmesi ve yerinde gözlem ile görüşmelerden elde edilen nitel verilerle desteklenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın nicel boyutunda betimsel tarama deseni kullanılmıştır. Betimsel tarama deseni, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu, araştırmacının herhangi bir müdahalesi olmaksızın, kendi koşulları içerisinde olduğu biçimiyle ortaya koymayı amaçlayan araştırmalarda tercih edilmektedir (Karasar, 2020). Bu desen, araştırmaya konu olan birey, kurum, olay ya da olguların mevcut özelliklerini sistematik biçimde belirlemeye ve açıklamaya imkân tanımaktadır (Büyüköztürk vd., 2021). Bu araştırmada da müzelerin türleri, bağlı bulundukları kurumlar, eğitim atölyesine sahip olma durumları, rehberlik hizmetleri, müze eğitimcisi istihdamı, yapılandırılmış eğitim paketi, eğitim materyali, dijital içerik, etkileşimli sergi alanı ve erişilebilirlik gibi değişkenler bakımından mevcut durumlarının belirlenmesi amaçlandığından betimsel tarama deseninden yararlanılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda ise müze ortamlarının yerinde incelenmesi, fiziksel koşulların gözlemlenmesi, müze personeliyle gerçekleştirilen görüşmeler ve müze ortamlarına ilişkin görsel kayıtların değerlendirilmesi yoluyla betimsel nitelikte veriler

elde edilmiştir. Nitel araştırmalar, araştırılan olgu ya da durumların doğal ortamında incelenmesine ve katılımcı görüşleri, gözlem notları, dokümanlar ya da görsel veriler aracılığıyla anlamlandırılmasına olanak tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu kapsamda araştırmanın nitel boyutu, yalnızca sayısal verilerle sınırlı kalmaksızın müzelerin okul öncesi dönem çocuklarına yönelik müze eğitimi uygulamaları açısından sahip oldukları olanakların ve sınırlılıkların daha ayrıntılı biçimde anlaşılmasına katkı sağlamıştır.

Bu doğrultuda araştırma, nicel yönüyle müzelerin belirlenen ölçütler açısından mevcut durumlarını ortaya koyan betimsel tarama niteliği taşırken; nitel yönüyle gözlem, görüşme ve görsel incelemeye dayalı destekleyici veriler içermektedir. Nicel ve nitel veri kaynaklarının birlikte kullanılması, araştırma konusunun yalnızca ölçülebilir değişkenler üzerinden değil, aynı zamanda bağlamsal ve betimleyici veriler aracılığıyla da değerlendirilmesine imkân sağlamıştır (Creswell ve Creswell, 2018). Elde edilen nicel ve nitel veriler birlikte değerlendirilerek müze eğitimi etkinlik formatının oluşturulmasına ve bu formata uygun örnek etkinlik planlarının hazırlanmasına temel oluşturmuştur. Bu yönüyle araştırma, karma yöntem yaklaşımı temelinde yapılandırılmış, betimsel tarama ağırlıklı bir araştırma olarak tasarlanmıştır.

3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ili sınırları içerisinde yer alan ve amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen 28 devlet, vakıf ve özel müze oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma grubu belirlenirken müzelerin okul öncesi dönem müze eğitimi açısından değerlendirilebilir nitelikte olması, farklı müze türlerini temsil etmesi, müze eğitimi uygulamaları bakımından incelenmeye uygun fiziksel ve kurumsal özellikler taşıması ve araştırmacı tarafından erişilebilir olması ölçütleri dikkate alınmıştır.

Araştırmada olasılıklı örnekleme yoluna gidilmemiş; bunun yerine araştırmanın amacı doğrultusunda bilgi bakımından zengin durumların seçilmesine imkân tanıyan amaçlı örnekleme yaklaşımı benimsenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmacının çalışmanın amacıyla doğrudan ilişkili, belirli ölçütleri karşılayan ve araştırma problemine ilişkin derinlemesine bilgi sağlayabilecek durumları seçmesine olanak tanıyan bir örnekleme

yaklaşımıdır (Patton, 2015; Yıldız, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu doğrultuda seçilen müzeler; müze türü, bağlı bulunduğu kurum, eğitim atölyesi, rehberlik hizmetleri, müze eğitimcisi, eğitim materyali, dijital içerik, yapılandırılmış eğitim programı ve erişilebilirlik gibi değişkenler açısından incelenmiştir.

Bu çalışma kapsamında "evren ve örneklem" yerine "çalışma grubu" kavramının kullanılması tercih edilmiştir. Çünkü araştırmada amaç, belirli bir evrenden olasılıklı yollarla seçilmiş temsili bir örneklem üzerinden istatistiksel genelleme yapmak değil; araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen müzelerin mevcut durumlarını ayrıntılı biçimde betimlemek ve bu bulgulardan hareketle müze eğitimi etkinlik formatı geliştirmektir. Nitel ve karma yöntem araştırmalarında çalışma grubunun belirlenmesinde temsiliyet kaygısından çok araştırma amacına uygunluk, bilgi zenginliği ve bağlamsal açıklayıcılık ön plandadır (Creswell ve Plano Clark, 2018; Gay vd., 2012; Merriam ve Tisdell, 2016). Bu nedenle araştırmaya dâhil edilen 28 müze, çalışmanın amaçları doğrultusunda belirlenmiş çalışma grubunu oluşturmaktadır.

3.3 Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci, Ankara ili sınırları içerisinde yer alan ve amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen 28 devlet, vakıf ve özel müzede yürütülmüştür. Veri toplama sürecine başlanmadan önce Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulundan gerekli etik izin alınmış (Ek-A); ayrıca izin talep eden müzelerle iletişime geçilerek araştırmanın yürütülmesine ilişkin gerekli kurumsal izin süreçleri tamamlanmıştır. Araştırma kapsamına dâhil edilen müzelerde görev yapan ilgili personel ve yetkililer araştırmanın amacı, kapsamı, veri toplama süreci ve elde edilen verilerin kullanım biçimi hakkında bilgilendirilmiştir. Bu doğrultuda katılımcılara aydınlatılmış onam formu sunulmuş ve araştırmaya gönüllü katılım esasına göre veri toplama süreci yürütülmüştür. Araştırma sürecine dahil edilen müzeler Ek-B'de sunulmuştur.

Veri toplama süreci 04.02.2026–31.03.2026 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte müzeler, açık oldukları gün ve saatler dikkate alınarak ziyaret edilmiş;

ziyaretler öncesinde ilgili müze personeliyle iletişime geçilerek uygun randevu gün ve saatleri belirlenmiştir. Böylece veri toplama sürecinin her müzede planlı, düzenli ve karşılaştırılabilir biçimde yürütülmesi sağlanmıştır.

Araştırma kapsamında veriler, müze ortamlarında yerinde gözlem yapılması ve müze personeliyle gerçekleştirilen görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama aşamasında, araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşleri doğrultusunda son şekli verilen kontrol listesi kullanılmıştır. Kontrol listesinde yer alan maddeler, ilgili müze personeliyle yapılan görüşmeler sonucunda doldurulmuş; müzelerin müze eğitimi açısından sahip oldukları fiziksel, eğitsel ve kurumsal nitelikler sistematik biçimde kayıt altına alınmıştır.

Veri toplama sürecinde yalnızca görüşme yoluyla elde edilen bilgilerle sınırlı kalınmamış; müze ortamlarının fiziksel koşulları, eğitim atölyeleri, bahçe/avlu gibi açık alanları, etkileşimli sergi bölümleri ve müze eğitimi açısından değerlendirilebilecek diğer mekânsal özellikleri araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Ayrıca araştırmanın bulgularını desteklemek ve müze ortamlarına ilişkin görsel kanıt oluşturmak amacıyla, incelenen değişkenlerle ilişkili alanların fotoğrafları çekilmiş ve araştırma sürecine dâhil edilmiştir.

Bu süreçte tüm müzeler aynı veri toplama aracı ve aynı değerlendirme ölçütleri doğrultusunda incelenmiştir. Böylece veri toplama sürecinin standartlaştırılması, müzeler arasında karşılaştırılabilir verilerin elde edilmesi ve araştırmanın amacına uygun biçimde müzelerin müze eğitimi açısından mevcut durumlarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Uygulamalara yönelik örnek resimler Ek-C'de sunulmuştur.

3.4 Veri Toplama Araçları

Araştırma sürecinde veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen "Müze Eğitimi Nitelikleri Değerlendirme Kontrol Listesi" kullanılmıştır. Bunun yanında araştırmanın bulguları, ilgili alan yazın ve okul öncesi eğitim programlarında yer alan planlama yaklaşımları doğrultusunda "Müze Eğitimi Etkinlik Formatı" oluşturulmuştur. Ancak Müze Eğitimi Etkinlik Formatı, bu araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan bir araç değildir. Söz konusu format, araştırma sürecinde elde

edilen bulguların ve kuramsal incelemelerin sonucunda geliştirilmiş; sonraki çalışmalarda müze eğitimi etkinliği planlamak, yapılandırmak ya da etkinlik geliştirme sürecini sistematik biçimde yürütmek isteyen araştırmacı ve eğitimcilere rehberlik edebilecek bir araç olarak tasarlanmıştır.

3.4.1 Müze Eğitimi Nitelikleri Değerlendirme Kontrol Listesi

Araştırmada Ankara ili sınırları içerisinde yer alan ve amaçlı örnekleme yoluyla belirlenen müzelerin müze eğitimi açısından sahip oldukları fiziksel, eğitsel ve kurumsal nitelikleri belirlemek amacıyla "Müze Eğitimi Nitelikleri Değerlendirme Kontrol Listesi" geliştirilmiştir. Kontrol listeleri, araştırılan durum ya da olguya ilişkin belirlenen ölçütlerin sistematik biçimde gözlenmesine, kaydedilmesine ve karşılaştırılabilir veriler elde edilmesine imkân sağlayan veri toplama araçlarıdır. Bu tür araçlar, özellikle mevcut durumun betimlenmesini amaçlayan araştırmalarda verilerin belirli ölçütler doğrultusunda düzenli biçimde toplanmasına katkı sağlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2021; Karasar, 2020). Kontrol listesinin geliştirilme sürecinde öncelikle müze eğitimi, okul öncesi dönemde müze eğitimi, okul dışı öğrenme ortamları, müzelerde eğitim uygulamaları ve müzelerin eğitsel işlevlerine ilişkin alan yazın incelenmiştir. Bunun yanında okul öncesi eğitim programları, okul dışı öğrenme etkinliği planları ve müze eğitimi sürecine ilişkin kuramsal açıklamalar değerlendirilmiştir. Bu incelemeler sonucunda müzelerin okul öncesi dönem müze eğitimi açısından değerlendirilmesinde dikkate alınabilecek temel boyutlar belirlenmiştir.

Kontrol listesi; müzenin türü, bağlı bulunduğu kurum ya da kuruluş, sanal ve çevrim içi tur olanakları, dijital eğitim içerikleri, eğitim atölyesi, bahçe/avlu gibi açık alan olanakları, geçici ya da süreli atölye alanları, müze eğitimcisi ve rehber istihdamı, rehberli ziyaret hizmetleri, yapılandırılmış eğitim paketleri, farklı yaş gruplarına yönelik programlar, eğitim materyalleri, disiplinler arası etkinlikler, etkileşimli sergi/bölümler, duyulara dayalı öğrenme etkinlikleri, süreli/geçici sergi ve koleksiyon temelli eğitim etkinlikleri, toplu okul ve öğrenci ziyaretleri, müfredatla ilişkilendirilebilir etkinlikler, özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlemeler, farklı

öğrenme düzeylerine uygun etkinlik ya da uyarlamalar, eğitim içerikli web sitesi ve sosyal medya kullanımı gibi değişkenleri kapsayacak biçimde yapılandırılmıştır.

Kontrol listesinin ilk taslağı, alan yazın ve araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak form, kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla okul öncesi eğitimi, müze eğitimi ve eğitim bilimleri alanlarında uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü, bir ölçme ya da veri toplama aracında yer alan maddelerin araştırmanın amacı, kapsamı ve ölçülmek istenen yapı ile uyumunu değerlendirmek açısından önemli bir geçerlik kanıtı olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2021; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda maddelerin açıklığı, kapsamı, ölçülebilirliği ve araştırma problemine uygunluğu yeniden değerlendirilmiş; gerekli görülen ifadeler düzeltilmiş, benzer maddeler sadeleştirilmiş ve forma son şekli verilmiştir.

Son hâli verilen kontrol listesi, 11 bölüm ve 25 sorudan oluşmaktadır. Kontrol listesinde müze türleri ve kurumsal yapı gibi maddelerde uygun seçeneğin işaretlenmesine; diğer maddelerde ise müze personeliyle yapılan görüşmeler ve araştırmacının yerinde gözlemleri doğrultusunda "Var/Yok" seçeneklerinin işaretlenmesine dayalı bir yapı kullanılmıştır. Böylece araştırma kapsamındaki tüm müzelerin aynı ölçütler doğrultusunda değerlendirilmesi ve elde edilen verilerin karşılaştırılabilir biçimde analiz edilmesi amaçlanmıştır. Kontrol listesi Ek-Ç'de sunulmuştur.

3.4.2 Müze Eğitimi Etkinlik Formatı

Araştırma kapsamında geliştirilen ikinci araç "Müze Eğitimi Etkinlik Formatı"dır. Ancak bu format, araştırmanın veri toplama sürecinde kullanılan bir veri toplama aracı değildir. Müze Eğitimi Etkinlik Formatı, araştırma sonucunda elde edilen bulgular, ilgili alan yazın, okul öncesi eğitim programlarında yer alan etkinlik planlama anlayışı ve okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin kuramsal çerçeve doğrultusunda geliştirilmiştir. Bu nedenle söz konusu format, araştırmada müzelerden ya da müze personelinden veri toplamak amacıyla kullanılmamış; araştırmanın uygulamaya dönük çıktılarından biri olarak yapılandırılmıştır. Müze Eğitimi Etkinlik Formatı'nın

geliştirilmesinde, müze eğitiminin yalnızca müze ziyareti sırasında gerçekleştirilen sınırlı bir etkinlik olarak değil, müze öncesi hazırlık, müze sırasında öğrenme yaşantıları ve müze sonrası değerlendirme aşamalarını kapsayan bütüncül bir öğrenme süreci olarak ele alınması gerektiği kabul edilmiştir. Müze öğrenmeleri, bireyin fiziksel çevre, sosyal etkileşim ve kişisel deneyimleriyle birlikte şekillenen çok boyutlu yaşantılar olarak değerlendirilmektedir (Falk ve Dierking, 2013). Bu doğrultuda geliştirilen formatta, çocukların müze deneyimini yalnızca gözlem ve gezi düzeyinde yaşamaları değil; ön bilgi oluşturma, nesneyle etkileşim kurma, soru sorma, keşfetme, yorumlama, üretme ve değerlendirme süreçlerine aktif biçimde katılmaları amaçlanmıştır.

Formatın geliştirilme sürecinde öncelikle müze eğitimi, okul öncesi dönemde müze eğitimi, okul dışı öğrenme ortamları ve deneyim temelli öğrenme yaklaşımlarına ilişkin alan yazın incelenmiştir. Müze eğitimi alan yazınında öğrenmenin ziyaretçinin aktif katılımı, nesnelerle kurduğu ilişki ve anlam oluşturma süreciyle bağlantılı olduğu vurgulanmaktadır (Hooper-Greenhill, 2007). Okul öncesi dönem açısından ise çocukların öğrenme süreçlerinde somut yaşantıların, oyun temelli etkinliklerin, duyusal keşiflerin ve aktif katılımın önemli olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda format, okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özelliklerine uygun, deneyim temelli ve bütüncül bir müze eğitimi planlama yapısı oluşturmak amacıyla geliştirilmiştir.

Müze Eğitimi Etkinlik Formatı oluşturulurken okul öncesi eğitim programlarında yer alan etkinlik planlama bileşenleri, okul dışı öğrenme etkinliği planlama yaklaşımı ve müze eğitimi sürecine ilişkin kuramsal açıklamalar birlikte değerlendirilmiştir. Bu kapsamda format; etkinlik bilgileri, öğrenme çıktıları, programlar arası bileşenler, içerik çerçevesi, müze öncesi hazırlık etkinlikleri, müze ziyareti sırasında gerçekleştirilecek esas etkinlik, müze sonrası değerlendirme ve pekiştirme çalışmaları, aile katılımı, farklılaştırma ve değerlendirme boyutlarını içerecek biçimde yapılandırılmıştır. Böylece formatın, müze eğitimi etkinliklerinin amaç, içerik, süreç ve değerlendirme açısından planlı ve pedagojik olarak tutarlı biçimde hazırlanmasına katkı sağlaması hedeflenmiştir. Formatta yer alan "etkinlik bilgileri" bölümünde müze adı, müze türü, yaş grubu, süre, öğretmen ve tarih gibi temel bilgilere yer verilmiştir. "Öğrenme çıktıları" bölümünde okul öncesi eğitim programında yer alan farklı gelişim

ve öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilebilecek hedef becerilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. "Programlar arası bileşenler" bölümünde sosyal-duygusal öğrenme, değerler ve okuryazarlık becerileri gibi programla ilişkili bütünleştirici unsurlara yer verilmiştir. "İçerik çerçevesi" bölümünde ise kavramlar, sözcükler ve kullanılacak materyallerin belirlenmesi öngörülmüştür.

Formatın öğrenme süreci bölümü üç aşamalı olarak yapılandırılmıştır. Birinci aşama olan "müze öncesi" bölümünde çocukların müzeye hazırlanması, müze hakkında ön bilgi edinmeleri, müze kurallarını tanımaları ve ziyaret edilecek müzeye yönelik dikkat çekici etkinliklerle sürece güdülenmeleri amaçlanmıştır. İkinci aşama olan "müze sırasında" bölümünde çocukların müze ortamında gözlem, inceleme, soru-cevap, drama, oyun, sanat, fen, matematik, Türkçe, müzik ya da hareket temelli etkinliklerle aktif öğrenme sürecine katılmaları hedeflenmiştir. Üçüncü aşama olan "müze sonrası" bölümünde ise çocukların müze deneyimlerini değerlendirmeleri, edindikleri yaşantıları sınıf içi öğrenmelerle ilişkilendirmeleri ve ürün, anlatım, resim, drama ya da sohbet gibi etkinliklerle öğrenmelerini pekiştirmeleri amaçlanmıştır.

Müze Eğitimi Etkinlik Formatı'nın bir diğer önemli boyutu değerlendirme, aile katılımı ve farklılaştırma bölümleridir. Değerlendirme bölümünde çocukların süreçteki katılımları, gözlemleri, ifadeleri ve ortaya koydukları ürünler üzerinden öğrenme sürecinin izlenmesine olanak tanınmıştır. Aile katılımı bölümü, müze eğitimi sürecinin yalnızca okul ve müze ortamıyla sınırlı kalmaması, ailelerin de çocukların öğrenme deneyimlerini destekleyen paydaşlar olarak sürece dâhil edilebilmesi amacıyla eklenmiştir. Farklılaştırma bölümü ise farklı öğrenme gereksinimleri, gelişim düzeyleri ve ilgi alanları bulunan çocuklar için etkinliklerin uyarlanabilmesine imkân sağlayacak biçimde düzenlenmiştir.

Bu araştırmada Müze Eğitimi Etkinlik Formatı herhangi bir veri toplama sürecinde uygulanmamış ve bu format aracılığıyla katılımcılardan veri elde edilmemiştir. Format, araştırmada incelenen müzelerin müze eğitimi açısından sahip oldukları olanak ve sınırlılıklar dikkate alınarak, sonraki çalışmalarda müze eğitimi etkinliği geliştirmek isteyen araştırmacı, öğretmen ve eğitimcilere rehberlik edebilecek bir planlama ve değerlendirme aracı olarak tasarlanmıştır. Bu yönüyle Müze Eğitimi

Etkinlik Formatı, mevcut araştırmanın doğrudan veri toplama aracı değil; araştırma bulgularına dayalı olarak geliştirilen uygulamaya dönük bir ürünüdür. Müze eğitimi etkinlik formatı Ek-D'de sunulmuştur.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, araştırmanın amacı ve araştırma soruları doğrultusunda betimsel analiz yaklaşımı temelinde değerlendirilmiştir. Araştırmada müzelerin okul öncesi dönem müze eğitimi açısından sahip oldukları fiziksel, eğitsel ve kurumsal niteliklerin mevcut durumunu ortaya koymak amaçlandığından, kontrol listesi aracılığıyla elde edilen veriler öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmış, düzenlenmiş ve analiz için uygun hâle getirilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır. Betimsel istatistikler, araştırmada elde edilen verilerin özetlenmesi, sınıflandırılması ve mevcut durumun sayısal göstergelerle ortaya konulması amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2021). Bu kapsamda araştırmaya dâhil edilen müzelerin türleri, bağlı bulundukları kurum ya da kuruluşlar, dijital ve sanal eğitim olanakları, fiziksel mekân ve öğrenme ortamları, insan kaynağı ve rehberlik hizmetleri, eğitim programları ve materyalleri, etkileşimli ve deneyim odaklı uygulamaları, sergi temelli eğitim olanakları, okul ve toplumsal etkileşim durumları, erişilebilirlik ve kapsayıcılık özellikleri ile iletişim ve yaygınlaştırma imkânlarına ilişkin veriler frekans (f) ve yüzde (%) değerleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Kontrol listesinde yer alan müze türü ve müzenin bağlı bulunduğu kurum/kuruluş gibi çoklu seçenek içeren maddelerde, her bir seçeneğe ilişkin işaretlemeler ayrı ayrı değerlendirilmiştir. "Var/Yok" biçiminde yapılandırılan maddelerde ise ilgili özelliğin araştırmaya dâhil edilen müzelerde bulunma ya da bulunmama durumu sayısallaştırılmıştır. Bu doğrultuda her bir madde için "Var" ve "Yok" yanıtlarının frekansları hesaplanmış, ardından bu frekansların toplam müze sayısına oranı alınarak yüzde değerleri belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar tablolar hâlinde sunulmuş ve araştırma soruları doğrultusunda yorumlanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunu destekleyen gözlem notları, müze personeliyle yapılan görüşmelerden elde edilen açıklayıcı bilgiler ve müze ortamlarına ilişkin görsel kayıtlar ise nicel bulguların yorumlanmasında destekleyici veri olarak kullanılmıştır. Bu veriler, ayrı bir nitel veri seti olarak kodlanmamış; kontrol listesiyle elde edilen frekans ve yüzde bulgularını açıklamak, müzelerin mevcut durumuna ilişkin bağlamsal değerlendirmeleri güçlendirmek ve bulguların yorumlanmasına derinlik kazandırmak amacıyla betimsel biçimde değerlendirilmiştir. Nitel verilerin bu şekilde kullanılması, araştırmada elde edilen sayısal bulguların yalnızca oranlar üzerinden değil, aynı zamanda müze ortamlarında gözlenen fiziksel ve eğitsel koşullar bağlamında açıklanmasına katkı sağlamıştır. Araştırma kapsamında geliştirilen "Müze Eğitimi Etkinlik Formatı" ise verilerin analizinde kullanılan bir araç değildir. Söz konusu format, araştırmanın veri toplama ve analiz sürecinden sonra; kontrol listesi aracılığıyla elde edilen bulgular, müze ortamlarında yapılan gözlemler, müze personeliyle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen destekleyici bilgiler ve ilgili alan yazın doğrultusunda geliştirilmiştir. Bu nedenle Müze Eğitimi Etkinlik Formatı'na ilişkin herhangi bir frekans, yüzde ya da istatistiksel analiz yapılmamış; format, araştırma bulgularına dayalı olarak oluşturulan uygulamaya dönük bir ürün olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak araştırmada elde edilen verilerin analizinde, müzelerin belirlenen değişkenler açısından mevcut durumlarını ortaya koymak amacıyla frekans ve yüzde analizlerinden yararlanılmış; gözlem, görüşme ve görsel kayıtlar ise bulguların açıklanmasında destekleyici nitel veri kaynakları olarak kullanılmıştır. Bu analiz süreci, araştırmaya dâhil edilen müzelerin müze eğitimi açısından sahip oldukları olanak ve sınırlılıkların sistematik biçimde ortaya konulmasına ve bu bulgulardan hareketle müze eğitimi etkinlik formatının geliştirilmesine temel oluşturmuştur.

3.6 Geçerlik ve Güvenirlik

Bilimsel araştırmalarda geçerlik, araştırmanın ölçmeyi ya da ortaya koymayı amaçladığı olgu, durum ya da değişkenleri ne ölçüde doğru biçimde yansıttığıyla; güvenirlik ise araştırma sürecinin tutarlı, denetlenebilir ve tekrarlanabilir biçimde yürütülmesiyle ilişkilidir (Büyüköztürk vd., 2021; Karasar, 2020). Bu araştırmada

karma yöntem yaklaşımı benimsenmiş olmakla birlikte, verilerin temel kaynağını yapılandırılmış kontrol listesi oluşturduğundan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları hem nicel araştırma ilkeleri hem de nitel araştırmalarda kabul edilen inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik ölçütleri dikkate alınarak ele alınmıştır (Creswell ve Creswell, 2018). Araştırmanın geçerliğini sağlamak amacıyla öncelikle veri toplama aracı olarak kullanılan "Müze Eğitimi Nitelikleri Değerlendirme Kontrol Listesi"nin kapsam geçerliğine önem verilmiştir. Kapsam geçerliği, ölçme ya da veri toplama aracında yer alan maddelerin araştırmanın amacı, araştırma soruları ve ölçülmek istenen yapı ile ne derece uyumlu olduğunu ortaya koyan önemli bir geçerlik kanıtıdır (Büyüköztürk vd., 2021). Bu doğrultuda kontrol listesi hazırlanırken müze eğitimi, okul öncesi dönemde müze eğitimi, okul dışı öğrenme ortamları, müzelerin eğitsel işlevleri ve müze eğitiminde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin alan yazın incelenmiştir. Alan yazın incelemesi sonucunda müzelerin okul öncesi dönem müze eğitimi açısından değerlendirilebileceği temel boyutlar belirlenmiş ve kontrol listesi bu boyutlar doğrultusunda yapılandırılmıştır. Kontrol listesinin taslak hâli, kapsam geçerliğini güçlendirmek amacıyla okul öncesi eğitimi, müze eğitimi ve eğitim bilimleri alanlarında uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü, özellikle araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama araçlarında maddelerin açıklığı, amaca uygunluğu, kapsam yeterliği ve ölçülebilirliği açısından önemli bir geçerlik kanıtı olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2021; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Uzmanlardan gelen değerlendirmeler doğrultusunda kontrol listesinde yer alan maddeler açıklık, anlaşılırlık, kapsam ve araştırma problemine uygunluk açısından yeniden gözden geçirilmiş; gerekli düzenlemeler yapılarak araca son şekli verilmiştir. Böylece kontrol listesinin araştırma amacıyla uyumlu, sistematik ve uygulanabilir bir yapıya kavuşturulması sağlanmıştır.

Araştırmanın iç geçerliğini, başka bir ifadeyle elde edilen bulguların araştırılan durumu doğru biçimde yansıtmasını desteklemek amacıyla veri kaynakları çeşitlendirilmiştir. Araştırmada veriler yalnızca kontrol listesi aracılığıyla değil, aynı zamanda müze ortamlarında yapılan yerinde gözlemler, müze personeliyle gerçekleştirilen görüşmeler ve müze ortamlarına ilişkin fotoğraf kayıtlarıyla desteklenmiştir. Nitel araştırmalarda veri çeşitlemesi, araştırılan olgunun farklı veri kaynakları aracılığıyla değerlendirilmesini sağlayarak bulguların inandırıcılığını

artıran önemli bir strateji olarak görülmektedir (Patton, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada gözlem, görüşme ve görsel kayıtların birlikte kullanılması, kontrol listesi aracılığıyla elde edilen bulguların bağlamsal olarak desteklenmesine ve müzelerin mevcut durumunun daha bütüncül biçimde değerlendirilmesine katkı sağlamıştır.

Araştırmanın dış geçerliğini, yani aktarılabilirliğini güçlendirmek amacıyla araştırma süreci, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve analiz aşamaları ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Nitel ve karma yöntem araştırmalarında aktarılabilirlik, araştırma bağlamının ve sürecinin yeterli ayrıntıyla betimlenmesi yoluyla okuyucunun bulguların benzer bağlamlara ne ölçüde uyarlanabileceğini değerlendirmesine olanak tanımaktadır (Lincoln ve Guba, 1985; Merriam ve Tisdell, 2016). Bu doğrultuda araştırmada incelenen müzelerin belirlenme süreci, kullanılan ölçütler, kontrol listesinin yapısı, veri toplama sürecinin nasıl yürütüldüğü ve analizde izlenen yol açık biçimde sunulmuştur. Bununla birlikte araştırmanın Ankara ili sınırları içerisinde yer alan ve amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen 28 müze ile sınırlı olduğu belirtilerek bulguların genellenebilirliğine ilişkin sınırlar açıkça ifade edilmiştir.

Araştırmanın güvenirliğini sağlamak amacıyla veri toplama süreci standartlaştırılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen tüm müzeler aynı kontrol listesi ve aynı değerlendirme ölçütleri doğrultusunda incelenmiştir. Kontrol listesinde yer alan maddelerin büyük bölümünün "Var/Yok" biçiminde yapılandırılmış olması, veri toplama sürecinde öznel yorumların azaltılmasına ve müzeler arasında karşılaştırılabilir veriler elde edilmesine katkı sağlamıştır. Yapılandırılmış veri toplama araçlarının kullanılması, özellikle betimsel araştırmalarda verilerin sistematik biçimde toplanmasına ve araştırma sürecinin tutarlılığının artırılmasına olanak tanımaktadır (Büyüköztürk vd., 2021).

Verilerin analizinde güvenirliği desteklemek amacıyla kontrol listesiyle elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, düzenlenmiş ve her bir madde için frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Frekans ve yüzde analizleri, betimsel araştırmalarda mevcut durumun açık, anlaşılır ve sayısal olarak denetlenebilir biçimde sunulmasına

imkân sağlayan temel analiz teknikleridir (Büyüköztürk vd., 2021). Analiz sürecinde her bir müze için kontrol listesinde yer alan işaretlemeler ayrı ayrı değerlendirilmiş; "Var" ve "Yok" yanıtları toplam müze sayısı üzerinden hesaplanarak tablolaştırılmıştır. Böylece verilerin analizinde izlenen yolun açık, sistematik ve tekrarlanabilir olması sağlanmıştır.

Araştırmada nitel veriler, nicel bulguları destekleyici ve açıklayıcı biçimde kullanılmıştır. Müze ortamlarında yapılan gözlemler, müze personeliyle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen açıklayıcı bilgiler ve fotoğraf kayıtları, kontrol listesinden elde edilen bulguların yorumlanmasında bağlamsal destek sağlamıştır. Bu süreçte nitel veriler ayrı bir kodlama ve tema oluşturma sürecine tabi tutulmamış; araştırmanın betimsel yapısına uygun olarak bulguların açıklanmasını güçlendiren destekleyici veri kaynakları olarak değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, karma yöntem araştırmalarında nicel bulguların nitel verilerle desteklenmesi ve araştırma problemine ilişkin daha bütüncül yorumlar yapılması açısından uygun görülmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2018).

Araştırma kapsamında geliştirilen "Müze Eğitimi Etkinlik Formatı" ise bu çalışmada veri toplama amacıyla kullanılmadığından, bu formata ilişkin ayrıca bir geçerlik ya da güvenirlik analizi yapılmamıştır. Söz konusu format, araştırmanın veri toplama ve analiz sürecinden sonra; kontrol listesiyle elde edilen bulgular, müze ortamlarında yapılan gözlemler, müze personeliyle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen destekleyici bilgiler, okul öncesi eğitim programları ve ilgili alan yazın doğrultusunda geliştirilmiştir. Bu nedenle Müze Eğitimi Etkinlik Formatı, bu araştırmanın veri toplama aracı olarak değil, araştırma bulgularına dayalı olarak oluşturulan uygulamaya dönük bir ürün olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak araştırmada geçerlik ve güvenirliği sağlamak amacıyla alan yazına dayalı madde geliştirme, uzman görüşü alma, veri kaynaklarını çeşitlendirme, veri toplama sürecini standartlaştırma, tüm müzeleri aynı ölçütler doğrultusunda değerlendirme, frekans ve yüzde analizlerini sistematik biçimde yürütme ve araştırma sürecini ayrıntılı olarak raporlama gibi stratejilerden yararlanılmıştır. Bu önlemler,

araştırmanın bulgularının tutarlı, denetlenebilir ve araştırma amacıyla uyumlu biçimde ortaya konulmasına katkı sağlamıştır.

4. BULGULAR

4.1 Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında birinci araştırma sorusu "Müzelerin tür (sanat, doğa/tabiat, tarih, arkeoloji, sanal vb.), bağlı bulunduğu kurum (devlet, özel, vakıf), uygun çalışma ortamları (atölye, bahçe, etkinlik yapmaya uygun boş alan) ve rehber, müze eğitimcisine sahip olma gibi belirlenmiş değişkenlere göre farklılaşma durumları nasıldır?" şeklindedir. Bu kapsamda her bir değişken ayrı ayrı incelenmiştir. İlk olarak Tablo 4.1'de Ankara ili sınırlarında yer alan amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 28 müzenin ilçelere göre dağılımı incelenmiştir.

Tablo 4.1 Müzelerin ilçelere göre dağılımı

İlçeler	**Frekans (n)**	**Yüzde (%)**
Altındağ	20	71,43
Çankaya	5	17,86
Etimesgut	1	3,57
Yenimahalle	2	7,14
Toplam	28	100

Tablo 4.1 incelendiğinde amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 28 müzenin ilçelere göre dağılımının büyük ölçüde Altındağ ilçesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Örneklemin %71,43'ü (n=20) Altındağ'da yer almaktadır. Bunu %17,86 (n=5) ile Çankaya, %7,14 (n=2) ile Yenimahalle ve %3,57 (n=1) ile Etimesgut izlemektedir. Diğer ilçelerde örnekleme dâhil edilen müze bulunmamaktadır. Bu dağılım, Altındağ ilçesinin Ankara'nın tarihî ve kültürel merkezlerinden biri olmasıyla ilişkilendirilebilir. Özellikle Ulus çevresinde yoğunlaşan kültürel miras alanları ve müzecilik faaliyetleri, örneklem içerisindeki temsil oranını artırmıştır. Buna karşılık çevre ilçelerde müze sayısının sınırlı olması veya araştırma kapsamına uygun müzelerin bulunmaması nedeniyle bu ilçeler örnekleme dâhil edilmemiştir. Tablo 4.2'de müzelerin müze türüne ilişkin bilgileri ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.2 Müzelerin müze türüne ilişkin dağılımı

Koleksiyon Türüne Göre	**Frekans (n)**	**Yüzde (%)**
Genel Müze	-	-
Arkeoloji Müzesi	4	14,3
Etnografya Müzesi	1	3,6
Sanat Müzesi	3	10,7
Endüstri (Sanayi) Müzesi	2	7,1
Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzesi	2	7,1
Tarih Müzesi	11	39,3
Bilim ve Teknoloji Müzesi	-	-
Planetaryum	-	-
Ekomüze	-	-
Diğer Tematik/Açık Hava/ Çocuk/ Dijital vb.	5	17,9
Toplam	28	100

Tablo 4.2'deki veriler incelendiğinde Ankara sınırlarında yer alan müzelerden araştırmaya dâhil edilenlerin büyük ölçüde tarih odaklı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Toplam 28 müzenin 11'inin (%39,3) tarih müzesi türünde yer alması, başkentin özellikle Cumhuriyet tarihi ve ulusal kimlik üzerinden şekillenen bir müzecilik anlayışına sahip olduğunu gösterirken; bununla birlikte tarih türü altında haberleşme, yayıncılık, havacılık tarihi gibi alanlara yönelik müzelerde bulunmaktadır. Arkeoloji müzeleri 4 müze ile (%14,3) ikinci sırada yer almakta olup, Diğer/tematik müzeler 5 müze (%17,9) ile dikkat çekici bir orana sahiptir. Bu durum klasik müzecilik anlayışının yanında tema ve deneyim odaklı çağdaş müzecilik uygulamalarının da geliştiğini göstermektedir. Sanat müzeleri 3 müze (%10,7) ile orta düzeyde temsil edilirken, endüstri müzeleri ve doğa tarihi müzeleri 2'şer müze (%7,1) ile daha sınırlı bir dağılım göstermektedir. Etnografya müzesi ise yalnızca 1 müze (%3,6) ile temsil edilmektedir. Bunun yanında bilim ve teknoloji müzesi, planetaryum ve ekomüze kategorilerinde herhangi bir ötnek bulunmamaktadır. Ankara ilinde bu türlerde yer alan müze sayısının sınırlı olması veya araştırma kapsamına uygun müzelerin bulunmaması nedeniyle araştırmaya dahil edilmemiştir. Sonuç olarak Ankara'daki müzecilik yapısının ağırlıklı olarak tarihsel, kültürel miras ve arkeolojik miras ağırlıklı bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Tablo 4.3'te müzelerin bağlı bulunduğu kurum/kuruluşa ilişkin bilgiler gösterilmiştir.

Tablo 4.3 Müzelerin bağlı bulunduğu kurum/kuruluşa ilişkin dağılımı

Bağlı Bulundukları Kurum/Kuruluş	**Frekans (n)**	**Yüzde (%)**
Devlet	14	50,00
Yerel Yönetim	1	3,6
Kent Müzeleri	-	-
Eğitim Kuruluşları ve Üniversiteler	4	14,3
Askeri Müzeler	-	-
Vakıf	4	14,3
Özel	4	14,3
Karma Yapı	1	3,6
Toplam	28	100

Tablo 4.3'teki veriler incelendiğinde Ankara'da araştırmaya dahil edilen müzelerin kurumsal yapısının belirgin biçimde devlet ağırlıklı olduğu görülmektedir. Müzelerin %50'sinin devlet tarafından yönetilmesi, başkent olmanın ve Cumhuriyet kurumlarının yoğunluğunun müzecilik yapısı üzerindeki etkisini ortaya koyduğu söylenebilir. Üniversite, vakıf ve özel müzeler ise her biri %14,3 oranla sistemi çeşitlendiren ikinci önemli grubu oluşturmakta ve müzeciliğin yalnızca kamu eliyle değil farklı kurumsal aktörler tarafından da desteklendiğini göstermektedir. Buna karşılık yerel yönetim ve karma yapıların düşük oranı (%3,6) belediye temelli ve iş birlikli müze modellerinin sınırlı kaldığını göstermektedir. Genel olarak Ankara'daki müzecilik yapısı, güçlü bir devlet merkezli yapı etrafında şekillenirken farklı kurumların katkısıyla da çeşitlendiğini söylemek mümkündür. Tablo 4.4'te müzelerin sanal ve çevrim içi tur imkânları gösterilmektedir.

Tablo 4.4 Müzelerin sanal ve çevrim içi tur imkânları

Sanal müze/çevrim içi tur	**Frekans (n)**	**Yüzde (%)**
Var	10	35,71
Yok	18	64,29
Toplam	28	100

Tablo 4.4 incelendiğinde araştırmaya dahil edilen 28 müzeden 10 tanesinin sanal tur hizmeti bulunurken, 18 müzenin bu imkânı bulunmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın veri toplama sürecinde şu an sanal tur imkânı bulunmayan müzelerin pandemi döneminde sanal tur hizmeti bulunduğu ancak pandemi sonrası artık bu

hizmetin devam etmediği belirlenmiştir. Tablo 4.5'te müzelerin dijital eğitim içeriklerine sahip olma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.5 Müzelerin dijital eğitim içeriklerine sahip olma durumları

Dijital Eğitim İçerikleri	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	7	25,00
Yok	21	75,00
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %25'inde video, çevrim içi atölye vb. dijital eğitim içeriğinin bulunduğu, %75'inde ise bu tür içeriklerin yer almadığı belirlenmiştir. Bulgular, dijital eğitim içeriklerinin araştırma kapsamındaki müzelerde yaygın olmadığını göstermektedir. Tablo 4.6'da müzelerin müze eğitimi uygulamalarını gerçekleştirdikleri bir eğitim atölyesine sahip olma durumları gösterilmiştir.

Tablo 4.6 Müzelerin eğitim atölyesine sahip olma durumları

Eğitim Atölyesi	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	14	50,00
Yok	14	50,00
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin 28 müzenin 14'ünde yani %50'sinde eğitim atölyesinin bulunduğu, 14'ünde yani %50'sinde ise eğitim atölyesinin yer almadığı tespit edilmiştir. Atölye alanına sahip 14 müzenin 5 tanesinin devlet müzesi, 3 tanesinin özel müze, 4 tanesinin vakıf müzesi, 1 tanesinin üniversite müzesi ve 1 tanesinin de karma yapı olduğu tespit edilmişitir. Vakıf ve özel müzelerin atölye imkânlarının devlet müzelerinin sahip olduğu atölye imkânlarına nazaran daha fazla olduğu görülmektedir. Bulgular, araştırma kapsamındaki müzelerin genelinde eğitim atölyesine sahip olma durumunun dengeli bir dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Tablo 4.7'de müzelerin müze eğitimi uygulamalarını gerçekleştirilmesine uygun bir açık alana (bahçe, avlu) sahip olma durumları gösterilmiştir.

Tablo 4.7 Müzelerin uygun açık alana (bahçe, avlu) sahip olma durumları

Açık Alan (Bahçe, Avlu)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	19	67,86
Yok	9	32,14
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %67,86'sının bahçe veya açık alana sahip olduğu, %32,14'ünün ise açık alanının bulunmadığı görülmektedir. Bulgular, araştırma kapsamındaki müzelerin çoğunluğunda bahçe ya da açık alan kullanımının bulunduğunu göstermektedir. Tablo 4.8'de müzelerin müze eğitimi uygulamalarını gerçekleştirilmesine geçici/süreli atölye alanı oluşturma durumları gösterilmiştir.

Tablo 4.8 Müzelerin geçici/süreli atölye alanı oluşturma durumları

Geçici/Süreli Atölye Alanı	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	16	57,14
Yok	12	42,86
Toplam	28	100

Araştırmaya dahil edilen 28 müzenin %57,14'si ihtiyaç durumunda geçici süreli atölye alanını oluşturdukları görülürken, %42,86'sında ise bu tür bir alanın yer almadığı ve geçici atölye alanı oluşturmadıkları belirlenmiştir. Bulgular, geçici süreli atölye alanlarının araştırma kapsamındaki müzelerin yarısından fazlası tarafından ihtiyaç halinde oluşturulduğunu göstermektedir. Tablo 4.9'da müzelerin bünyesinde eğitim faaliyetlerini yürütmesi için müze eğitimcisi istihdam durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.9 Müzelerin müze eğitimcisi istihdam durumları

Müze Eğitimcisi	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	9	32,14
Yok	19	67,86
Toplam	28	100

Tablo 4.9 incelendiğinde, araştırma kapsamında bulunan 28 müzenin 9 tanesi %32,14'ünde müze eğitimcisinin bulunduğu, geriye kalan 19 müzede %67,86'sında ise müze eğitimcisinin yer almadığı belirlenmiştir. Araştırma verilerinin toplanması sırasında müze eğitimcisine sahip olayan 5 müzenin, müze eğitim faaliyetlerini var olan personel tarafından yürütüldüğü ifade edilmiştir. Tüm bulgular incelendiğinde,

araştırma kapsamındaki müzelerde uzman müze eğitimcisi istihdamının sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir. Tablo 4.10'da müzelerin müze rehberine sahip olma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.10 Müzelerin müze rehberine sahip olma durumları

Müze Rehberi	**Frekans (n)**	**Yüzde (%)**
Var	17	60,28
Yok	11	39,29
Toplam	28	100

Tablo 4.10 incelendiğinde araştırma kapsamında incelenen müzelerin %60,71'inde müze rehberinin bulunduğu, %39,29'unda ise müze rehberinin yer almadığı görülmektedir. Araştırma verilerinin toplanması sırasında müze rehberine sahip olmayan 3 müzenin rehber faaliyetlerinin var olan personel tarafından yürütüldüğü ifade edilmiştir. Bulgular, müze rehberinin araştırma kapsamındaki müzelerin çoğunluğunda bulunduğunu göstermektedir. Tablo 4.11'de müzelerin rehberli ziyaret hizmeti sunma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.11 Müzelerin rehberli ziyaret hizmeti sunma durumları

Rehberli Ziyaret Hizmeti	**Frekans (n)**	**Yüzde (%)**
Var	22	78,57
Yok	6	21,43
Toplam	28	100

Tablo 4.11 incelendiğinde araştırma kapsamında incelenen müzelerin 22 tanesi %78,57'sinde rehberli ziyaret hizmetinin bulunduğu, 6 tanesinde %21,43'ünde ise rehberli ziyaret hizmetinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırma verilerinin toplanması sırasında rehberli ziyaret hizmeti sağlayan 3 müzede bu hizmetin var olan personel tarafından yürütüldüğü, 1 müzede bu hizmetin müze eğitimcisi tarafından yürütüldüğü ve 1 müzede ise rehberli ziyaret hizmetinin yalnızca gruplara yönelik olarak öncesinde randevu ile yapıldığı ifade edilmiştir. Bulgular, müzelerin büyük çoğunluğunda ziyaretçilere yönelik rehberli gezilerin sunulduğunu göstermektedir. Tablo 4.12'de müzelerin atölye çalışmalarıyla desteklenen rehberli tur hizmetlerinin bulunma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.12 Atölye destekli rehberli tur hizmetlerinin bulunma durumları

Atölye Destekli Rehberli Tur	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	15	53,57
Yok	13	46,43
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %53,57'sinde rehber eşliğinde müze turu sonrası atölye çalışmaları yapıldığı görülürken, %46,43'ünde ise bu uygulamanın yer almadığı tespit edilmiştir. Bulgular, atölye destekli rehberli tur uygulamalarının müzelerin yarısından biraz fazlasında uygulandığını göstermektedir. Tablo 4.13'te müzelerin yapılandırılmış eğitim paketine sahip olma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.13 Müzelerin yapılandırılmış eğitim paketine sahip olma durumları

Atölye Destekli Rehberli Tur	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	13	46,43
Yok	15	53,57
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %46,43'ünde eğitim paketlerinin bulunduğu, %53,57'sinde ise eğitim paketi uygulamasının yer almadığı belirlenmiştir. Bulgular, eğitim paketi uygulamalarının müzelerin yaklaşık yarısında kullanıldığını göstermektedir. Eğitim paketi bulunan müzelerde farklı yaş gruplarına ve temalara yönelik çeşitli etkinliklerin düzenlendiği belirlenmiştir. Bu kapsamda Müze 3'te (M3) "Müze Hatıram", "Dünyanın Parası" ve "Tasarruf Kutum" atölyeleri; M5'te "Kültür Koruyucuları", "Eşek Kulaklı Midas" draması, sikke basımı ve takı tasarımı etkinlikleri; M6'da "Ankara Manzarası Tablosu", "Anamorfoz Atatürk" ve biyoloji atölyesi uygulamaları yürütülmektedir. Ayrıca M7'de farklı yaş gruplarına yönelik "Hayal Panosu", "Müzedeki Antik Portreler" ve "Kalpten Karton" etkinlikleri planlanırken, M10'da "Müze Kâşifi" ve "Müzede Düşlerim" etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. M11'de model uçak yapımı ve VR gözlük uygulamaları, M16'da ise talep doğrultusunda drama etkinlikleri uygulanmaktadır. Bunun yanında M18'de "Senden Önce Oyuncaklar Senden Sonra Ne Olacaklar", "Taşıtını Bul", "Deve Deve Nereye", "Dokun-Eşleştir", "Müzede Bir Gün" ve "Benim Oyuncağım" etkinlikleri yürütülmektedir. M21'de ebru, meddahlık, seramik ve keçe atölyeleri;

M22'de bioarkeoloji, jeoarkeoloji ve çevresel arkeoloji çalışmaları; M25'te paleontoloji ve kişisel farkındalık etkinlikleri; M28'de ise tasvir atölyesi, Karagöz-Hacivat gösterisi, heykel tasarlama, Göktürk alfabesiyle yazma ve seramik etkinlikleri gibi uygulamaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Tablo 4.14'te müzelerin farklı yaş gruplarına yönelik programlara sahip olma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.14 Müzelerin farklı yaş gruplarına ait programlara sahip olma durumları

Farklı Yaş Gruplarına Yönelik Programlar	**Frekans (n)**	**Yüzde (%)**
Var	13	46,43
Yok	15	53,57
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %46,43'ünde farklı yaş gruplarına yönelik programlar bulunurken, %53,57'sinde ise bu tür programların yer almadığı görülmektedir. Bulgular, farklı yaş gruplarına yönelik program geliştirme uygulamalarının müzeler arasında yakın bir dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte farklı yaş gruplarına yönelik program uyguladığı tespit edilen müzelerin hedef kitleleri incelendiğinde, programların çoğunlukla tüm yaş gruplarına açık biçimde planlandığı görülürken, bazı müzelerde okul öncesi dönemden başlayarak belirli yaş aralıkları ve eğitim kademelerine yönelik özel programların geliştirildiği belirlenmiştir.

Özellikle okul öncesi çocuklara yönelik etkinliklerin öne çıktığı bunun yanı sıra ilkokul, ortaokul ve farklı okul gruplarına yönelik uygulamaların da bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca bazı müzelerde 7–12 ve üzeri yaş grubu çocuklara yönelik etkinliklerin planlandığı, bazı kurumlarda ise "ilkokul ve üzeri" veya "ortaokul ve üzeri" şeklinde kademelendirilmiş hedef kitle tanımlamalarının yapıldığı görülmektedir. Bulgular, müzelerin yalnızca genel ziyaretçi kitlesine değil, çocuklar ve okul grupları gibi belirli hedef kitlelere yönelik yaşa uygun eğitim içerikleri geliştirmeye yöneldiğini göstermektedir. Tablo 4.15'te müzelerin müze eğitiminde kullanılabilecek (kitap, broşür, kış, hamur, kumaş vb.) materyallere sahip olma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.15 Müzelerin eğitim materyallerine sahip olma durumları

Materyal	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	16	57,14
Yok	12	42,86
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %57,14'ünde eğitim etkinliklerinde kullanılan materyallerin bulunduğu, %42,86'sında ise materyal kullanımının olmadığı belirlenmiştir. Bulgular, müzelerin yarısından fazlasında öğrenme süreçlerini destekleyici materyallerin kullanıldığını ancak önemli bir bölümünde bu tür destekleyici unsurların bulunmadığını göstermektedir. Bir eğitim atölyesine ve yapılandırılmış eğitim pakatine sahip olan müzelerin genelinde planlanan eğitim etkinliklerine yönelik uygun materyal bulunduğu görülürken, atölye bulunmasına rağmen planlı bir eğitim çalışması bulunmayan müzelerde yer alan materyellerin kitap, broşür ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Tablo 4.16'da müzelerin müze eğitim çalışmalarında disiplinler arası etkinliklere yer verme durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.16 Müzelerin disiplinler arası etkinliklere yer verme durumları

Disiplinler Arası Etkinlikler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	15	53,57
Yok	13	46,43
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %53,57'sinde disiplinler arası etkinliklerin yer aldığı, %46,43'ünde ise bu tür etkinliklerin bulunmadığı görülmektedir. Bulgular, müzelerin çoğunluğunda farklı disiplinleri bir araya getiren bütüncül eğitim yaklaşımlarının uygulandığını göstermektedir. Yapılan görüşmelerde müze çalışanlarının "Özellikle sanat ve drama etkinliklerine sıklıkla yer veriyoruz. Müzede yer alan objeler yardımıyla drama çalışmaları yapıyoruz. Ardından atölyede kil, hamur kullanrak objeleri yeniden tasarlıyoruz." şeklinde yorumları da bulunmaktadır. Tablo 4.17'de müzelerin etkileşimli sergi/bölümlere sahip olma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.17 Müzelerin etkileşimli sergi/bölümlere sahip olma durumları

Etkileşimli Sergi/Bölüm	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	14	50,00
Yok	14	50,00
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen 28 müzenin yarısında etkileşimli sergi veya bölüm bulunduğu, diğer yarısında ise bu tür alanların yer almadığı belirlenmiştir. Bulgular, etkileşimli sergi uygulamalarının müzeler arasında dengeli bir dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Etkileşimli uygulama bulunan müzelerde özellikle kasalar ve daktilo gibi nesnelerle etkileşimli sunumlar, dokunsal tabletler, ses şemsiyesi ve dokunmatik kiosklar gibi dijital ve duyusal etkileşimi artıran araçların kullanıldığı görülmektedir. Tablo 4.18'de müzelerin müze eğitiminde duyulara dayalı öğrenme etkinlikleri yer verme durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.18 Müzelerin duyulara dayalı öğrenme etkinlikleri yer verme durumları

Duyulara Dayalı Öğrenme Etkinlikleri	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	12	42,86
Yok	16	57,14
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %42,86'sında dokunma, hareket, koku ve işitme gibi duyulara dayalı öğrenme etkinliklerinin bulunduğu, %57,14'ünde ise bu tür etkinliklerin yer almadığı görülmektedir. Bulgular, duyusal temelli öğrenme uygulamalarının müzelerin yarısından azında yer aldığını ve genel olarak sınırlı düzeyde uygulandığını göstermektedir. Tablo 4.19'da müzelerin dönemsel geçici sergi ve koleksiyonlara yer verme durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.19 Müzelerin dönemsel geçici sergi/koleksiyonlara yer verme durumları

Süreli/Geçici Sergi	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	21	75,00
Yok	7	25,00
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %75'inde geçici sergi ve koleksiyona yer verdikleri, %25'inde ise geçici sergi alanının yer almaması ya da diğer nedenlerle geçici sergi ve koleksiyone yer vermedikleri görülmektedir. Bulgular, geçici sergilerin müzelerin büyük çoğunluğunda yaygın olarak uygulandığını ve sergileme çeşitliliği açısından önemli bir unsur olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Tablo 4.20'de müzelerin süreli/geçici sergi ve koleksiyon temelli eğitim etkinliklerine yer verme durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.20 Süreli/geçici sergi ve koleksiyon temelli eğitim etkinlik durumları

Süreli/Geçici Sergi ve Koleksiyon Temelli Eğitim Etkinlikleri	**Frekans (n)**	**Yüzde (%)**
Var	5	17,86
Yok	24	82,14
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %17,86'sında geçici/süreli sergi ve koleksiyon temelli eğitim etkinliklerinin bulunduğu, %82,14'ünde ise bu tür etkinliklerin yer almadığı görülmektedir. Bulgular, sergi temelli eğitim uygulamalarının müzelerde sınırlı düzeyde kaldığını ve çoğunlukla sergilemenin eğitim etkinliklerinden bağımsız yürütüldüğünü göstermektedir. Tablo 4.21'de müzelerin toplu okul ve öğrenci ziyaretlerini kabul etme durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.21 Müzelerin toplu okul ve öğrenci ziyaretlerini kabul etme durumları

Toplu Okul/Öğrenci Ziyaretleri	**Frekans (n)**	**Yüzde (%)**
Var	28	100
Yok	-	-
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen 28 müzenin tamamında (%100) okul ziyaretlerinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Bulgular, müzelerin tamamının okul gruplarına yönelik ziyareti kabul ettiğini ve eğitim kurumlarıyla güçlü bir etkileşim içinde olduğunu göstermektedir. Tablo 4.22'de müzelerin müfredatla ilişkilendirilebilir etkinliklere yer verme durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.22 Müfredatla ilişkilendirilebilir etkinliklere yer verme durumları

Müfredatla İlişkilendirilebilir Etkinlikler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	13	46,43
Yok	15	53,57
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %46,43'ünde müfredatla ilişkili eğitim etkinliklerinin bulunduğu, %53,57'sinde ise bu tür etkinliklerin yer almadığı görülmektedir. Bulgular, müzelerin yarısına yakınında okul müfredatını destekleyici etkinliklerin geliştirildiğini ancak genel olarak bu uygulamaların yaygınlık düzeyinin sınırlı kaldığını göstermektedir. Tablo 4.23'te müzelerin özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlemelere sahip olma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.23 Özel gereksinimli bireylere ait düzenlemelere sahip olma durumları

Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Düzenlemelere	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	18	64,29
Yok	10	35,71
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %64,29'unda özel gereksinimli bireylere yönelik fiziksel ve/veya eğitsel düzenlemelerin bulunduğu, %35,71'inde ise bu tür düzenlemelerin yer almadığı belirlenmiştir. Bulgular, müzelerin önemli bir bölümünde erişilebilirlik ve kapsayıcılık açısından çeşitli uygulamaların geliştirildiğini göstermektedir.

Özellikle rampa, asansör, engelli tuvaleti, dokunsal materyaller, Braille alfabe kullanımı, sesli rehberlik ve işitme engellilere yönelik karekod sistemleri gibi uygulamaların öne çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte bazı müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı da dikkat çekmektedir. Tablo 4.24'te müzelerin farklı öğrenme düzeylerine uygun etkinlikler/uyarlamalara yer verme durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.24 Farklı öğrenme düzeylerine uygun etkinliklere yer verme durumları

Farklı Öğrenme Düzeylerine Uygun Etkinlikler/Uyarlamalar	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	16	57,14
Yok	12	42,86
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %57,14'ünde farklı yaş ve öğrenme düzeylerine uygun etkinliklerin bulunduğu, %42,86'sında ise bu tür etkinliklerin yer almadığı belirlenmiştir. Bulgular, müzelerin çoğunluğunun ziyaretçi profiline göre farklılaştırılmış eğitim etkinlikleri geliştirdiğini, bununla birlikte bazı müzelerde bu tür uyarlamaların bulunmadığı da görülmektedir. Tablo 4.25'te müzelerin eğitim içerikli web sitesine sahip olma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.25 Müzelerin müzelerin eğitim içerikli web sitesine sahip olma durumları

Eğitim İçerikli Web Sitesi	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	10	35,71
Yok	18	64,29
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %35,71'inde eğitim içerikli web sitesinin bulunduğu, %64,29'unda ise bu tür bir dijital eğitim platformunun yer almadığı belirlenmiştir. Müzelerin bir kısmının web sitesi bulunmasına rağmen yürütülen eğitim faaliyetlerine yönelik olarak bir alan bulunmadığı ve bazı müzelerinde özellikle devlet müzelerinin kendilerine ait değil ancak Kültür ve Turizm Bakanlığının internet sitelerinde müzelerine ilişkin paylaşımlar olduğu katılımcı yorumları sonucu görülmüştür. Bulgular, müzelerin dijital eğitim içerikleri açısından sınırlı olarak çevrimiçi eğitim materyali sunduğunu göstermektedir. Tablo 4.26'da müzelerin sosyal medya hesaplarına sahip olma durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.26 Müzelerin sosyal medya hesaplarına sahip olma durumları

Sosyal Medya Hesapları	Frekans (n)	Yüzde (%)
Var	20	71,43
Yok	8	28,57
Toplam	28	100

Araştırma kapsamında incelenen müzelerin %71,43'ünün sosyal medya hesaplarının bulunduğu, %28,57'sinde ise sosyal medya hesaplarının olmadığı görülmektedir. Sosyal medya hesaplarına sahip olan müzelerin tamamının resmi hesaplara sahip olmadığı müze personellei tarafından oluşturulduğu ve bazı müzelerinde yine bağlı bulundukları kurumun genel sosyal medya hesaplarından müzeye yönelik paylaşımlar yaptığı belirlenmiştir. Bulgular, müzelerin büyük çoğunluğunun ziyaretçi etkileşimini artırmak ve tanıtım faaliyetlerini yürütmek amacıyla sosyal medya platformlarını aktif olarak kullandığını göstermektedir.

Araştırmanın geneline bakıldığında; incelenen 28 müzenin %78,43'ünün Ankara ilinin Altındağ ilçesinde yoğunlaştığını, diğer ilçelerin bunu takip ettiğini göstermiştir. Müzelerin müze türlerine göre dağılımında ise 11 müzenin Tarih müzesi türünde olduğu görülmüştür. Müzelerin %35,71'inde sanal tur uygulamasının bulunduğu, %64,29'unda ise bu hizmetin yer almadığı belirlenmiştir. Dijital eğitim içerikleri açısından ise müzelerin %25'inde dijital eğitim içeriği bulunurken %75'inde bulunmamaktadır. Ayrıca eğitim içerikli web sitesi kullanım oranı %35,71, sosyal medya kullanım oranı ise %71,43 olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular, müzelerde sosyal medya kullanımının yaygın olmasına karşın eğitim odaklı dijital içerik üretiminin sınırlı kaldığını göstermektedir.

Müzelerin %50'sinde eğitim atölyesi bulunurken %50'sinde bulunmamaktadır. Geçici süreli atölye alanları %57,14 oranında mevcut olup, %42,86'sında yer almamaktadır. Bahçe ve açık alan kullanımı ise %67,86 ile daha yaygın bir özellik göstermektedir. Müze eğitimcisi bulunma durumu %32,14 iken %67,86'sında müze eğitimcisi bulunmamakta veya eğitim faaliyetleri mevcut personel tarafından yürütülmektedir. Müze rehberliği hizmeti %60,71 oranında mevcut olup %39,29'unda bulunmamaktadır. Rehberli ziyaret hizmeti ise %78,57 gibi yüksek bir oranda uygulanmaktadır. Farklı yaş ve öğrenme düzeylerine uygun etkinliklerin %57,14

oranında bulunduğu, %42,86 oranında bulunmadığı tespit edilmiştir. Disiplinler arası etkinlikler %53,57 oranında mevcut olup benzer şekilde %46,43 oranında bulunmamaktadır.

Duyulara dayalı öğrenme etkinlikleri %42,86 oranında yer alırken %57,14 oranında bulunmamaktadır. Etkileşimli sergi veya bölümler %50 oranında uygulanmaktadır. Geçici sergiler ise %75 gibi yüksek bir oranda müzelerde yer almaktadır. Sergi temelli eğitim etkinlikleri ise yalnızca %17,86 oranında bulunmakta, %82,14 oranında yer almamaktadır. Bu durum, sergileme ile eğitimle bütünleştirme çalışmalarının sınırlı olduğunu göstermektedir. Eğitim paketlerinin %46,43 oranında mevcut olduğu, %53,57 oranında ise bulunmadığı görülmektedir. Müfredatla ilişkili etkinlikler %46,43 oranında yer almakta, %53,57 oranında bulunmamaktadır. Okul ziyaretleri tüm müzelerde (%100) gerçekleştirilmektedir. Özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlemeler ise %64,29 oranında mevcut olup %35,71 oranında bulunmamaktadır.

4.2 İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında ikinci araştırma sorusu ‘‘Müzelerin çeşitli değişkenler açısından farklılaşması dikkate alınarak nasıl müze eğitimi etkinlik formatı oluşturulur?’’ şeklindedir. Bu kapsamda literatür ve okul öncesi eğitim programları incelenmiş ve müze eğitimi etklinlik formatı oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli okul öncesi eğitim programı ve müze eğitimi uygulamalarına ilişkin literatür incelenmiştir. Bu doğrultusunda yapılan incelemeler sonucu mevcut etkinlik planlarının müze eğitimi sürecini bütüncül şekilde ele almakta yeterli olmadığı; bu doğrultuda müze öncesi, müze sırası ve müze sonrası öğrenme süreçlerini içeren ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğrenme çıktılarına uygun okul öncesi çocuklarına yönelik bütünleşik bir etkinlik müze eğitimi etkinlik formatı geliştirilmiştir. Format, günlük plan formatı ve okul dışı öğrenme etkinliği planında yer alan bileşenlerin bir araya getirilmesi sonucu oluşturulmuştur. Format içerisinde; öğrenme çıktıları, programlar arası bileşenler, içerik çerçevesi yer almaktadır. Ayrıca öğrenme sürecinin müze öncesi, müze sırası ve müze sonrası aşamalarına yer verilmiştir. Hazırlanan etkinlik formatında çocukların aktif katılımını

destekleyen, deneyim temelli öğrenmeyi merkeze alan ve süreç değerlendirmesine olanak sağlayan bölümlere yer verilmiştir. Format içerisinde öğrenme çıktıları, hedeflenen beceriler, kavramlar, materyaller, öğrenme yaşantıları, değerlendirme süreci, farklılaştırma ve aile katılımına ilişkin bileşenler yapılandırılmıştır. Tablo 4.27'de müze eğitimi etkinlik formatının bileşenlerine yer verilmiştir.

Tablo 4.27 Müze eğitimi etkinlik formatının bileşenleri

Bölüm	**İçerik**
Etkinlik Bilgileri	Müze adı, müze türü, yaş grubu, süre öğretmen, tarih
Öğrenme Çıktıları	Türkçe, Matematik, Fen, Sosyal, Sanat, Müzik, Hareket Sağlık, Dijital Erken OkulYazarlık Alanlarına yönelik hedef beceriler
Programlar Arası Bileşenler	Sosyal Duygusal Öğrenme, Değerleri Okuryazarlık Becerilerine yönelik beceriler
İçerik Çerçevesi	Kavram, Sözcük, Materyal
Müze Öncesi Ön Hazırlık Etkinlikleri	Hazırlık çalışmaları, ön bilgi oluşturma ve dikkat çekme etkinlikleri, müze tanıtımı, müze kuralları
Müze Ziyareti Sırasında Esas Etkinlik	Gözlem, inceleme, soru-cevap, atölye çalışmaları
Müze Sonrası Değerlendirme Etkinlikleri	Müze ortamında ya da sınıf ortamında pekiştirme, değerlendirme etkinlikleri
Değerlendirme	Süreç odaklı gözlem ve çocuk ürünlerinin, müze, öğretmen ve plan değerlendirilmesi
Aile ve Toplum Katılımı	Aile ile gerçekleştirilecek destekleyici çalışmalar

Tablo 4.27 incelendiğinde geliştirilen müze eğitimi etkinlik formatının çok boyutlu ve bütüncül bir yapıda oluşturulduğu görülmektedir. Formatın yalnızca müze ziyareti sürecini değil, müze öncesi hazırlık çalışmalarını ve müze sonrası pekiştirme etkinliklerini de kapsadığı görülürken; bu durum, öğrenme sürecinin planlı ve süreklilik içerisinde yürütülmesine katkı sağlamaktadır.

Tablo 4.27'de yer alan öğrenme çıktıları, programlar arası bileşenler ve içerik çerçeveri bölümleri incelendiğinde etkinlik formatının Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile uyumlu şekilde yapılandırıldığı görülmektedir. Müze öncesi, müze sırası ve müze sonrası etkinliklere ayrı bölümler halinde yer verilmesi, müze eğitiminin süreç temelli

ele alındığını göstermektedir. Ayrıca değerlendirme süreci ve aile katılımı bölümlerinin format içerisinde bulunması, öğrenmenin yalnızca etkinlik anıyla sınırlı tutulmadığını ve çok yönlü bir yaklaşım benimsendiğini ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde geliştirilen etkinlik formatının, okul öncesi dönemde müze eğitimi uygulamalarının sistematik biçimde planlanmasına ve uygulanmasına katkı sağlayabilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

4.3 Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında ikinci araştırma sorusu "Müzelerin çeşitli değişkenler açısından farklılaşması dikkate alınarak okul öncesi dönem eğitimcilerine örnek teşkil edebilecek müze etkinlik planları nasıl oluşturulur?" şeklindedir. Bu kapsamda oluşturulan format ve müze türlerine uygun örnek 5 adet etkinlik formatı oluşturulmuştur. Bu etkinlikler Ek-E de sunulmuştur. Geliştirilen format, etkinliklerin çerçevesini oluşturmuştur. Öncelikle gidilecek müze türü seçilmiştir. Çerveve içerisine Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli okul öncesi eğitim programı Türkçe, Matematik, Fen, Sosyal, Hareket ve Sağlık, Sanat, Müzik alanları, öğrenme çıktıları ve alt öğrenme çıktıları belirlenmiştir. Ardından sosyal duygusal öğrenme, değer ve okuyazalık becerileri seçilmiş ve kavram seçimi yapılmıştır. Öğrenme çıktıları doğrultusunde müze türüne uygun seçilen kavram ve becerileri kapsayan müze öncesi, sırası ve sonrası süreç uygulamaları içeren, ilgi çekici giriş, merak uyandırma, ön bilgilerin kontrolü gibi süreçleri içeren etkinlikler yazılmıştır. Yazılan etkinliklere, zenginleştirme ve destekleme süreçleri, aile ve toplum katılımı etkinlikleri eklenmiştir. Müzeye yapılancak olan geziyi sıradan bir müze gezisi olmanın ötesinde birden fazla beceriyi aynı anda verme imkânı sağlamaktadır. Müze sonrası etkinlikler ile süreç değerlendirmesi çocuklarla birikte yapılırken; süreç sonu değerlendirmesi alanı ile öğretmenin, kendini, çocukları ve müze ortamını değerlendirip gözlemleri yazabileceği bir alan bulunmaktadır.

5. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma

Araştırmada Ankara ili sınırlarında yer alan amaçlı örnekleme ile seçilen 28 müzenin; ilçelere göre dağılımı, müze türü, bağlı bulunduğu kurum/kuruluş, sanal ve çevrim içi tur imkânları, dijital eğitim içerikleri, eğitim atölyesine sahip olma durumları incelenmiştir. Ayrıca, açık alan (bahçe, avlu) geçici/süreli atölye alanı, müze eğitimcisi istihdam durumları, müze rehberine sahip olmaları ve rehberli ziyaret ve atölye destekli rehberli tur imknaları değerlendirilirken; eğitim paketleri bulunma drumları, farklı yaş gruplarına yönelik programları, materyal, disiplinler arası etkinlikler, etkileşimli sergi/bölüme sahip olmarı gibi durumları değerlendirilmiştir. Bunlarla birlikte duyulara dayalı öğrenme etkinliklerine yer verme durumları, geçici sergi ve koleksiyonları ve bu koleksiyonlara yönelik eğitim etkinlikleri, toplu okul ve öğrenci ziyaretleri, müfredatla ilişkilendirilebilir etkinliklere yer vermeleri, özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlemeleri, farklı öğrenme düzeylerine uygun etkinliklere yer verme durumlarına bakılmıştır. Son olarak eğitim içerikli web sitesine sahip olma ve sosyal medya hesabı gibi değişkenler açısından düzeyleri bütüncül bir bakış açısıyla incelenmiştir.

Bölümde, elde edilen bulgular betimsel düzeyde ele alınmakla birlikte müze eğitimine ilişkin kuramsal çerçeve ve alan yazındaki güncel çalışmalarla yorumlanmıştır. Bu doğrultuda ideal bir müze eğitimi hazırlanması için araştırmacı tarafından akademik literatür ve okul öncesi eğitim programları doğrultusunda "Okul Öncesi Müze Eğitimi Etkinlik Formatı" oluşturulmuştur. Oluşturulan formata ve incelelen müzelerin türlerine uygun 5 adet müze eğitimi etkinliği planlanmıştır. Aşağıda araştırma problemleri kapsamında ulaşılan bulgular ayrı başlıklar altında tartışılmıştır.

5.1.1 Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında birinci araştırma sorusu "Müzelerin tür (sanat, doğa/tabiat, tarih, arkeoloji, sanal vb.), bağlı bulunduğu kurum (devlet, özel, vakıf), uygun çalışma ortamları (atölye, bahçe, etkinlik yapmaya uygun boş alan) ve rehber, müze

eğitimcisine sahip olma gibi belirlenmiş değişkenlere göre farklılaşma durumları nasıldır?" şeklindedir. Bu kapsamda her bir değişken ayrı ayrı incelenmiştir. İlk olarak Tablo 4.1'de Ankara ili sınırlarında yer alan amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 28 müzenin ilçelere göre dağılımı incelenmiştir.

Araştırma kapsamında Ankara'daki 28 müzeye yönelik yapılan incelemede müzelerin; türleri, dijital/sanal eğitim olanakları, fiziksel mekân ve öğrenme ortamları, insan kaynağı ve rehberlik uygulamaları, eğitim programları ve materyaller durumları, etkileşimli ve deneyim odaklı uygulamaları, sergi/sergi temelli eğitim süreçleri incelenmiştir. Ayrıca okul ve toplumsal etkileşimleri, erişilebilirlik ve kapsayıcılık durumları, iletişim ve yaygınlaştırma hizmetleri de çeşitli değişkenler üzerinden analiz edilmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular müzelerin eğitimi açısından Ankara'daki müzelerin önemli bir çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. İncelenen müzelerin, yarısında eğitim atölyesi bulunduğu vakıf ve özel müzelerin devlet müzelerine göre atölye sahip olma durumlarının daha kısıtlı olduğu görülmüştür. Karadeniz Akdoğan vd. (2019), yaptıkları çalışmada Ankara'da yer alan Altınköy Açıkhava Müzesi, Rahmi M. Koç Müzesi Ankara, Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, Kurtuluş Savaşı Müzesi (I. TBMM Binası), MTA Genel Müdürlüğü Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi, PTT Pul Müzesi ve Cumhuriyet Müzesinin (II. TBMM Binası) sahip oldukları atölyeleri, eğitim ortamı olma uygunlukları açısından incelemişlerdir. Müze atölyelerinin fiziksel alan açısından genellikle yeterli olduğunu sıcaklık, aydınlatma ve havalandırma gibi koşulların uygun olduğunu bulmuşlardır. Araştırmacılar, nadir istisnalar dışında atölyelerin çocukların rahat hareket edebileceği ve görüş açısını kapatan sütun/kolon gibi yapıların bulunmadığı alanlar olduğunu, ayrıca hepsinde çocukların erişimine uygun tuvalet yer aldığını tespit etmiştir. Atölyeye sahip olmanın yanı sıra sahip olunan atölyenin eğitim faaliyerlerinin yürütülmesi açısından uygunluğunu değerlendirmişlerdir. Erbay (2017), yaptığı çalışmada da müzelerin eğitim ve tasarım atölyelerinin aktif katılım, deneyim ve kalıcı öğrenmeyi destekleyen önemli informal ortamlar olduğunu bulmuştur. Araştırmacı, bu atölyelerdeki uygulamaların ziyaretçilerin bilgi edinmesini, gözlem, araştırma, sorgulama, üretim ve keşif süreçlerine dâhil olmasını sağladığını, özellikle çocuk ve gençlerin yaratıcılıklarını, problem çözme becerilerini ve özgün ürün ortaya koyma potansiyellerini geliştirdiğini tespit etmiştir. Ayrıca,

uygulamalı etkinliklerin soyut bilgileri somutlaştırarak kalıcılığı artırdığını, eğitim programlarının farklı yaş ve özelliklerdeki gruplara göre yapılandırılmasının ise müzelerin geniş kesimlere ulaşarak ziyaretçilerle güçlü bir bağ kurmasına katkı sağladığını ifade etmiştir.

Atölye ortamlarının yanı sıra müzelerin büyük bir bölümünde okul ziyaretleri ve rehberli turlar gibi temel eğitim uygulamalarının yaygın olduğu görülürken, müze eğitimcisi istihdamı, sergi temelli eğitim, dijital eğitim içerikleri, eğitim paketine sahip olma gibi daha uzmanlaşmış uygulamaların sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Bu durum müzelerin sahip olduğu eğitim işlevlerine yönelik farkındalıkları olduğunu ve buna yönelik çalışmlar yürüttüğünü gösterirken aynı zamanda yürüttükleri çalışmaların daha temel seviyede olduğunu göstermiştir. Buna karşılık sosyal medya kullanımı ve geçici sergiler gibi ziyaretçi erişimini artıran uygulamaların daha yaygın olduğu belirlenmiştir. Müzelerin büyük bir kısmının sahip olduğu sosyal medya hesaplarının resmi ve gayriresmi olduğu ve paylaşımlarda eğitim içeriklerinin değişken ve sınıflı olduğu görülmüştür. Bu durum müzelerin, eğitim işlevinden çok tanıtım ve ziyaretçi çekme odaklı dijital ve fiziksel uygulamalara daha fazla ağırlık verdiğini göstermiştir. Erbay (2021), yaptığı çalışmada modern müzecilik anlayışında teknoloji ve sosyal medya araçlarının kullanımının bilinirlik ve gelişim açısından zorunlu hale geldiğini, teknolojinin müze yönetiminde, güvenliğinde ve sergileme alanlarında kritik bir rol oynayarak bu alanı geleceğe taşıyacağını bulmuştur. Web sitesine sahip müzelerin siteleri incelendiğinde, yürütülen eğitim faaliyetlerine yönelik olarak bir alan bulunmadığı ya da sınırlı olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda Arıkoğlu (2025), yaptığı çalışmada dünya ve Türkiye genelindeki müze web sitelerinin eğitim hizmetlerinde içerik ve erişilebilirlik açısından eşitsizlikler barındırdığını yerel müzelerin sosyal medya ve iletişim unsurlarını büyük ölçüde sağladığını ancak popülerliğe göre güncelliklerinin değiştiğini tespit etmiştir.

Müzelerin farklı yaş gruplarına yönelik olarak yaptıkları programlarrın okul öncesi dönemden başlayarak ilkokul ortaokul ve lise düzeyini kapsayacak şekilde olduğu görülmüştür. Bu durum müzelerin sahip olduğu özellikler doğrultusunda özellikte yaş gruplarının ilgi ve ihtiyaçlarına hitap etme, tür açısından hitap ettikleri yaş gruplarına uygun olma gibi özelliklere uygun olarak değişkenlik gösterdiğini göstermektedir.

Özbek vd. (2017), yaptıkları çalışmada Ankarada bulunan beş müzeyi müze eğitimcisi, eğitim/program/etkinlikler, hizmet ve tanıtım, iş birliği ve destek ve mekân gibi temalar açısından incelemişlerdir. Elde ettikleri bulgular özellikle müzelerin eğitim faaliyerlerinin okul öncesinden başlayıp 17 yaşa kadar olan çocuklar için olduğu sonuçlarına ulşumuşlardır. Bu doğrultuda araştırmada elde edilen bulguların benzer olduğu görülmektedir.

5.1.2 İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında ikinci araştırma sorusu "Müzelerin çeşitli değişkenler açısından farklılaşması dikkate alınarak nasıl müze eğitimi etkinlik formatı oluşturulur?" şeklindedir. Bu kapsamda literatür ve okul öncesi eğitim programları incelenmiş ve müze eğitimi etklinlik formatı oluşrturulmuştur.

Oluşturulan format Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli okul öncesi eğitim programı günlük plan formatı ve okul dışı öğrenme etkinliği planında yer alan bileşenlerin bir araya getrilmesi sonucu olurturulmuştur. Öğrenme süreci okul dışı öğrenme etkinliği planında yer algı gibi müze gezisi öncesini, sırasını ve sonrası süreci kapcayacak şekilde oluşturulmuştur. Bu durum müze eğitim sürecinin daha bütüncül bir şekilde ele alınmasını sağlayacaktır. Literatür, ilgili müzelerin eğitim paketleri ve örnek müze eğitimi planları incelendiğinde benzer şekilde müze sürecinin yalnızca müze sırasını kapsamadığı görülmektedir. Maarif model incelendiğinde okul dışı öğrenme etkinliği planında değerlendirme, zenginleştirme ve ailenin sürece katılmasına fırsat vermeye yönelik bileşenlerin planda olmadığı görülmektedir. Tıpkı sınıf içerisinde hazırlanan bir etkinlik planı gibi müze eğitimi planlarınında da değerlendirme, özel gereksinimli ya da farklı ihtiyaçlara sahip çocuklar için zenginleştirme ve okul öncesi eğitimin en önemli paydaşlarından biri olan ailenin sürecin bir parçası olmasına fırsat veren aile katılımı bileşenlerine yer verilmesi gerekmektedir. Bu durum geliştirilen formatın müze eğitim sürecinin planlanmasını standart bir hale getireceği ve formatın kullanımına ve müze türlerine göre yönelik hazırlanan örnek etkinlik planlarıyla uygulamaya dönük olduğu görülmektedir.

5.1.3 Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında ikinci araştırma sorusu "Müzelerin çeşitli değişkenler açısından farklılaşması dikkate alınarak okul öncesi dönem eğitimcilerine örnek teşkil edebilecek müze etkinlik planları nasıl oluşturulur?" şeklindedir. Bu kapsamda oluşturulan format ve müze türlerine uygun 5 adet etkinlik formatı oluşturulmuştur.

Araştıma kapsamında 28 müze incelenmiş ve müze eğitiminie yönelik olarak sahip oldukları fiziksel konuşşlar ve yürüttükleri faaliyerler tesbit edilmiştir. Okul öncesi eğitim programı ve literatür incelenerek Müze Eğitimi Etkinlik Formatı geliştirilmiştir. Gezilen müzelerin türlerine uygun ve geliştirilen format doğrultusunda örnek beş adet müze etkinliği hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlikler okul öncesi çocuklarının yaş gelişim seviyeleri, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olacak biçimde tasatlanmıştır. Müze türüne uygun olarak Arkeoloji, Sanat, Tarih, Bilim ve Teknoloji, Doğa Tabiat Tarihi, müzelerine uygun olarak hazırlanan etkinlik örnekleri müzelerin kendilerine bağlı olacak biçimde değil müze türüne uygun olarak hazırlandığı için ülkenin farklı bir bölgesinde yer alan aynı tür başka bir müzede uygulama imkânı sağlamaktadır. Etkinlikler yaş grubu, çalışılan grubun ihtiyacına göre genişletilebilecek veya kapsamı daraltılarak uyarlama yapılabilecek şekilde yazılmıştır. Bu durum format ve uygulamaya dönük olarak hazırlanan örnek etkinliklerin öğretmenlerin müze eğitimi planlama süreçlerini kolaylaştıracak ve kendi oluşturacakları planlar için örnek olacaktır.

Etkinlik planlarında müze öncesi etklinliklerde daha çok çocukların ön bilgilerinin tesbiti, gidilecek müzenin tanıtımı, müze kurallarının verilmesi, ilgi ve merak uyandırma, kavram tanıtımı gibi çalışmalar oyun, drama, istasyon, proje gibi yöntemler kullanılarak eğlenceli bir şekilde oluşrulmuştur. Bu durum çocuklarda müze farkındalığı oluşması ve anlamlı öğrenme deneyimleri yaşayabilmeleri yaşayabilmelerine fırsat sunmaktadır. Anlamlı öğrenme, karşılaşılan yeni bilgilerin, zihinde yer alan bilgi ve fikirlerle gelişigüzel olmayan bir şekilde karşılaşması ve birbirlerine bağlanması olarak ifade edilebilir (Ausubel, 1968). Bu açıdan çocukların bilişsel şemasında var olan müze kavramı ve sahip oldukları müze deneyimlerinin tesbit edilmesi ve bilinçli bir şekilde hedeflenen beceri doğrultusunda ön öğrenmeler

oluşturulması açısından müze öncesi planlanan etkinlikler oldukça önemlidir. Araştırmanın bulguları, benzer sonuçlara ulaşan çalışmalarla da örtüşmektedir. İlgili çalışmada, öğretmenlerin müze ziyareti öncesinde daha çok müze hakkında ön bilgi verme ve müzede uyulması gereken kuralları açıklama üzerinde durdukları ziyaret sırasında ise çocukların gözlem yapmalarını destekleme, sanat eserleri hakkında bilgi verme, eserlere ilişkin açıklamalarda bulunma, çocukları bilgi paylaşımına teşvik etme, fotoğraf çekme ve ilgilerini çeken eserlerin resmini yaptırma gibi etkinliklere ağırlık verdikleri belirlenmiştir (Akman vd., 2015).

Müze sırasında uygulanan çalışmalarda müze içerindeki bir alan, obje ya da konuya odaklanılarak atölye, bahçe ve uygun alanlar kullanılarak yapılan oyunun merkeze alındığı etkinikler oluşturulmuştur. Oluşrurulan etkinliklerde hedeflenen beceri, alınan kavram ve sözcük somutlaştırılarak verilmeye çalışılmıştır. Çocukların müze ziyareti öncesi ve sonrası bilgi seviyelerinin aynı olup olmadığını anlamak, yapılan çalışmaları değerlendirmek için müze sonrası etkinliklere yer verilmiştir. Bozkurt ve Tezel Şahin (2023), yaptıkları çalışmada, müze eğitimi etkinlikleri öncesinde çocukların müzeler hakkında sınırlı görüşlere sahip oldukları müzelerle ilgili kavram karmaşası yaşadıkları ve müzelerin içeriği hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları belirlenmiştir. Eğitim uygulamaları sonrasında ise çocukların müzeler hakkında daha kapsamlı ve doğru değerlendirmeler yaptıkları, müzelerde yer alan nesne ve eşyalara ilişkin daha nitelikli ifadeler kullandıkları görülmüştür.

Hazırlanan etkinlik planlarında sınıfta müze ortamının canlandırılması, müze kuralları afişi hazırlama, müze konulu kitap okuma, gidilecek müze ilişkin objelerin görsellerini incemele, sanal tur yapma gibi çocukğun aktif katılımına fırsat tanıyan etkinliklere yer verilmiştir.

5.2 Öneriler

Araştırmada sonuçları müzelerin müze eğitimi faaliyetlerini; tür, sanal uygulama, öğrenme ortamı, insan kaynağı ve rehberlik, eğitim programları, materyal, etkileşim ve deneyim odaklı uygulama, sergi temelli eğitim, okul ve toplumsal etkileşim, erişilebilirlik, kapsayıcılık durumları, iletişim ve yaygınlaştırma hizmetleri

bakımından çok boyutlu, bağlama duyarlı ve gelişimsel bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen buldular doğrultusunda öğretmen eğitimi uygulamalarına, öğretim programlarına, müzelere ve ileride yapılacak araştırmalara referans olması amacıyla aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Öğretmen yetiştirme programlarında müze eğitimi bir tema olmanın ötesinde zorunlu bir ders olarak alınması gerekmektedir. Araştırma sonucunda müzelerin müze eğitimcisi istihdam durumları ve nitelikli eğitim programlarının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen yetişrime programları sırasında müze eğitimi dersi almaları ile çocuklar ile müzelere yapılacak ziyaterlerin nitelikli olması belli bir plan doğrultusunda yürülmesi ve müzede gerçekleştirilen ziyaretten hedeflenen beceriler açısından en yüksek verimin alınması açısından büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla öğretmen yetiştirme programlarında müze eğitimi derlerinin uzman müze eğitimcileri tarafından verilmesi müzelerin eğitim işlevleri, müze türleri ve bu bağlamda çocuklarla bir eğitim ortamı olarak kullanılmasına yönelik uygulamalarla teori ve pratik uygulamalar içeren bir ders içeriği olması önerilmektedir. Bu tür deneyimsel uygulamalar öğretmen adaylarının geleceğe yönelik öğrenilenlerin uygulama dönüşmesinde kolaylaştırıcı etkiye sahip olacaktır.

Ayrıca alan içinde aktif yer alan öğretmenlere yönelik olarak hizmet içi eğitimler aracılığıyla müze eğitimi konulu eğitimler düzenlenmesi ve müzede uygulama çalışmaları yaptırılması önerilmektedir. Bu uygulamaların ve öğretmen deneyimlerinin sınıf ortamlarına ve planlan müze gezilerine doğrudan katkı sağlayacak ve okul dışı öğrenme ortamı olarak müzelerin daha aktif kullanılmasına fırsat tanıyacaktır.

Müze eğitimine, okul öncesi eğitim programında okul dışı öğrenme ortamları bağlanımda kısaca yer verilmiştir. Müze ortamı, çocukların pekçok beceriye sınıf ortamından çok daha kolay uluşması ve daha anlamlı öğretmeler yaşatması açısından oldukça önemlidir. Bu durum okul öncesinden başlayarak tüm eğitim kademelerinde müze eğitimine daha geniş yer verilmesini ve eğitim programlarına dâhil edilmesinin

gerekliliği göstermektedir. Bu sayede hedeflenen birçok beceriye iyi planlanmış bir müze eğitimi etkinliği ile ulaşılacaktır.

Araştırma bulguları sonucu müzelerin eğitim işlevleri gereği yürüttükleri faaliyetlerin bulunduğunu ancak çok temel düzeyde ve geliştirmeye açık olduğunu göstermektedir. Sahip oldukları bu önemli işlev nedeniyle müzelerin müze eğitimine ilişkin öncelikle atölye, materyal ve müze eğitimi konusunda uzman personel istihdam etme gibi konularda imkân, kaynak ve zaman ayırmaları önerilmektedir. Araştırma sürecinde müzelerin bir kısmında bu faaliyetlerin var olan müze personelinin kendi özverisi ile yürültüldüğü görülmüştür. Bu durumun kişi özelinde ya da bireysel özveri dışında daha genel bir çerçeveden ele alınarak, personel yetiştirme, uygun fiziksel koşulların yaratılması, istihdam ile daha profesyonel bir şekilde yapılması önerilmektedir.

Araştırma Ankara ili sınırlarında yer alan nisbeten bilindik ve büyük olan 28 adet müze özelinde yürütülmüştür. Gelecek araştırmalarda, örneklem çeşitlendirilebilir özellikle İstanbul, İzmir gibi büyükşehirlerde yer alan müzelerin müze eğitimine ilişkin yürüttükleri faaliyetlerin tesbit edilmesi önerilmektedir. Bu durum alan yazın için geniş bir veri sunacaktır. Ayrıca yalnızca okul öncesi dönem özelinde değil müzelerin diğer eğitim kademelerine ilişkin yürüttükleri faaliyetlerin tesbit edilmesi de müzelerin eğitim işlevlerine ilişkin sahip oldukları nitelikleri daha genel bir çerçeveden göstermesi nedeyniyle literatüre önemli katkılat sağlayacaktır. Öğretmenlerin müze eğitimine yönelik farkındalıkları, bilgi seviyesi, istekliği üzerinden çalışmalar yütürülmesi önerilmektedir. Bu surum müzelerin eğitim işlevlerinin öğretmen bakış açısıyla nasıl konumlandığını gösterirken alan yazına önemli katkılar sunabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Abacı, O. (2015). *Müzelerde sanat eğitimi*. Pegem Akademi.

Acar, Y. (2016). Aksaray ili güzelyurt ilçesi gelveri potansiyelinin ekomüzecilik kapsamında swot analizi ile değerlendirilmesi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1,* 321-330. https://izlik.org/JA88ST78DD

Adıgüzel, Ö. (2019). Müze eğitimi ve yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, *1*(1), 23-43.

Adışen, G. (2021). Üniversite müzeleri bağlamında anatomi koleksiyonuna örnek: Kriminal antropoloji müzesi. *Unimuseum, 4*(2), 76-81.

Akamca, G. Ö., Yıldırım, R. G., & Ellez, A. M. (2017). An alternative educational method in early childhood: museum education. *Educational Research and Reviews*, *12*(14), 688–694.

Akgün, E., Yılmaz, M., & Arık, B. (2017). Müze ortamında anne-çocuk etkileşimi: Bir pilot çalışma. *Mediterranean Journal of Humanities, 7*(1), 15–24.

Akman, B., Altınkaynak Özen, Ş., Ertürk Kara, H. G., & Gül, Ş. C. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28*(1), 97–115.

Akmehmet, K. T. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde arkeoloji müzelerinin nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle kullanılması*. [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Akmehmet, K. T. (2020). *Müze eğitimi ve uygulamaları*. Yeni İnsan Yayınevi.

Aksoy, T. (2006). *Adliye Sarayı'nın İzmit Arkeoloji Müzesi olarak değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Alkan, C., & Kurt, M. (2014). *Özel öğretim yöntemleri, disiplinlerin öğretim teknolojisi.* Anı Yayıncılık.

Alkan, V., Şimşek, S., & Armağan Erbil, B. (2019). Karma yöntem: Öyküleyici alanyazın incelemesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 7*(2), 559–582.

Allen, S. (2004). Designs for learning: Studying science museum exhibits that do more than entertain. *Science Education, 88*(1), 17–33.

Anderson, D. (2012). A common wealth: Museums in the learning age. *International Journal of Lifelong Education, 31*(2), 245–247.

Anderson, D., Lucas, K. B., & Ginns, I. S. (2003). Theoretical perspectives on learning in an informal setting. *Journal of Research in Science Teaching, 40*(2), 177–199.

Anderson, D., Piscitelli, B., Weier, K., Everett, M., & Tayler, C. (2017). Museums as avenues of learning for children: A decade of research. *Learning Environments Research, 20*, 47–76.

Andre, L., Durksen, T., & Volman, M. L. (2017). Museums as avenues of learning for children: a decade of research. *Learning Environments Research, 20*(1), 47–76.

Arıkoğlu, D. (2025). *Müzelerin web sitelerinde sunulan eğitim hizmetlerinin değerlendirilmesi: Dünya ve Türkiye örnekleri.* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Artun, A. (2006). *Tarih sahneleri sanat müzeleri, müze ve modernlik.* İletişim Yayınları.

Atagök, T. (1984). *Çağdaş müzecilik kavramı doğrultusunda türk sanat müzelerinin kültürel etkinliklerinin saptanması*. [Sanatta Yeterlilik Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Atilla, U., & Bulut, Ü. (2017). Müze eğitiminin çocuğun görsel sanatlar eğitimine etkileri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7*(3), 705-714.

Ausubel, D. P. (1968). *Educational psychology: A cognitive view*. Holt, Rinehart and Winston.

Ayaydın, A. (2017). Çoklu zekâ tabanlı görsel sanatlar eğitiminde bir öğretim yöntemi olarak müze eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi, 46*(214), 9-21.

Aykaç, M., Aykaç, N., & Güneröz, C. (2021). *Müze eğitimi: Yaratıcı drama uygulamaları*. Pegem Akademi.

Ayvacı, H. Ş., Bakırcı, H., & Yıldız, M. (2014). Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları. *Milli Eğitim Dergisi, 43*(202), 119–137.

Baki Nalcıoğlu, Z. S. (2025). Zanaatkârları müzeler aracılığıyla desteklemek: Ekonomüzeler. *Milli Folklor, 19*(147), 81–94.

Başbuğ, S., & Adıgüzel, Ö. (2019). Müzede yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki başarılarına etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi, 14*(1), 1–32.

Beier, J., & Messham-Muir, K. (2016). Learning in the art museum: Contextualizing practice. *Curator: The Museum Journal*, *59(*3), 1-7.

Bell, S., & Harkness, S. (2006). *Storyline: Promoting language across the curriculum.* United Kingdom Literacy Association.

Beştepe, N. E. (2017). Resim iş öğretmenliği programında müze eğitimi ve uygulamaları dersinin işlevi. *Yaratıcı Drama Dergisi, 12*(2), 77-86.

Bingmann, M., Cutler, N., Grove, T., Huber, K. A., & Johnson, A. (2021). *Müze eğitimcisinin el kitabı: Eğitimciler başarılı teknikleri paylaşıyor* (G. Sivrikaya, C. Karadeniz, Çev.). İmge Kitabevi Yayınları.

Bozdoğan, A. E. (2007). *Bilim ve teknoloji müzelerinin fen öğretimindeki yeri ve önemi*. [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Bozkurt, Ş. S., & Tezel Şahin, F. (2023). Müzede etkinlik var: Oyuncak müzesinde uygulanan eğitim etkinliklerinin çocukların problem çözme ve sosyal becerilerine etkisi. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi, 5*(Özel Sayı), 34–51.

Brajčić, M., & Kuščević, D. (2022). Museum as a place of ınformal learning. *Revija Za Elementarno izobraževanje, 15*(Special Issue), 27-40.

Burgul Adıgüzel, F. (2023). Müzede edebiyat eğitimi olur mu? Öğretmen adaylarının müzede edebiyat eğitimi deneyimi. *Journal of International Museum Education, 5*, 108–125.

Burke, P., (2001). *Bilginin toplumsal tarihi.* Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Pegem Akademi.

Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2022). *Sanat eğitimi ve öğretimi. Eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle* (8. Baskı). Pegem Akademi.

Buyurgan, S., & Mercin, L. (2010). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları.* Özsoy, V. (Ed.). Görsel Sanatlar Eğitimi Yayınları.

Buyurgan, S., & Yamak, A. Y. (2025). Grafik tasarım müzeleri ve sanat/tasarım alanına katkıları. *Başkent Üniversitesi Uluslararası Sanat, Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 1*(1), 29-43.

Buyurgan, S. (2017). Verimli bir müze ziyaretini nasıl gerçekleştirebiliriz? *Milli Eğitim Dergisi, 46*(214), 317-343.

Buyurgan, S. (2017). Yaşayan ve yaşatan müze. *Yaratıcı Drama Dergisi, 12*(2), 127–136.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.

Carson, L. (1992). *Antik çağda seyahat.* MB Yayınevi.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE Publications.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE Publications.

Çelikdemir, K., Öztürk, İ., Altındağ, T., & Ertem, İ. S. (2024). Enhancing early mathematical skills through math games. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*(2), 555–572.

Çelik, Ö., & Ütkür Güllühan, N. (2022). Sanal müze gezilerine yönelik ilkokul öğrencilerinin görüş ve farkındalıklarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, *51*(236), 2927-2946.

Çetin, Y. (2002). Çağdaş eğitimde müze eğitiminin rolü ve önemi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 8*, 57-61.

Dağal, A. B., & Bayındır, D. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarla yapılan müze gezilerinin müzelere karşı olumlu duygu ve bilgi düzeylerine etkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 3*(6), 264–281.

Demir, C. (1998). *Müzelerde pazarlama: Müze-ziyaretçi ilişkilerinde çağdaş pazarlama yaklaşımı* [Yüksel Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.

Demircan, H. Ö. (2018). Okul öncesi eğitimde aile katılımı sistemini genişletmek: Aile bağlılığı, ortaklığı, katılımı ve eğitimi. *İlköğretim Online, 17*(4), 1–19.

Demirel, Ö. (2011). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi.

Demirsoy, A. (1996). Uygarlık yolunda önemli bir adım: Doğa tarihi müzeleri. *Bilim ve Teknik Dergisi, 346*, 64-69.

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Kappa Delta Pi.

DeWitt, J., & Osborne, J. (2007). Supporting teachers on science-focused school trips. *International Journal of Science Education, 29*(6), 685–710.

DeWitt, J., & Storksdieck, M. (2008). A short review of school field trips: Key findings from the past and implications for the future. *Visitor Studies, 11*(2), 181–197.

Dilli, R. (2015). Doğa tarihi müzelerinin eğitimdeki rolü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 40,* 81-96.

Doğan, Y. (2020). Müze ve çocuk: Kavramlar, ilkeler, uygulamalar. *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II* içinde (s.111). Pegem Akademi.

Elmalı Şen, D., Yetim, E., & Öztürk, E. (2020). Kültürel mirasın geleceği için sürdürülebilir bir müzecilik anlayışı: ekomüze. *Sanat Tarihi Dergisi, 29*(2), 913-943.

Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.

Erbay, F. (2017). Müzelerin eğitim ve tasarım atölyelerinde informal eğitim. *Milli Eğitim Dergisi, 46*(214), 239-253.

Erbay, M. (2021). Müzelerde kullanılan iletişim teknolojileri. *Yeni Yüzyılda İletişim Çalışmaları Dergisi, 3*, 32–38.

Erem, E. (2017). Okul öncesi öğretmenliği öğretim programında yer alan seçmeli müze eğitimi dersinin gerekliliğine ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi, 12*(2), 31-42.

Escribano-Miralles, A., Serrano-Pastor, F.-J.; Miralles-Martínez, P. (2021). The use of activities and resources in archaeological museums for the teaching of history in formal education. *Sustainability, 13,* 4095, 1-8.

Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and informal education. *Journal of Science Education and Technology, 16*(2), 171–190.

Eshach, H., & Fried, M. N. (2005). Should science be taught in early childhood? *Journal of Science Education and Technology, 14*(3), 315–336.

Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2013). *The museum experience revisited*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Fröbel, F. (1887). *The education of man*. D. Appleton and Company.

Fusté Forné, M. (2024). Museums thinking about early childhood education: Present role and perspectives. *Journal of Museum Education, 49*(1), 152–165.

Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. (2012). *Educational research: Competencies for analysis and applications*. Pearson Education.

Gelman, R., & Brenneman, K. (2004). Science learning pathways for young children. *Early Childhood Research Quarterly, 19*(1), 150–158.

Genç, U. (2019). Askeri müze koleksiyonunda Mimar Sinan'a atfedilen pergel. *Masrop E-Dergi, 13*(1), 62-73.

Gray, P. (2019). Definitions of play. *Scholarpedia, 8*(7), 30578. https://doi.org/10.4249/scholarpedia.30578

Greene, J. P., Kisida, B., & Bowen, D. H. (2014). The educational value of field trips. *Education Next, 14*(1), 78–86.

González-Herrera, A. I., Díaz-Herrera, A. B., Hernández-Dionis, P., & Pérez-Jorge, D. (2023). Educational and accessible museums and cultural spaces. *Humanities and Social Sciences Communications, 10*(67), 1-9. https://doi.org/10.1057/s41599-023-01563-8

Gönen, M., & Uyar Dalkılıç, N. (2017). *Çocuk eğitiminde yaratıcı drama*. Eğiten Kitap.

Güneş, M. (2017). Okul dışı öğrenme ortamları içinde müzelerin yeri ve önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 3*(2), 55–70.

Gürgen, E. T. (2016). Okul öncesi dönemde müzik eğitiminin çocuk gelişimi üzerindeki etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(3), 1020–1035.

Hein, G. E. (1998). *Learning in the museum.* Routledge.

Hein, G. E. (2004). John Dewey and museum education. *Curator: The Museum Journal, 47*(4), 413–427.

Hooper-Greenhill, E. (2007). Museums and education: Purpose, pedagogy, performance. *Museum Management and Curatorship, 22*(3), 255–271.

Hulks, V., Hoose, A., Croke, C. & Hendry, A. (2025). Promoting early ınteraction and communication through ınteractive play in the museum context. *Journal of Museum Education, 50*(2), 235–246.

Hussein, N. (2017). Endüstriyel binaların uyarlanabilir yeniden kullanımı: Türkiye, sanatistanbul'daki enerji müzesi örneği. *Çağdaş Kentsel İşler Dergisi*, *1*(1), 24-34.

International Council of Museums. (2007). *Museum definition (Appendix S)*. [Çevrim-içi: https://www.icann.org/en/registry-agreements/museum/museum-agreement-appendix-s-3-11-2007-en], Erişim tarihi: 14.01.2026.

International Council of Museums. (2022). *Museum definition*. [Çevrim-için: https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/], Erişim tarihi: 14.01.2026.

Ilari, B. (2016). Music in early childhood: Multi-disciplinary perspectives and interdisciplinary exchanges. *International Journal of Music in Early Childhood, 11*(1), 1–7.

Kahraman, Z. (2021). Sanal müzecilikte yeni yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, *3*(2), 145-160.

Karadeniz Akdoğan, K., Durmaz, E., Kimzan, İ., & Acer, D. (2019). Bir öğrenme ortamı olarak müze atölyeleri. *Ankara Araştırmaları Dergisi, 7*(2), 399–413.

Karadeniz, C. (2010). *Dünyada çocuk müzeleri ve bilim merkezleri*. Ürün Yayınları.

Karadeniz, C. (2011). *Müze eğitimi ve müze etkinlikleri*. Nobel Yayın Dağıtım.

Karadeniz, C. (2018). *Müze, kültür, toplum*. İmge Kitabevi Yayınları.

Karadeniz, C. (2020). Okul öncesi dönemde müze eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi, 2*(1), 15–30.

Karadeniz, C., Okvuran, A., Artar, M., & Çakır İlhan, A. (2017). Müze eğitiminde dönüşümler: Kocaeli müzesi'nde eğiticilerin eğitimi. *Millî Eğitim Dergisi*, *46*(214), 37–59.

Karagianni, A. L., & Papadopoulos, S. (2019). Museum experience through inquiry drama. *Drama Research, 10*(1), 3–22.

Karakaş, S. (2020). Bilim ve teknoloji müzelerinde eğitim. *Journal of International Museum Education, 2*(1), 62-78.

Karakuş, D. P. (2020). Türkiye'deki üniversite müzeleri ve koleksiyonları. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23*, 247-280.

Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Kayhan Altay, M., & Yetkin Özdemir, E. (2022). The use of museum resources in mathematics education: A study with preservice middle-school mathematics teachers. *Journal of Education for Teaching, 49*(4), 616–629.

Keleş, V. (2010). Modern müzecilik ve Türk müzeciliği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2*, 1-2.

Kırışoğlu, O. T. (2005). *Sanatta eğitim: Görmek, öğrenmek, yaratmak*. Pegem Akademi.

Kiili, K. (2005). Digital game-based learning: Towards an experiential gaming model. *The Internet and Higher Education, 8*(1), 13–24.

Kisiel, J. (2005). Understanding elementary teacher motivations for science fieldtrips. *Science Education, 89*(6), 936–955.

Koyuncu Okca, A., & Kalfa, B. (2021). Müze ve çevresel koşulların denetimi açısından Denizli Atatürk ve Etnografya Müzesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21*(3), 683-708.

Kurak Açıcı, F., & Konakoğlu, Z. N. (2021). Kültürel mirasın izlerini kent müzelerinde sürmek: Trabzon müzeleri. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 7*(13), 295-322.

Kurtulmuş, Z. (2016). Okul öncesi eğitimde uygulanan etkinlik planlarında aile katılımı boyutunun incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi, 5*(1), 71–84.

Kuruoğlu Maccario, N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(1), 275-285.

Kuyrukçu, E. Y., & Elitok, M. K. (2025). Çağdaş müze mimarisine bağlamsal bir yaklaşım: Odunpazarı Modern Müze örneği. *The Journal of Academic Social Science, 22*(1), 187–201.

Kuytan, A. (2025). *Kültür turisti tipolojilerinin müze deneyimi ve müze tercihi ilişkisi: Milli Saraylara bağlı müzeler örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024). *Müze nedir?* [Çevrim-içi: https://destek.ktb.gov.tr/TR-134994/muze-nedir.html]. Erişim tarihi: 15.02.2026

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2026a). *Özel müzeler.* [Çevrim-içi: https://kvmgm.ktb.gov.tr/tr-135633/ozel-muzeler.html]. Erişim tarihi: 17.01.2026.

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2026b). *Müzeler ve örenyerleri*. [Çevrim-içi: https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43253/genel-mudurlugumuze-bagli-muzeler-ve-orenyerleri.html]. Erişim tarihi: 17.01.2026.

Lee, H., Kang, D. Y., Kim, M. J., & Martin, S. N. (2023). Navigating into the future of science museum education: Focus on educators' adaptation during COVID-19. *Cultural Studies of Science Education, 18*(3), 647-667.

Leftwich, M., & Haywood, C. (2016). The littlest historians: Early years programming in history museums. *Journal of Museum Education, 41*(3), 152–164.

Levä, K. (2020). Museums and education in Finland. In T. Fristrup (Ed.), *Museums and education in the North* (pp. 51–57). Jamtli Förlag. [Çevrimiçi: http://nckultur.org/wp-content/uploads/2020/11/Fornvardaren_39_single.pdf] Erişim tarihi: 26.04.2026

Lewis, G. D. (2008). *History of museums. Encyclopaedia Britannica Online.* [Çevrim-içi: https://www.britannica.com/topic/museum-cultural-institution/History-museums]. Erişim tarihi: 24.03.2026

Li, H., & Zhang, M. (2025). Museum game-based learning: Innovative approaches from a constructivist perspective. *Frontiers in Education, 10*, 1576207.

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE Publications.

Luke, J. J., Brenkert, S. & Rivera, N. (2021). Preschoolers' social emotional learning in children's museums and community playgrounds. *Journal of Museum Education, 46*(3), 289–302.

Mayfield, M. I. (2005). Children's museums: Purposes, practices and play? Early *Child Development and Care, 175*(2), 179–192.

Mercin, L., & Alakuş, A. O. (2005). Anadolu güzel sanatlar liseleri programlarının "müze eğitimi ve uygulamaları" dersi açısından değerlendirilmesi. *Sanat Dergisi: Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 8*, 1-10.

Mercin, L. (2017). Müze eğitimi, bilgilendirme ve tanıtım açısından görsel iletişim tasarımı ürünlerinin önemi. *Millî Eğitim Dergisi, 214*, 209-237.

Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4th ed.). Jossey-Bass.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). *Müze eğitimi.* [Çevrim-içi: https://edirne.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/25162109_1-Muze_EYitimi.pdf]. Erişim tarihi: 16.02.2026

Millî Eğitim Bakanlığı. (2021). *Müze eğitimi 9-12. sınıf.* MEB Yayınları.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2024a). *Türkiye yüzyılı maarif modeli*. MEB Yayınları.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2024b). *Okul öncesi eğitim programı*. MEB Yayınları.

Morentin, M., & Guisasola, J. (2015). The role of science museum field trips in the primary teacher preparation. *International Journal of Science and Mathematics Education, 13*(5), 965–990.

Nalcıoğlu, Z. S. B. (2023). Müzeler değişiyor: Müzecilikte yeni yaklaşımlar. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, *10*(29), 206–217.

Nolan, T. R. (2011). *The leadership practice of museum educators.* [Doktora Tezi]. National Louis University.

Noyat, Ş. (2025). The effects of museum-based art education on the cognitive and socio-sensory development levels of preschool children. *Educational Academic Research, 58*, 112-126.

Okvuran, A. (2012). *Müzede dramanın bir öğretim yöntemi olarak Türkiye'de gelişimi.* Eğitim ve Bilim, *37*(166), 170–180.

Onur, B. (2012). *Müze eğitimi ve uygulamaları*. İmge Kitabevi.

Orçan-Kaçan, M., Dedeoğlu-Aktüg, N., & Alpaslan, M. M. (2023). Teachers' mathematics pedagogical content knowledge and quality of early mathematics instruction in Turkey. *South African Journal of Education, 43*(4), 1-19. https://doi.org/10.15700/saje.v43n4a2289

Öner, G. (2023). Bir eğitim ortamı olarak müzeler ve müze eğitimi. Y. Topkaya, Z. Tangülü (Eds.), *Müze eğitimi* içinde (s. 107). Vizetek Yayınları.

Önder, A., Abacı, O., & Kamaraj, I. (2009). Museums and children: Differences in museum strategies for children. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 1*(1), 1869–1873.

Özbek, O. G., Akyol, A. A., & Köksal Akyol, A. (2017). Ankara'daki müzelerin eğitim işlevleri açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi,* 214, 137–153.

Özer, M., & Yıldırım, A. (2019). Okul öncesi dönemde müze ile eğitim: Öğretmenler ne biliyor? Ne yapıyor? *Anadolu Journal of Educational Sciences International, 9*(2), 396–430.

Özer, M., & Yıldırım, A. (2021). *Yaratıcı etkinliklerle müzede buluşalım*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Özer, İ. (2023). Cumhuriyet devri Türk müzeciliği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 34*(3), 273-287.

Özkasım, H., & Ögel, S. (2005). Türkiye'de müzeciliğin gelişimi. *İTÜ Dergisi Sosyal Bilimler, 2*(1), 96–102.

Özmen, S. S. (2018). Müze eğitiminin gelişimi. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(11), 301-324.

Özrili, Y. (2019). Türkiye'deki müzelerin öğrenme amaçlı olarak yapılandırmacı eğitim yaklaşımına katkısı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 46*, 261-284.

Öztürk Kömleksiz, F., & Gökmenoğlu, T. (2020). Müze eğitim kitapçığı hazırlama sürecinde bir durum saptama çalışması: KKTC örneği. *Millî Eğitim Dergisi, 49*(228), 365–385.

Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). SAGE Publications.

Pavoni, R. (2001), Towards a definition and typology of historic house museums. *Museum International, 53*, 16-21.

Pekgözlü Karakuş, D. (2012). Müzelerde uygulanabilecek müze eğitim etkinlikleri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi, 2*(1), 131-138.

Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. Norton.

Piscitelli, B., & Anderson, D. (2001). Young children's perspectives of museum settings and experiences. *Museum Management and Curatorship, 19*(3), 269–282.

Poyraz, B. (2013). Müze teknolojileri ve sergileme farklılıkları. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 39*, 1-14.

Prottas, N. (2019). Where does the history of museum education begin? *Journal of Museum Education, 44*(4), 337–341.

Rahmi M. Koç Müzesi. (2024). *Koleksiyonlar*. Rahmi M. Koç Müzesi. [Çevrim-içi: https://rmk-museum.org.tr/ankara]. Erişim tarihi: 24.01.2026.

Saçkes, M., Trundle, K. C., Bell, R. L., & O'Connell, A. A. (2011). The influence of early science experience in kindergarten on children's immediate and later science achievement. *Journal of Research in Science Teaching, 48*(2), 217–235.

Sahani, C., & Prakasha, G. S. (2022). Museum visit as an academic engagement activity: Teachers' perspective. *International Journal of Instruction, 15*(3), 1123–1138.

Salmon, L. M. (2019). The historical museum (B. Ata, Çev.). *Journal Of Internatıonal Museum Educatıon, 1*(1), 76-88

San, İ. (2021). *Yaratıcı drama ve müze*. Yeni İnsan Yayınevi.

Sarıoğlu, H., & Özdemir, M. (2007). İstanbul askeri müzesi'ndeki deri askerî eşya ve aksesuarlardan örnekler. *Erdem, 16*(48), 85-108.

Sevimli, K., Aksakal, H., Narlı, S., & Us, K. (2025). Can museums be used in mathematics education? Pre-service primary school mathematics teachers' perspectives and a design proposal. *International Online Journal of Primary Education, 14*(4), 211–238.

Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *3*(4), 487–501.

Sağır, E., Demirdelen, H. & Alpagut, A. (2017). Anadolu medeniyetleri müzesi eğitim etkinlikleri ve müze eğitim atölyesi. *Milli Eğitim Dergisi, 46*(214), 385–388.

Şar, E., & Sağkol, T. (2013). Eğitim fakültelerinde müze eğitimi dersi gerekliliği üzerine. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 10*(2), 83-90.

Şenel Fidangenç, A. N. (2016). Yereli korumak ve Türkiye'de kent müzeleri. *İdealkent*, *7*(20), 936-965.

Şimşek, H., Yıldız, E. M., & Danacı Polat, B. (2019). Müze ve müzecilik. S. Buyurgan (Ed.), *müzede eğitim: öğrenme ortamı olarak müzeler* içinde (ss. 29–49). Pegem Akademi.

Taşdemir, A., Kuş, Z., & Kartal, T. (2012). Out-of-the-school learning environments in values education: Science centres and museums. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 46,* 2765–2771.

Türk Dil Kurumu. (2026). *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: https://sozluk.gov.tr/]. Erişim tarihi: 04.01.2026

Türkmen, H. (2010). Informal (sınıf dışı) fen bilgisi eğitimine tarihsel bakış ve eğitimimize entegrasyonu. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(39), 46–59.

Ulu Kalın, Ö. (2023). Dünya'da müzeciliğin tarihsel gelişimi. Y. Topkaya, Z. Tangülü (Ed.), *Müze eğitimi* içinde (ss.13- 23). Vizetek.

UNESCO (2026). *UNESCO regional seminar on the educational rôle of museums.* [Çevrim-içi: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000064490?posInSet=1&queryId=2d0d8b36-f8bd-4c04-b377-a00c98236b3d]. Erişim tarihi: 14.01.2026.

Xu, W., Xing, QW., Yu, Y. & Zhao, L.-Y. (2024). Exploring the influence of gamified learning on museum visitors' knowledge and career awareness with a mixed research approach. *Humanities and Social Sciences Communications,* 11, Article 1055. https://doi.org/10.1057/s41599-024-03583-4

Wang, L. (2023). Theatre in museums: Touch it without a touch. *Theatre, Dance and Performance Training, 14*(2), 177–178. https://doi.org/10.1080/19443927.2023.2204824

Wang, L., & Qian, Y. (2025). Drama in Museums: Redefining museums as an interdisciplinary educational space. In *Experiencing visual arts and performing arts* (book chapter). IntechOpen. https://doi.org/10.5772/intechopen.1011732

Whitton, N. (2018). Playful learning: Tools, techniques, and tactics. *Research in Learning Technology, 26*, 1-12. https://doi.org/10.25304/rlt.v26.2035

Wu, D. (2026). Teachers' perspectives on influencing factors of children's museum education in China: A grounded theory study. *Frontiers in Psychology*, *17*, Article 1738887.

Yenigül, S. B. & Silav, M. (2019). Ankara altınköy açık hava müzesi: Kentte köyü yaşamak. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, *56*, 525-533.

Yılar, M. B. (2023). Türkiye'de müzeciliğin tarihsel gelişimi. Y. Topkaya, Z. Tangülü (Eds.), *Müze eğitimi* içinde (s. 25). Vizetek Yayınları.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, S. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme sorunu: Nicel ve nitel paradigmalardan örnekleme kuramına bütüncül bir bakış. *Kesit Akademi Dergisi, 3*(11), 421–442.

Yılmaz, A. (1996). *Müzelerde çocuk eğitiminin müze koleksiyonları bağlamında değerlendirilmesi ve Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi örneğinde irdelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Zülfikar, A. B., & Ediz, Ö. (2020). Değişen müze ve müzecilikte sergilemenin teknoloji boyutunun incelenmesi: Bursa panorama müzesi örneği. *Lycus Dergisi, 2,* 67–100.

EKLER

EK A Etik Kurul İzni

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu

TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI	TOPLANTI TARİHİ
1	5	3.02.2026

DAĞITIM YERLERİNE

Dr. Öğr. Üyesi Naim ÜNVER'in yardımcı araştırmacı, Betül KAYA'nın sorumlu araştırmacı olarak yapmayı planladıkları **"Müze İncelemeleri Üzerinden "Müze Eğitimi Etkinlik Formatı" Oluşturulması ve Örnek "Müze Etkinlik Planları" Hazırlanması"** isimli çalışması; ek'te yer alan şekliyle Kurulumuzca uygun bulunmuştur.

Bu bilgiler ışığında; onam formlarının gönüllülere imzalatılarak gerekli bilgilendirmelerin yapılması, veri toplama araçlarının (anket, ölçek, mülakat,...) uygulama izninin gerekli kurumlardan alınması, çalışmada kullanılacak olan veri toplama araçlarını geliştiren kişilerden müsaadelerinin alınmış olması, çalışmada ses/görüntü kaydı alınacaksa katılımcılardan gerekli izinlerin alınması, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında kişisel verilere dikkat edilerek katılımcılardan rızalarının alınması, **veri toplamaya etik kurul kararından sonra başlanması** ve etik davranış ilkelerine uyulması şartıyla söz konusu araştırmanın yapılmasına toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Yavuz UNAT Kurul Başkanı	Prof. Dr. Aytekin DEMİRCİOĞLU Başkan Yardımcısı	Prof. Dr. Kutay OKTAY Kurul Üyesi
Prof. Dr. Tolga ULUSOY Kurul Üyesi	Prof. Dr. Ergün RECEPOĞLU Kurul Üyesi	Prof. Dr. Mehmet Fatih KALIN Kurul Üyesi
Prof. Dr. Abdullah Çağrı BİBER Kurul Üyesi		

Ek: İlgili Çalışmanın Başvuru Evrakları

DAĞITIM LİSTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kuruluna
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Naim ÜNVER

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu: M3M7P9A
Belge Takip Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/kastamonu-universitesi-ebys

Adres: Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü, Kuzeykent Kampüsü, Merkez/Kastamonu
Bilgi için : Serdar Durur
Raportör
Telefon No: (0 366) 2801012
Faks No: (0 366) 2801139
e-Posta:
İnternet Adresi: www.kastamonu.edu.tr
Telefon No: (0 366) 2801144 - 1144
Kep Adresi: kastamonuuniversitesi@hs01.kep.tr

EK B Araştırmaya Dahil Edilen Müzeler

1. Anadolu Medeniyetleri Müzesi
2. Ankara Palas Müzesi
3. Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi
4. Cumhuriyet Müzesi
5. Çengelhan Rahmi M. Koç Müzesi
6. Etnografya Müzesi
7. Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi
8. Gökyay Vakfı Satranç Müzesi
9. Hacettepe Üniversitesi Biyosfer Müzesi
10. Hacettepe Üniversitesi Sanat Müzesi
11. Kelime Müzesi
12. Kurtuluş Savaşı Müzesi
13. Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi
14. MKE Sanayi ve Teknoloji Müzesi
15. MTA Tabiat Tarihi Müzesi
16. Mustafa Ayaz Vakfı Plastik Sanatlar Müzesi
17. ODTÜ Arkeoloji Müzesi
18. Polis Müzesi
19. PTT Pul Müzesi
20. Resim ve Heykel Müzesi
21. Roma Hamamı Açık Hava Müzesi
22. Somut Olmayan Kültürel Miraslar Müzesi
23. TCDD Müzesi ve Sanat Galerisi (Atatürk Konutu)
24. TRT Yayıncılık Tarihi Müzesi
25. Türk Hava Kurumu Müzesi
26. Türk Tarih Müzesi ve Parkı
27. Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi
28. Ziraat Bankası Müzesi

EK C Örnek Uygulama Resimleri

İş Bankası Müzesi

Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi

Ziraat Bankası Müzesi

Türk Hava Kurumu Müzesi

Atölye Ortamlarına İlişkin Resimler

Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi

Türk Hava Kurumu Müzesi

Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi

Türk Hava Kurumu Müzesi

Müze Bahçe ve Eğitim Ortamlarına İlişkin Fotoğraflar

EK C'nin devamı

İş Bankası Müzesi

Rahmi Koç Müzesi

İş Bankası Müzesi

Rahmi Koç Müzesi

Etkileşimli Koleksiyonlara İlişkin Fotoğraflar

EK Ç Müze Eğitimi Nitelikleri Değerlendirme Kontrol Listesi

Müze Eğitimi Nitelikleri Değerlendirme Kontrol Listesi

Müze Adı: .....

İl / İlçe: .....

Tarih: .....

Yönerge: Müze türleri ve kurumsal yapı için uygun olan seçenek işaretlenecek; diğer tüm maddeler için "Var / Yok" kutucuğu doldurulacaktır.

A. MÜZENİN TÜRÜ

A.1. Müzenin Türü *(Uygun olanlar işaretlenecek)*

- ☐ Genel Müze
- ☐ Arkeoloji Müzesi
- ☐ Etnografya Müzesi
- ☐ Sanat Müzesi
- ☐ Endüstri (Sanayi) Müzeleri
- ☐ Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzesi
- ☐ Tarih Müzesi
- ☐ Bilim ve Teknoloji Müzesi
- ☐ Planetaryum
- ☐ Ekomüze
- ☐ Diğer Tematik / Açık Hava / Çocuk / Dijital vb

.....

.....

A.2. Müzenin Bağlı Bulunduğu Kurum / Kuruluş *(Uygun olanlar işaretlenecek)*

- ☐ Devlet (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Saraylar, MSB, vb.)
- ☐ Yerel Yönetim (Belediye)
- ☐ Kent Müzeleri
- ☐ Eğitim Kuruluşları ve Üniversiteler (Devlet veya Vakıf)
- ☐ Askeri Müzeler
- ☐ Vakıf (Kültür, Eğitim, Tarih/Hayır)
- ☐ Özel (Özel kişi, aile koleksiyonu, şirket)
- ☐ Karma Yapı (Devlet + Vakıf / Belediye + Özel / Üniversite + Belediye)

B. DİJİTAL VE SANAL EĞİTİM OLANAKLARI

Madde	Var	Yok
B1. Sanal müze / çevrim içi tur	☐	☐
B2. Dijital eğitim içerikleri (video, çevrim içi atölye vb.)	☐	☐

.....

.....

C. FİZİKSEL MEKÂN VE ÖĞRENME ORTAMLARI

Madde	Var	Yok
C1. Eğitim atölyesi alanı	☐	☐
C2. Açık alan (bahçe, avlu vb.)	☐	☐
C3. Geçici / süreli atölye alanı	☐	☐

.....

D. İNSAN KAYNAĞI VE REHBERLİK

Madde	Var	Yok
D1. Müze eğitimcisi	☐	☐
D2. Müze rehberi	☐	☐
D3. Rehberli ziyaret hizmeti	☐	☐
D4. Atölye destekli rehberli tur	☐	☐

.....

.....

.....

E. EĞİTİM PROGRAMLARI VE MATERYALLER

Madde	Var	Yok
E1. Yapılandırılmış eğitim paketleri varsa (Adı/Türü) Belirtiniz:	☐	☐
E2. Farklı yaş gruplarına yönelik programlar varsa Yaş grubu/ Hedef kitlesini belirtiniz:	☐	☐
E3. Eğitim materyalleri (kitap, broşür, kit, hamur, kumaş vb.)	☐	☐
E4. Disiplinler arası etkinlikler (fen, matematik, sanat, drama, oyun vb.)	☐	☐

.....

.....

.....

F. ETKİLEŞİMLİ VE DENEYİM ODAKLI UYGULAMALAR

Madde	Var	Yok
F1. Etkileşimli sergi / bölüm	☐	☐
F2. Duyulara dayalı öğrenme etkinlikleri (dokunma, hareket, koku, işitme vb.)	☐	☐

.....

.....

G. SERGİLER VE SERGİ TEMELLİ EĞİTİM

Madde	Var	Yok
G1. Süreli / geçici sergi ve koleksiyon	☐	☐
G2. Süreli / geçici sergi ve koleksiyon temelli eğitim etkinlikleri	☐	☐

.....

H. OKUL VE TOPLUMSAL ETKİLEŞİM

Madde	Var	Yok
H1. Toplu okul / öğrenci ziyaretleri	☐	☐
H2. Müfredatla ilişkilendirilebilir etkinlikler	☐	☐

.....

.....

I. ERİŞİLEBİLİRLİK VE KAPSAYICILIK

Madde	Var	Yok
I1. Özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlemeler varsa Belirtiniz:	☐	☐
I2. Farklı öğrenme düzeylerine uygun etkinlikler/uyarlamalar	☐	☐

.....

.....

.....

.....

.....

J. İLETİŞİM VE YAYGINLAŞTIRMA

Madde	Var	Yok
J1. Eğitim içerikli web sitesi	☐	☐
J2. Sosyal medya hesapları (Instagram, YouTube, X, Facebook vb.)	☐	☐

.....

.....

GENEL GÖZLEMLER

.....

.....

.....

.....

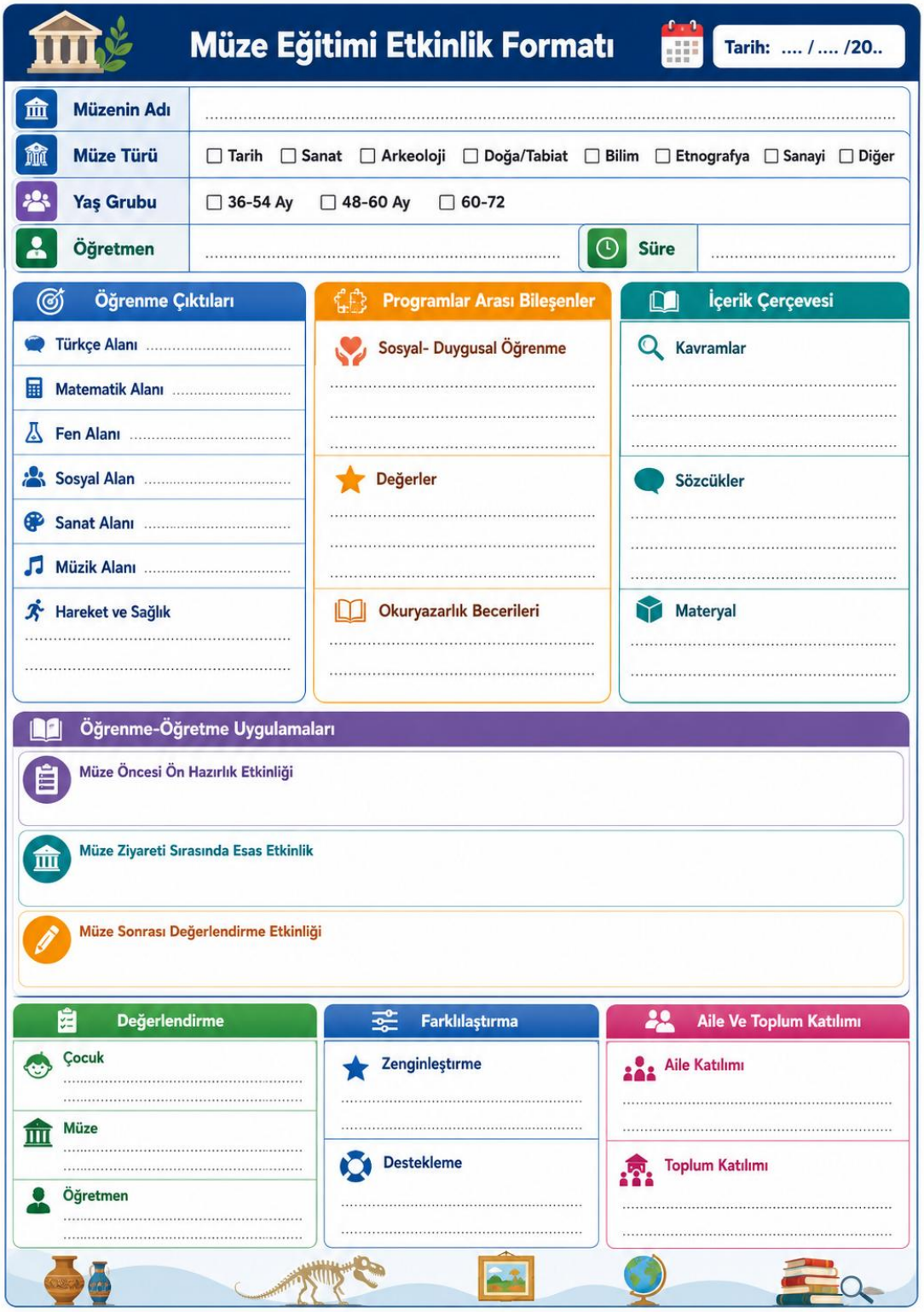
.....

.....

.....

.....

EK D Müze Eğitimi Etkinlik Formatı

EK E Örnek Müze Eğitimi Etkinlik Planları

<table>
<tr><td colspan="3">Müze Etkinlik Planı 1</td><td>Tarih: …/…/20..</td></tr>
<tr><td>Müzenin Adı</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>Müze Türü</td><td colspan="3">Tarih □ Sanat □ Arkeoloji ☒ Doğa/Tabiat □ Bilim □ Etnografya □ Sanayi □ Diğer □</td></tr>
<tr><td>Yaş Grubu</td><td colspan="3">36-54 Ay □ 48-60 Ay □ 60-72 □</td></tr>
<tr><td>Öğretmen</td><td colspan="2">Süre</td><td></td></tr>
<tr><td>Öğrenme Çıktıları</td><td>Programlar Arası Bileşenler</td><td colspan="2">İçerik Çerçevesi</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Sosyal Alan
SAB.12. Coğrafi gözlem ve saha çalışmasını gerçekleştirebilmek için gerekli olan hazırlığı yapabilme
a. Gezi-gözlem çalışması kapsamında gidilecek mekân ve yapılacak çalışmalara yönelik görselleri inceler.</td><td>Sosyal- Duygusal Öğrenme
SDB2.1.SB2. Duygu, düşünceleri ifade etmek
SDB2.1.SB2.G4. Duygu ve düşüncelerini bağlama uygun olarak açıklar.</td><td colspan="2">Kavramlar
Eski</td></tr>
<tr><td>Değerler
D3 Çalışkanlık
D3.3. Araştırmacı ve sorgulayıcı olmak
D3.3.1. Yaratıcılığını geliştirecek faaliyetlere katılır</td><td colspan="2">Sözcükler
Arkeoloji, Arkeolog, Kazı, Müze</td></tr>
<tr><td>Sanat Alanı
SNAB.4. Sanat etkinliği uygulayabilme
d. Sanat etkinliklerinde yaratıcı ürünler oluşturur
e. Drama etkinliklerinde yaratıcı performans sergiler.</td><td>Okuryazarlık Becerileri
OB4.2.Görseli Yorumlama
OB4.2.SB3. Kendi ifadeleriyle görseli nesnel, doğru anlamı değiştirmeyecek bir şekilde yeniden ifade etmek</td><td colspan="2">Materyal
Boya Kalemi, A4 Kağıdı, Müze Kuralları Kağıdı, Kil</td></tr>
<tr><td colspan="4">Öğrenme-Öğretme Uygulamaları</td></tr>
<tr><td colspan="4">Müze Öncesi Ön Hazırlık Etkinliği</td></tr>
<tr><td colspan="4">Çember zamanında çocukların ön bilgilerin ve deneyimlerinin öğrenilmesi amacıyla müze üzerine sohbet edilir. Aşağıdaki sorular sorulabilir;
Müze nedir?
Daha önce hangi müzelere gittiniz?
Neler gördün?
Arkeoloji ne demek?
Arkeolog kimdir? Ne iş yapar?
Kazı ne demek?”
Çocuklar dinlenir ve cevaplar öğretmen tarafından açıklanır. Müze kurallarının yazılı olduğu kâğıt incelenir ve müze kuralları, müze içinde dikkat edilecek durumların gerekliliği üzerine sohbete devam edilir.
Sınıf ortamında bir müze oluşturulur. Uygun alanlarda çocuk resim ve ürünleri sergilenir. Oluşturulan müzeye gezi düzenlenir. Gerçek bir müze gezisi sırasındaki tüm adımlar ve dikkat edilecek noktalar canlandırılır.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Müze Ziyareti Sırasında Esas Etkinlik</td></tr>
<tr><td colspan="4">Müzede yer alan eser bölümlerinden biri öğretmen tarafından seçilir. Bölüm çocuklarla gezilir ve gerekli bilgiler anlatılır. Bölüm içerisinden seçilen objelerin olduğu kartlar çocuklara verilir ve belirtilen süre içerisinde obje bulmaları istenir. Objeyi bulan çocukların objeyi canlandırması seslendirmesi istenir. Çalışma bireysel ya da grupla yapılabilir. Seçilen objeler müze atölyesinde kil kullanılarak yeniden tasarlanır. Çocuklar özgün ürünler oluşturmaları istenir.</td></tr>
</table>

EK E'nin devamı

<table>
<tr><td colspan="3">Müze Sonrası Değerlendirme Etkinliği</td></tr>
<tr><td colspan="3">Gezi sırasında kırık heykel ya da yarım kalmış bir çömlek gibi bir obje incelenir. İncelenen objenin fotoğrafı çekilir. Gezi sonrası fotoğraf gösterilir. Obje hakkında sorular sorularak sohbet edilir. Aşağıdaki sorular sorulabilir;
Bu objeye ne olmuş olabilir?
Neden yarım kalmış?
Neden kırılmış?
Hangi amaçla kullanılıyor?
Eksik olan kısmında ne vardı?
Çocuklara boş kâğıtlar ve boya kalemleri dağıtılır. Eksik olan parçayı tamamlamaları istenir. Bu çalışma bire şey ya da küçük gruplar ile yapılabilir.</td></tr>
<tr><td>Değerlendirme</td><td>Farklılaştırma</td><td>Aile Ve Tolum Katılımı</td></tr>
<tr><td rowspan="2"><u>Çocuk</u>
Öğretmen tarafından etkinlik sonrası çocuk açısından değerlendirme yazılır.

<u>Müze</u>
Müze ortamı ve etkinlik uygulmaya yönelik koşullara yönelik değerlendirme yazılır.

<u>Öğretmen</u>
Öğretmen tarafından plan ve uygulamaya yönelik değerledirme yazılır.</td><td><u>Zenginleştirme</u>
Bulunan arkeolojik eserlerin günümüzdeki karşılıklarını çizerek eşleştirmesi istenir. Örnek testi/buzdolabı</td><td><u>Aile Katılımı</u>
Ailelerden evdeki en eski eşyayı (fotoğraf, saat, cezve vb.) çocuklarıyla birlikte incelemeleri ve hikâyesini anlatan bir afiş hazırlamaları istenir.</td></tr>
<tr><td><u>Destekleme</u>
Akran destekli eşleştirme yapılır. İhtiyaç halinde deteklenmesi gerekli çocuk arkadaşı ile eşleştirilir ve görevlerin birlikte yapılması istenir.</td><td><u>Toplum Katılımı</u>
Müze ziyaretinden sonra okula yakın bir antikacı, çömlek ustası veya bakırcı atölyesi ziyaret edilir. Çocuklar, müzede gördükleri çömleklerin günümüzde nasıl üretildiğini ya da eski eşyaların nasıl korunduğunu yerinde görür ve deneyimleme imkânı bulur.</td></tr>
</table>

EK E'nin devamı

<table>
<tr><td colspan="3">Müze Etkinlik Planı 2</td><td>Tarih: …/…/20..</td></tr>
<tr><td>Müzenin Adı</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>Müze Türü</td><td colspan="3">Tarih □ Sanat ☒ Arkeoloji □ Doğa/Tabiat □ Bilim □ Etnografya □ Sanayi □ Diğer □</td></tr>
<tr><td>Yaş Grubu</td><td colspan="3">36-54 Ay □ 48-60 Ay □ 60-72 □</td></tr>
<tr><td>Öğretmen</td><td colspan="2">Süre</td><td></td></tr>
<tr><td>Öğrenme Çıktıları</td><td>Programlar Arası Bileşenler</td><td colspan="2">İçerik Çerçevesi</td></tr>
<tr><td rowspan="3"><u>Sosyal Alanı</u>
SAB.8.Yakın çevresinde oluşan gruplarla sosyal temas oluşturabilme
a. Bulunduğu mekânda kendisinin/nesnelerin/ mekânların konumunu yön/konum terimlerini kullanarak ifade eder.
SAB.12. Coğrafi gözlem ve saha çalışmasını gerçekleştirebilmek için gerekli olan hazırlığı yapabilme
a. Gezi-gözlem çalışması kapsamında gidilecek mekân ve yapılacak çalışmalara yönelik görselleri inceler.

<u>Sanat Alanı</u>
SNAB.2. Sanat eseri inceleyebilme
b. Sanat eserinde gördüklerini söyler.
g. Sanat eserine yönelik duygu ve düşüncelerini ifade eder.
SNAB.4. Sanat etkinliği uygulayabilme
a. Yapmak istediği sanat etkinliğinin türüne karar verir.
b. Yapmak istediği sanat etkinliği için gerekli olan materyalleri seçer.</td><td><u>Sosyal- Duygusal Öğrenme</u>
SDB2.3.SB4. Toplumsal normlar hakkında bir anlayış geliştirme
SDB2.3.SB4.G4. Farklı kültürel miras ve varlıklarını koruma etkinliklerine katılır.</td><td colspan="2"><u>Kavramlar</u>
Ön-Arka Yukarı-Aşağı</td></tr>
<tr><td><u>Değerler</u>
D7 Estetik
D7.1. Duyusal derinliği anlamak
D7.1.1. Estetiğin sanat ve doğada önemli bir yere sahip olduğunu fark eder
D7.2. Sanatsal ve görsel zevkleri hayatın bir parçası hâline getirmek
D7.2.2. Estetik unsurların korunmasının önemini fark eder</td><td colspan="2"><u>Sözcükler</u>
Sanat, Ressam, Heykeltraş, Heykel, Tablo, Müze</td></tr>
<tr><td><u>Okuryazarlık Becerileri</u>
OB4.2.Görseli Yorumlama
OB4.2.SB1. Görseli incelemek
OB5.2.Kültürü Sürdürme
OB5.2.SB3. Kültürel mirası korumak</td><td colspan="2"><u>Materyal</u>
Karton, Hamur, Kil, Boya, Kâğıt, Eva, Yapıştırcı, Fırça, Tablo detayı kartları,</td></tr>
<tr><td colspan="4">Öğrenme-Öğretme Uygulamaları</td></tr>
<tr><td colspan="4">Müze Öncesi Ön Hazırlık Etkinliği</td></tr>
<tr><td colspan="4">Öğretmen gezi öncesi sanat merkezinde yer alan materyalleri zenginleştirir. Merkeze ünlü ressam, heykeltraş resimleri ve yaptıkları eserlerin görselleri koyar ve sanat merkesinde geçici bir düzenleme yapar. Serbest zamanda çocukların sanat merkezinde hamur, boya gibi materyallerle çalışmalarına fırsat verir. Çocukların yaptıkları ürünler hakkında konuşulur. Öğretmen sanat merkezinde yer alan değişiklikler hakkında sohbet başlatır. Aşağıdaki sorular sorulabilir.
Sanat merkezinde ne gibi farklılıklar var?
Bu fotoğraftaki kişiler kim olabilir?
Ressam kime denir? Ne iş yapar?
Sanat ne demek? Müze ne demek?
Bu tabloyu daha önce gördün mü? Nerede?
Sorulan soruların yanıtları dinlenir. Öğretmen tarafından ressam, heykeltraş gibi çocukların bilmedikleri</td></tr>
</table>

EK E'nin devamı

<table>
<tr><td colspan="3">sözcükler açıklanır. Merkezde yer alan sanatçılar ve eserleri hakkında kısaca bilgi verilir. Sanat müzesine gidileceği bilgi paylaşılır. Öğretmen kartondan çerçeveler hazırlar. Müze ziyareti öncesinde çocuklar, artık materyal, çeşitli eva karton gibi materyallerle özgün tasarımlarla kendi manipülatif çerçevelerini üretir. Müze ortamında çerçeveler kullanılarak eselerin inceleneceği söylenir. Çerçeveler kullanılarak yapıtlara farklı bir açıdan yaklaşılır ve eserin bütününden bağımsız küçük detaylar (renk kontrastları, fırça darbeleri, figür bileşenleri) üzerinde seçici odaklanma sağlanır.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Müze Ziyareti Sırasında Esas Etkinlik</td></tr>
<tr><td colspan="3">Müzede yer alan bir tablo öğretmen tarafında seçilir. Seçilen büyük bir manzara veya soyut bir tablonun önüne oturulur. Öğretmen tarafından çocukların gözlerini kapatmaları istenir. "Eğer bu tablonun içine girebilseydik şu an kulağımıza hangi sesler gelirdi?" diye sorulur. Çocuklar tablodaki öğelere göre rüzgâr, dalga, kuş sesi veya kalabalık insan mırıltıları çıkararak hep birlikte tablonun ses manzarasını oluşturur. Müzenin bir bölüm ya da odasında yer alan birkaç tabloya ait küçük detayların fotoğrafları gezi öncesinde çıktı alınır. (Örn: Bir tablonun köşesindeki şapka, ağaç ya da bir köpek) Çocuklara sınıfta hazırladıkları çerçeveler ve küçük detay kartlarını verilir. Müze salonunda bu detayların hangi büyük esere ait olduğunu bulmaya çalışmaları, detayı bulan çocuğun elindeki çerçeveri kullanarak resmin istenen detayını göstermesi ve incelemesi istenir. Detayı bulna çocuklardan buldukları detayları konum bildiren kavramları kullanarak anlatmalarına fırsat verilecek sorular sorulur.
Şapkanın önünde ne var?
Sanatçı köpeğin üzerine ne çizmiş?
Gibi sorular sorulabilir. Kartlar değiştirilerek oyun takrar oynanır.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Müze Sonrası Değerlendirme Etkinliği</td></tr>
<tr><td colspan="3">Çocuklara kil hamurları verilir. Bir heykeltraş oldukları söylenir. Kendi herkellerini oluşturmları istenir. Oluşturulan ürünler kurutulur ve çocuklara tarafından boyanır. Heykeller bir sanat eseri gibi sınıf ortamında oluşturulan geçici heykel müzesinde sergilenir ve korunur. Öğretmen her gün bir çocuğu görevli seçerek müzenin korunması eserlerin bakılı gibi görev ve sorumluluklar verir.</td></tr>
<tr><td>Değerlendirme</td><td>Farklılaştırma</td><td>Aile Ve Tolum Katılımı</td></tr>
<tr><td><u>Çocuk</u>
Öğretmen tarafından etkinlik sonrası çocuk açısından değerlendirme yazılır.

<u>Müze</u>
Müze ortamı ve etkinlik uygulmaya yönelik koşullara yönelik değerlendirme yazılır.

<u>Öğretmen</u>
Öğretmen tarafından plan ve uygulamaya yönelik değerledirme yazılır.</td><td><u>Zenginleştirme</u>
Zihinsel potansiyeli iyi ya da sanata eğilimli çocuklar için çift bölmeli veya geometrik olarak asimetrik çerçeveler verilir. Çocuktan, iki farklı eserdeki zıt kavramları (Örnek: Bir tablodaki neşe ile diğerindeki hüznü, sıcak-soğuk, renk kompozisyonları) aynı anda çerçeveleyip estetik bir karşılaştırma yapması istenir.

<u>Destekleme</u>
Görme yetersizliği olan çocuklar için müzenin izin verdiği dokunulabilir replikalar veya kabartma görseller kullanılır.</td><td><u>Aile Katılımı</u>
"Haftanın sanatı" isimli bir aile katılımı projesi başlatılır. Bu kapsamda her hafta bir veli bir sınıf ortamına konuk olur. Geleneksel, güncel sanat dallarından birini çocuklara anlatır ve uygulama yaptırır.

<u>Toplum Katılımı</u>
Kaybolmak üzere olan geleneksel bir sanat dalı çocuklara tanıltılması amacıyla ustaları sınıf ortamına davet edilir.</td></tr>
</table>

EK E'nin devamı

<table>
<tr><td colspan="3">Müze Etkinlik Planı 3</td><td>Tarih: …/…/20..</td></tr>
<tr><td>Müzenin Adı</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>Müze Türü</td><td colspan="3">Tarih □ Sanat □ Arkeoloji □ Doğa/Tabiat ☒ Bilim □ Etnografya □ Sanayi □ Diğer □</td></tr>
<tr><td>Yaş Grubu</td><td colspan="3">36-54 Ay □ 48-60 Ay □ 60-72 □</td></tr>
<tr><td>Öğretmen</td><td colspan="2">Süre</td><td></td></tr>
<tr><td>Öğrenme Çıktıları</td><td>Programlar Arası Bileşenler</td><td colspan="2">İçerik Çerçevesi</td></tr>
<tr><td><u>Türkçe Alanı</u>
TAOB.2. Görsel materyallerden anlamlar üretebilme
a. Görsel materyal ile ön bilgileri arasında ilişki kurar.

<u>Matematik Alanı</u>
MAB.12. Elde ettiği/eriştiği verileri düzenleyebilme
b. Veri toplar.</td><td><u>Sosyal- Duygusal Öğrenme</u>
SDB1.2.SB2. Motivasyonunu ayarlamak
SDB1.2.SB2.G1. İlgisini çekecek bir etkinliğe katılmak için harekete geçer.
SDB2.2.SB4. Ekip (takım) çalışması yapmak ve yardımlaşmak
SDB2.2.SB4.G2. Ortak hedefler doğrultusunda takım oluşturur ya da var olan bir takıma dâhil olur.</td><td colspan="2"><u>Kavramlar</u>
Büyük-Küçük</td></tr>
<tr><td><u>Fen Alanı</u>
FAB.1. Günlük yaşamında fene yönelik olaylara/olgulara ve durumlara yönelik bilimsel gözlem yapabilme
b. Materyallerin gözlemlenebilir özellikleriyle ilgili verileri duyuları aracılığıyla toplar.
FAB.3. Günlük yaşamında fen olaylarına yönelik bilimsel gözleme dayalı tahminlerde bulunabilme
c. Nesnelerin belirli durumlardaki değişimleri ile ilgili gözlemlerinden sonuçlar çıkarır.

<u>Sosyal Alan</u>
SAB.14. Coğrafi gözlem ve çalışma sahasından elde edilen sonuçları sözlü/görsel yolla raporlaştırabilme
b. Gezi-gözlem çalışma sahasından oluşturduğu ürünlerini sözel ya da görsel olarak sunar.</td><td><u>Değerler</u>
D5 Duyarlılık
D5.2. Çevreye ve canlılara değer vermek
D5.2.6. Çevresinde yaşayan canlı türlerini tanımaya istekli olur.

<u>Okuryazarlık Becerileri</u>
OB4.1.Görseli Anlama
OB4.1.SB1. Görseli algılamak</td><td colspan="2"><u>Sözcükler</u>
Fosil, Mineral, Jeoloji,

<u>Materyal</u>
Kukla, fosil, mineral, jeolojik oluşum görselleri, kinetik kum, dinazor fosili, fırça, taş, kurumuş çiçek, ağaç kabuğu, deniz kabuğu, salyangoz kabuğu ve kuş tüy, büyüteç, plastik hayvan oyuncakları, ağaç dalları, bitki maketleri, sticker, kil hamuru, dinazor, fosil konulu kitap</td></tr>
<tr><td colspan="4">Öğrenme-Öğretme Uygulamaları</td></tr>
<tr><td colspan="4">Müze Öncesi Ön Hazırlık Etkinliği</td></tr>
<tr><td colspan="4">Öğretmen dinazor kuklası kullanarak çocuklara doğa ve tabiat tarihi müzesine gideceklerini, orada geçmişte yaşayan canlıların fosillerini mineral, jeolojik oluşumları göreceklerini söyler ve çocuklara gerekli açıklamaları yapar. Görseller çocuklarla birlikte incelenir. Ardından sınıfta istasyonlar oluşturur. İlk istasyonda; fosil kazı</td></tr>
</table>

EK E'nin devamı

<table>
<tr><td colspan="3">simülasyonu oluşturulur. Çocukları kum havuzlarında gizli dinozor fosillerini fırçalarla ortaya çıkardığı minik kazı çalışmaları yapar. İkinici istasyonda; fen merkezinde yer alan ve ailelerden talep edilen çeşitli taşlar, kurumuş çiçekler, ağaç kabukları, deniz kabukları, salyangoz kabukları ve kuş tüyleri büyüteç yardımıyla çocuklar tarafından incelenir. Özellikleri, yapısı, dokusu, renkleri halkında konuşulur. Üçüncü istasyonda; masa üzerine güçlü bir masa lambası sabitlenir. Lamba boş bir duvara doğru yönlendirilir. Çocuklar figürleri ışığın önüne getirerek duvarda dinozor gölgeleri oluşturur. Nesneyi yakınlaştırıp uzaklaştırarak gölgenin boyutunu değiştirirler. Büyük-küçük kavramına dikkat çekilir. Işığa yaklaştığında ve uzaklarştırdığında gölge boyutundaki değişim fark edilir. Her istasyonda 10-15 dakikalık süre boyunca çalışılır ardından deişiğiklik yapılır. Tüm çocuklar her istasyonlarda yer alır.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Müze Ziyareti Sırasında Esas Etkinlik</td></tr>
<tr><td colspan="3">Müzenin seçilen bir bölümünde yer alan koleksiyonda yer alan dinozor dişi, bir kayaç, kuş tüyü, boynuzlu bir hayvana ait fotoğrafların bulunduğu bir kart hazırlanır. Çocuklar müze bölümü içinde bu nesneyi gördüğünde kartındaki görselin üzerine bir sticker yapıştırır. Bingoyu tamamlayan çocuklar müze kâşifi ilan edilir. Yaka kartı yapıştırılır. Çocuklar gruplara ayrılır. Her grup müzede yer alan bir hayvanı seçer. Çocuklardan birisi bacağı, birisi kuyruğu, diğeri de hayvanın başı olacak şekilde o hayvanı oluşturan parçaları olurlar. Bir araya geldiklerinde seçtikleri hayvan gibi hareket etmeleri istenir. Diğer gruplar hayvanı tanımaya çalışır.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Müze Sonrası Değerlendirme Etkinliği</td></tr>
<tr><td colspan="3">Birinci istasyonda, çocuklar müzede gördüklerini hayvan fosil, gibi detayların resimleri yapar. Yapılan resimlerden müze kitapçığı oluşturulur sınıf kitaplığına yerleştirilir. İkinici istasyonda, kil hamuruna plastik hayvanlarla ayak baskısı ve doku baskısı yapılır ve kurumaya bırakılır. Üçüncü istasyonda, dinazor, fosil konulu kitaplar incelenir. Çocuklar birbirlerine inceledikleri kitapları anlatır. 10-15 dakikalık sürelerde tüm çocuklar istasyonlarda yer alır.</td></tr>
<tr><td>Değerlendirme</td><td>Farklılaştırma</td><td>Aile Ve Tolum Katılımı</td></tr>
<tr><td rowspan="2"><u>Çocuk</u>
Öğretmen tarafından etkinlik sonrası çocuk açısından değerlendirme yazılır.

<u>Müze</u>
Müze ortamı ve etkinlik uygulmaya yönelik koşullara yönelik değerlendirme yazılır.

<u>Öğretmen</u>
Öğretmen tarafından plan ve uygulamaya yönelik değerledirme yazılır.</td><td><u>Zenginleştirme</u>
Dünyadaki Doğa tabiat müzeleri sanal müze ile gezilir. Benzerlikler ve farklılıklar, oradaki canlılar hakkında sohbet edilir.</td><td><u>Aile Katılımı</u>
Ailelerden v"Dinazorları Tanıyorum" isimli bir çalışma yapmaları istenir. Çalışma kapsamında didazorların yaşamlarına ilişkin video izleme, kitap inceleme ve en son okula gönderilen bir afiş tasarımı yapılması beklenir. Gelen afişler çocuklar tarafından arkadaşlarına sunulur.</td></tr>
<tr><td><u>Destekleme</u>
Müzede yer alan dokunulabilir alanlar ve modeller ile dokun-hisset- benzer çalışmaları yapılabilir.
Müze sırasında çalışılan alan koleksiyon yaş grubu, bilişsel beceriler dikkate alınarak küçültülebilir.</td><td><u>Toplum Katılımı</u>
Sınıf ortamında, veteriner, biyolog, ormancı ya da çevre mühendisi davet edilir. Konuklar, çocuklara canlılar hakkında bilgi verir, kendilerini, yaptıkları işleri tanıtır.</td></tr>
</table>

EK E'nin devamı

<table>
<tr><td colspan="3">Müze Etkinlik Planı 4</td><td>Tarih: …/…/20..</td></tr>
<tr><td>Müzenin Adı</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>Müze Türü</td><td colspan="3">Tarih ☒ Sanat □ Arkeoloji □ Doğa/Tabiat □ Bilim □ Etnografya □ Sanayi □ Diğer □</td></tr>
<tr><td>Yaş Grubu</td><td colspan="3">36-54 Ay □ 48-60 Ay □ 60-72 □</td></tr>
<tr><td>Öğretmen</td><td colspan="2">Süre</td><td></td></tr>
<tr><td>Öğrenme Çıktıları</td><td>Programlar Arası Bileşenler</td><td colspan="2">İçerik Çerçevesi</td></tr>
<tr><td><u>Türkçe Alanı</u>
TAOB.2. Görsel materyallerden anlamlar üretebilme
ç. Görsel materyalleri karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları ortaya koyar</td><td rowspan="4"><u>Sosyal- Duygusal Öğrenme</u>

SDB2.1.SB2. Duygu, düşünceleri ifade etmek
SDB2.1.SB2.G4. Duygu ve düşüncelerini bağlama uygun olarak açıklar.
SDB2.1.SB4. Grup iletişimine katılmak
SDB2.1.SB4.G1. Grup iletişimine katılmaya istekli olur.</td><td colspan="2"><u>Kavramlar</u>
Eski- Yeni</td></tr>
<tr><td rowspan="2"><u>Sosyal Alan</u>
SAB.3. Olay/dönem ve kavramları zamanla değişen ve benzerlik gösteren özelliklerine göre değerlendirebilme
a. Geçmişte kullanılan çeşitli nesnelerin günümüzdeki hâlleri ile benzerlik ve farklılıklarını karşılaştırır.</td><td><u>Değerler</u>
D19 Vatanseverlik
D19.3. Ülke varlıklarına sahip çıkmak
D19.3.2. Koruma alanları, müzeler, el işleri, yemekler gibi somut ve ninniler, türküler, bilmeceler, destanlar gibi somut olmayan kültürel mirasını tanır.</td><td colspan="2"><u>Sözcükler</u>
Tarih,</td></tr>
<tr><td><u>Sanat Alanı</u>
SNAB.4. Sanat etkinliği uygulayabilme
e. Drama etkinliklerinde yaratıcı performans sergiler.</td><td><u>Okuryazarlık Becerileri</u>
OB5.1.Kültürü Kavrama
OB5.1.SB2. Kültür unsurlarını fark etmek</td><td colspan="2"><u>Materyal</u>
Kartondan zaman makinesi, kağıt, boya kalemi, çeşitli süsleme materyalleri,</td></tr>
<tr><td colspan="4">Öğrenme-Öğretme Uygulamaları</td></tr>
<tr><td colspan="4">Müze Öncesi Ön Hazırlık Etkinliği</td></tr>
<tr><td colspan="4">Çocuklar okula geldiğinde öğretmenin kartondan hazırladığı zaman makinesi ile karşılaşır. Çember zamanında ne olabileceği üzerine konuşulur. Tarih sözcüğü gibi bilinmeyen kelimeler ve eski yeni gibi zaman kavramları verilir. Çocuklar sırayla zaman makinesinin içine girer ve 100 yıl öncesine yolculuk yapar. Öğretmen yönergeleri ile çocuklar orada ne gördüklerini hayal eder ve canlandırır. Eski sokak esleri, at arabası sesi gibi fon müzikleri kullanılabilir. Öğretmen çalışma sonrası çocuklara tarih müzesine gideceklerini orada karşılaşacakları nesneleri ve müzenin temasını tanıtır. Çocuklar gidecekleri müzeye ilişkin bir bilet hazırlar. Bilet boyunda kesilmiş kâğıt, boya kalemleri ve çeşitli materyaller kullanarak özgün biletlerini hazırlarlar.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Müze Ziyareti Sırasında Esas Etkinlik</td></tr>
<tr><td colspan="4">Müzenin uygun bölümü öğretmen tarafından seçilir. Bölüm girişinde çocukların hazırladıkları biletler kontrol edilir. Bölümde yer alan bir figür, asker, padişah, zanaatkâr çocuklar tarafından seçilir ve onun gibi donarak beklenir. Sonra seçilen figürlere uygun aşağıdaki gibi yönergeler verilebilir.
Bu kişi ne düşünüyor olabilir?
Atatürk hakla nasıl seslenmiştir? Sen olsan halka nasıl seslenirsin? (Bu soru müzede yer alan tarihsel süreçte ismi önemli olan kişiler için müzede bulunan heykel, maket bulunma durumuna göre çeşitlendirilebilir.)
Sen bir kral olsan halkına nasıl seslenirsin?
Çarşıda kumaş dükkânı olan bir esnafsın senden kumaş almaya gelen insanlara neler söylersin?
100 yıl öncesinde yaşayan bir çocuksun ne istersin?</td></tr>
</table>

EK E'nin devamı

<table>
<tr><td colspan="3">Çocuklar kendilerini figürlerin yerine koyar ve canlandırma yapar.
Müze içinde yer alan atölye ya da uygun bir alanda boya kalemleri ve kâğıtlar çocuklara dağıtılır.
Ardından çocuklara 100 yıl öncesine hangi eşya, buluş, teknoloji, ilaç ya da bilgiyi götürmek isterdin? Sorusu sorusu sorularak düşünmeleri ardından resimlerini yapmaları istenir.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Müze Sonrası Değerlendirme Etkinliği</td></tr>
<tr><td colspan="3">Çocuklar evlerinden eski eşyalar getirir. Getirilen eşyalar incelenir. Günümüze neden kullanılmadıkları ve bu eşyalar yerine nelerin kullanıldığı konuşulur. Sınıfta mini tarih müzesi hazırlanır. Çocukların getirdiği eski telefon, cep saati, fotoğraf, dantel, eski para, bakır eşya gibi eyşalar müzenin koleksiyonunu oluşturur.</td></tr>
<tr><td>Değerlendirme</td><td>Farklılaştırma</td><td>Aile ve Tolum Katılımı</td></tr>
<tr><td rowspan="2"><u>Çocuk</u>
Öğretmen tarafından etkinlik sonrası çocuk açısından değerlendirme yazılır.

<u>Müze</u>
Müze ortamı ve etkinlik uygulmaya yönelik koşullara yönelik değerlendirme yazılır.

<u>Öğretmen</u>
Öğretmen tarafından plan ve uygulamaya yönelik değerledirme yazılır.</td><td><u>Zenginleştirme</u>
Eski ve yeni eşya, kıyafet, teknoloji, yemek görselleri inceleme ve fotoğraflarla karşılaştırma çalışmaları yapılabilir.
Çeşitli görseller ile tarih şeridi oluşturulabilir.</td><td><u>Aile Katılımı</u>
Aile röportajı etkinliği yapılır. Çocuklar aile büyükleriyle geçmiş hakkında sohbet eder. Aşağıdaki sorular sorularbilir;
Çocukken hangi oyunları oynuyordunuz?
Eskiden ulaşım nasıldı?
Elektrik olmadığında ne yapıyordunuz?
Hangi eşyalar farklıydı?
Öğrenilenler sınıfta paylaşır.</td></tr>
<tr><td><u>Destekleme</u>
Soyut kavramların somutlaştırılmasında içeriğe uygun video izlenebilir.
Küçük gruplar halinde çalışılabilir.</td><td><u>Toplum Katılımı</u>
Okul içinde çalışan ya da çevre okullardan bir Tarih öğretmeni sınıfa konuk edilir. Sohbet edilir.</td></tr>
</table>

EK E'nin devamı

<table>
<tr><td colspan="3">Müze Etkinlik Planı 5</td><td>Tarih: …/…/20..</td></tr>
<tr><td>Müzenin Adı</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>Müze Türü</td><td colspan="3">Tarih □ Sanat □ Arkeoloji □ Doğa/Tabiat □ Bilim ☒ Etnografya □ Sanayi □ Diğer □</td></tr>
<tr><td>Yaş Grubu</td><td colspan="3">36-54 Ay □ 48-60 Ay □ 60-72 □</td></tr>
<tr><td>Öğretmen</td><td colspan="2">Süre</td><td>4 Hafta</td></tr>
<tr><td>Öğrenme Çıktıları</td><td>Programlar Arası Bileşenler</td><td colspan="2">İçerik Çerçevesi</td></tr>
<tr><td>Matematik Alanı
MAB.12. Elde ettiği/eriştiği verileri düzenleyebilme
b. Veri toplar.
c. Elde ettiği verilerin somut modelini oluşturur.</td><td><u>Sosyal- Duygusal Öğrenme</u>
SDB1.1.SB1. Öğreneceği yeni konu/kavram veya bilgiyi nasıl öğrendiğini belirlemek
SDB1.1.SB1.G2. Merak ettiği konu/kavrama ilişkin soru sorar.
SDB1.2.SB5. Kendi öğrenme durumunu geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak
SDB1.2.SB5.G1. Merak ettiği konu/kavramları öğrenmek için uygun yöntem geliştirir.
SDB2.2.SB1.Kişi ve gruplarla iş birliği yapmak
SDB2.2.SB1.G2. Gerektiğinde kişi ve gruplarla iş birliği yapar.</td><td colspan="2"><u>Kavramlar</u>
Eski-Yeni</td></tr>
<tr><td><u>Fen Alanı</u>
FAB.6 Merak ettiği konular/olay/ durum hakkında deneyler yapabilme
b. Merak ettiği konuya ilişkin basit düzeyde deney tasarlar.
FAB. 8. Fene yönelik olay ve/veya olguları açıklamak için basit düzeyde bilimsel modellerden faydalanabilme
a. Yakın çevresindeki problemlerin çözümüne yönelik hayal gücüne dayalı modeller önerir.
FAB.10. Fene yönelik günlük hayatla ilişkili olay, olgu ve/veya durumlara yönelik bilimsel sorgulama yapabilme
b. Tasarladığı basit modeli gerçek hayattaki karşılığı ile birlikte değerlendirerek fikirlerini açıklar
c. Fene yönelik günlük hayatla ilişkili olaylara/olgulara yönelik basit düzeyde araştırmalar yürütür.</td><td rowspan="2"><u>Değerler</u>
D3 Çalışkanlık
D3.3. Araştırmacı ve sorgulayıcı olmak
D3.3.1. Yaratıcılığını geliştirecek faaliyetlere katılır.
D.3.3.3. Bilimsel, teknolojik alanlardaki gelişmelerle ilgili etkinliklere katılmaya istekli olur.
D12 Sabır
D12.2. İstikrarlı olmak
D12.2.1. Görev ve sorumluluklarını yerine getirirken kararlı davranır.
D12.2.3. Olaylar ve durumlar karşısında motivasyonunu sürdürür.</td><td colspan="2" rowspan="2"><u>Sözcükler</u>
Bilim, Bilim İnsanı, İcat, Buluş, Tekoloji</td></tr>
<tr><td><u>Sosyal Alan</u>
SAB.4.Yakın çevresindeki yaşantılardan yola çıkarak merak</td></tr>
</table>

EK E'nin devamı

<table>
<tr>
<td>ettiği konulara yönelik sorular sorabilme
a. Yakın çevresindeki nesne, kişi, yer ve olaylar hakkında merak ettiği konuya/probleme yönelik sorular sorar.
SAB.5. Merak ettiği konuya yönelik kaynakları inceleyebilme
a. Yakın çevresinde merak ettiği konulara yönelik görsel/ işitsel kaynakları inceler
SAB.8.Yakın çevresinde oluşan gruplarla sosyal temas oluşturabilme
a. Dâhil olduğu oyun/etkinlik/proje grup çalışmalarında iletişimi başlatır.
b. Dâhil olduğu grubun amaçları doğrultusunda yapılacak çalışmalar hakkında görüşlerini söyler.
SAB.13. Coğrafi gözlem ve çalışma sahasında planlanan çalışmaları uygulayabilme
a. Gezi-gözlem çalışması sırasında takip edilecek sözlü/ görsel yönergeleri uygular
SAB.14. Coğrafi gözlem ve çalışma sahasından elde edilen sonuçları sözlü/görsel yolla raporlaştırabilme
b. Gezi-gözlem çalışma sahasından oluşturduğu ürünlerini sözel ya da görsel olarak sunar.</td>
<td><u>Okuryazarlık Becerileri</u>
OB1.2.Bilgiyi Toplama
OB1.2.SB2. Belirlediği aracı kullanarak olay, konu ve durum ile ilgili bilgileri bulmak
OB4.4.Görsel İletişim Uygulamaları Oluşturma
OB4.4.SB2. Özgün görseller oluşturmak
OB7.2.Veri Oluşturma
OB7.2. SB1. Araştırma tasarlamak
OB7.2. SB2. Veri toplamak</td>
<td><u>Materyal</u>
Gizemli çanta ve içinde büyüteç, eski telefon, fotoğraf makinesi, el feneri, eski yeni teknolojik araçların görsellerine ilişkin kartlar, kodlama oyuncakları, mıknatıs, pet şişe, pilastik kapak, poşet vb. atık materyaller, görev kartı, gözlem listesi, metre, ip, kalem, kağıt, karton, eva, yapıştırıcı, makas, model için gerekli olabilecek materyaller.</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Öğrenme-Öğretme Uygulamaları</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Müze Öncesi Ön Hazırlık Etkinliği</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">"Küçük Bilim İnsanları Teknolojiyi Keşfediyor" isimli bir poje çalışması yapılır.
<u>Proje sorusu:</u> İnsanlar hayatlarını kolaylaştırmak için nasıl icatlar yapar?"
<u>Alt sorular:</u>
Teknoloji nedir?
Eskiden insanlar nasıl iletişim kuruyorlardı?
Robotlar neler yapabilir?
Bilim İnsanları nasıl çalışır?
Gelecekte hangi icatlar olabilir?
<u>Başlangıç aşaması:</u> Sınıfa gizmli bir çanta gelir. İçinde yer alan büyüteç, eski telefon, fotoğraf makinesi, el feneri gibi nesneler bulunur. Çanta açılır ve nesneler incelenir. Ne işe yaradıkları ve kimler tarafından hangi amaçla kullanılıyor olduğu üzerine konuşulur. Çocukların sorduğu sorular dinlenir ve not alınır.
<u>Araştıma aşaması:</u> Sınıf içinde araştırma merkezi kurulur. Teknoloji merkezinde; eski yeni teknolojik arçalara ilişkin görselin olduğu kartlar bulunur ve çocuklar bunları karşılaştırır ve eşleştrir. İkinici merkez olan robotik merkezinde; basit kodlama oyuncakları bulunur çocuk burada basit kodlamalar yapar. Bilim merkezinde; mıknatıs, büyüteç, denge deneyi yapabilecekleri araçları el feneri gibi araçlar bulunur. Çocuklar bunlar ile çeşitli deneyler yapar. Son merkez tasarım merkezi; çocuklar artık materyaller kullanarak icat üretimi yapar.
Gezi öncesi müze kuralları konuşulur ve birlikte belirlenir. Fotoğrafçıı gözlemci, soru soran, en ilginç icadı bulan gibi görev kartları hazırlanır. Görevler çocuklara dağıtılır. Gözlem listeleri oluşturulur. Oluşturulan listeler çocuklarla incelenir.</td>
</tr>
</table>

EK E'nin devamı

<table>
<tr><td colspan="3">Müze Ziyareti Sırasında Esas Etkinlik</td></tr>
<tr><td colspan="3">Müze gezisi aşaması: gezi sırasında çocuklar öncesinde belirlenen görev tanımlarına göre müzeyi seçilen belirlenen bölümü gezer. Fotoğraf çeker. Gözlem ve inceleme yapar. Sorular sorar. Metre, ip kullanarak ölçüm yapar. Çizim yapar.
En son öğretmen tüm görev gruplarını bir araya toplar. Onlara bir mektup gelidğini söyler ve okur.
"Merhaba küçük mucitler. Müzede çok öenmli bir icat kayboldu. Onu bulabilmek için bazı ipuçlarını yakalamanız gerek. Onu bulacağınıza inanıyorum. İyi dinle. Bu icat; ……." seçilen icat bazı özellikleri çocuklara söylenir ve beş dakika süre verilir. Çocuklar salonu hızla gezip kayıp icatı bulur.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Müze Sonrası Değerlendirme Etkinliği</td></tr>
<tr><td colspan="3">Üretim aşaması: "Benim İcadım" atölyesi oluşturulur. Problem belirlenir.
Oyuncak toplayan robot
Kendini temizleyen masa
Uçan bisiklet
Çocuklar öncelikle problem durumuna uygun yapacakları icadın çizimini yapar. Çizmler tek tek incelenir. Nasıl yapılabileceği, hangi materyallere ihtiyaç olduğu belirlenir. Çocuklar materyalları kullanılarak çizimlerden model oluşturur.
Sunum aşaması: "Küçük Bilim İnsanları Bilim Şenliği" yapılır. Okul bahçesinde ya da uygun bir alanda sergiler kurulur. Robot galesi, gelecek teknolojileri gibi masalarda çocukların icstları sergilenir. Çocuklar masalarda kendi icatlarını sınıf ve okul arkadaşlarına anlatır.
Değerlendirme aşaması: süreç içinde yer alan gözlem notları, çocuk görüşmeleri, fotoğraflar, çizimler incelenir. Sonuç değerlendirmede, Enfaydalı ica ne? Bir bilim insanı olsan ne icar edersin? Soruları sorulur ve cevaplar tartışılır.</td></tr>
<tr><td>Değerlendirme</td><td>Farklılaştırma</td><td>Aile Ve Tolum Katılımı</td></tr>
<tr><td rowspan="2"><u>Çocuk</u>
Öğretmen tarafından etkinlik sonrası çocuk açısından değerlendirme yazılır.

<u>Müze</u>
Müze ortamı ve etkinlik uygulmaya yönelik koşullara yönelik değerlendirme yazılır.

<u>Öğretmen</u>
Öğretmen tarafından plan ve uygulamaya yönelik değerledirme yazılır.</td><td><u>Zenginleştirme</u>
Projenin her aşamasında kazanılan bir etiket, sticket ya da damga kazanma uygulaması yapılabilir.
Çocukların tasarımları mektup haline getirilir. Söylemek isdikleri, gelecekte yapamk istedikleri icatlar çizmlerinin yanına yazılır ve geleceğe postalanır. Çocuklar mektuplarına parmak izlerini basar ve mektuplar kutuya koyulara kargolanır.</td><td><u>Aile Katılımı</u>
Çocuklar aileleri ile birlikte, eski bir teknolojik araç bulur. Seçilen aracı araştırır, incelemeler ve araca ilişkin görseli getirip sınıfta arkadaşlarına kullanım hikâyesini anlatır.
Aileye haftalık deney kartları gönderilir. Aileler evde deneyi çocuklarıyla uygular. Deney aşamaarına ilişkin görseller okula gönderilir.</td></tr>
<tr><td><u>Destekleme</u>
Desteğe ihtiyaç duyan çocukları akranları ile eşli çalışmaları için birlikte görev verilebilir.
Görsel destekli yönergeler verilebilir.
İleri düzey çocuklar için, kendi denyini tasatlama yaptırılabilir.</td><td><u>Toplum Katılımı</u>
Mühendis, teknisyen, yazılımcı, tamir ustası gibi mesleklerden veli ya da çevrede bulunan bireyler çocuklara tanıtılır. Onlarn çalışma süreçleri ve çocukların preje süreci karşılaştırılır.</td></tr>
</table>